

**NAKİT AKIMI ODAKLI FİNANSAL PERFORMANSIN
ÖLÇÜMÜ: BİSTGIDA İŞLETMELERİ ÜZERİNE BİR
UYGULAMA**

**2020
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

Eyüp YILKAN

**NAKİT AKIMI ODAKLI FİNANSAL PERFORMANSIN ÖLÇÜMÜ: BİST
GIDA İŞLETMELERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

Eyüp YILKAN

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

OCAK 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	12
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	12
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER.....	12
GİRİŞ	13
1. BİRİNCİ BÖLÜM	15
1.1. İşletme ve Nakit Akım Tablosu'na İlişkin Genel Bilgiler	15
1.1.1. İşletme Tanımı	15
1.1.2. İşletmelerin Önemi	17
1.1.3. İşletme Amaçları.....	18
1.1.4. İşletmenin Özellikleri	19
1.2. Nakit Akım Tablosu'na İlişkin Genel Bilgiler	20
1.2.1. Genel Olarak Nakit Akım Tablosu	20
1.2.2. Nakit Akım Tablosunun Tanımı ve Önemi.....	22
1.2.3. Nakit Akım Tablosunun İşletmeler İçin Önemi	25
1.2.4. Nakit Akım Tablosunun Yararları	27
1.2.5. Nakit Akım Tablosunun Düzenleme Amacı.....	29
1.3. Nakit Akım Tablosu Düzenleme Yöntemleri.....	30

1.3.1. Direkt (Dolaysız) Yöntem	31
1.3.2. Endirekt (Dolaylı) Yöntem	33
1.4. Nakit Akım Tablosunun Sunumu	35
1.4.1. İşletme Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları	35
1.4.2. Yatırım Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları.....	37
1.4.3. Finansman Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akımları	38
1.5. Nakit Akım Tablosunda Nakit Kaynakları ve Kullanım Yerleri	40
1.5.1. Nakit Kaynakları	40
1.5.2. Nakit Kullanımları	41
2. İKİNCİ BÖLÜM.....	43
2.1. Finansal Performansa İlişkin Genel Bilgiler	43
2.2. Finansal Performans Ölçümünde Oran Analizinin Kullanılması	44
2.2.1. Likidite Oranları	46
2.2.1.1. Cari Oran	47
2.2.1.2. Likidite Oranları	48
2.2.1.3. Nakit Oranı.....	48
2.2.2. Finansal Yapı İle İlgili Oranlar (Mali Yapı Oranları).....	49
2.2.2.1. Yatırım Oranı.....	50
2.2.2.2. Topla Borç Oranı (Finansal Kaldıraç Oranı).....	51
2.2.2.3. Borçlanma Katsayısı Oranı.....	52
2.2.2.4. Faiz Karşılama Oranı.....	53
2.2.3. Varlık Kullanım Oranları (Faaliyet Oranları).....	54
2.2.3.1. Alacak Devir Hızı.....	54
2.2.3.2. Alacakların Ortalama Tahsil Süresi.....	55
2.2.3.3. Stok Devir Hızı.....	55
2.2.3.4. Stokların Ortalama Devir Süresi.....	57
2.2.3.5. Öz Sermaye Devir Süresi.....	58
2.2.3.6. Aktif Devir Hızı.....	58
2.2.4. Kârlılık Oranları.....	59
2.2.4.1. Brüt Satış Kârı Oranı.....	60

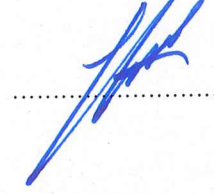
2.2.4.2. Öz Sermaye Kârlılığı.....	61
2.2.4.3. Aktif Kârlılığı.....	61
2.3. Finansal Performansın Ölçümünde Nakit Akım Odaklı Finansal Oranlar.....	62
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	65
3.1. Araştırma Kapsamı, Veri Seti ve Yöntem	65
3.2. TOPSIS Yöntemi.....	67
3.3. ARAS Yöntemi	72
4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	75
4.1. Literatür Araştırması	75
4.2. Çalışmaya İlişkin Bulgular.....	80
4.2.1. TOPSIS Yöntemi Sonucunda Elde Edilen Bulgular.....	80
4.2.2. ARAS Yöntemi Sonucunda Elde Edilen Bulgular	87
4.3. TOPSIS ve ARAS Yöntemlerinden Elde Edilen Bulguların Karşılaştırılması	92
SONUÇ	96
KAYNAKÇA.....	99
TABLolar LİSTESİ.....	112
ÖZGEÇMİŞ.....	113

TEZ ONAY SAYFASI

Eyüp YILKAN tarafından hazırlanan “NAKİT AKIMI ODAKLI FİNANSAL PERFORMANSIN ÖLÇÜMÜ: BİST GIDA İŞLETMELERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Hasan UYGURTÜRK

Tez Danışmanı, İşletme Anabilim Dalı

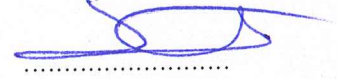

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile İşletme Anabilim Dalı nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 20.12.2019

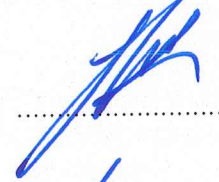
Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Hakan VARGÜN (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Hasan UYGURTÜRK (KBÜ)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ersin AÇIKGÖZ (BEUN)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

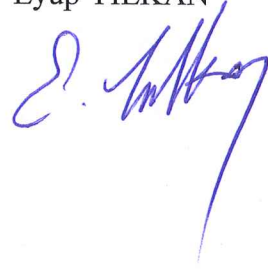
DOĞRULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Eyüp YILKAN

İmza :

ÖNSÖZ

“Nakit Akımı Odaklı Finansal Performansın Ölçümü: BİST Gıda Sektörü İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama” isimli bu tez çalışması Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kurallarına göre hazırlanmıştır.

Çalışmam boyunca bana yardımcı olan ve her zaman desteğiyle bana yol gösteren danışman hocam sayın Doç. Dr. Hasan UYGURTÜRK’e teşekkürü bir borç bilirim.

Bu süreçte bana maddi manevi desteğini eksik etmeyen ve hep yanımda olan kardeşim İhsan YILKAN’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Eyüp YILKAN

ÖZ

Çalışmada Borsa İstanbul'da gıda sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin nakit akıma dayalı finansal performanslarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla çalışmanın ilk bölümünde işletme ve nakit akım tablosuna değinilmiştir. Birinci bölümde sırasıyla işletme kavramına, önemine ve amaçlarına yer verilmiştir. Sonra nakit akım kavramına ve nakit akım tablosunun işletmeler için öneminden bahsedilmiştir. Daha sonra nakit akım tablosunun yararları ve düzenleme amacına değinilmiştir. İlk bölümde son olarak nakit akım tablosu düzenleme yöntemleri ve nakit akım tablosunda kaynak kullanımı yer almaktadır. İkinci bölümde ise finansal performans kavramından bahsedilmiştir. Daha sonra oran analizinde kullanılan oranlardan bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ise çalışmada kullanılan yöntem ve bu yöntemlerin aşamalarına değinilmiştir. Daha sonra çalışmanın amacı, konusu ve yönteminden bahsedilmiştir. Çalışma Borsa İstanbul'a kayıtlı 25 işletme üzerinde yapılmıştır. Çalışmaya 2013, 2014, 2015, 2016 ve 2017 yılları dahil edilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Daha sonra elde edilen bulgular her iki yöntemle karşılaştırması yapılmıştır. Beşinci bölümde çalışmanın sonucu yer almaktadır. Çalışma sonucunda TOPSIS ve ARAS yöntemleri ile elde edilen bulgular karşılaştırılarak aralarında ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nakit Akım Tablosu, Finansal Performans Analizi, Gıda Sektörü, Borsa İstanbul, TOPSIS ve ARAS Yöntemleri.

ABSTRACT

In the study, it is aimed to determine the cash flow-based financial performance of the enterprises operating in the food sector in Borsa Istanbul. For this purpose, in the first part of the study, the statement of operation and cash flow is mentioned. In the first part, the importance of business concept and its objectives are given. Then the concept of cash flow and the importance of cash flow statement for enterprises are mentioned. Then benefits of the cash flow statement and the purpose of the regulation are mentioned. The first chapter was finally refer to the cash flow regulation methods and resource usage in cash flow table. In the second part, the concept of financial performance is mentioned. Then, the ratios used in the analysis are included. In the third part, the method used in the study and the stages of these method are included. Then, the aim, subject and method of the study were mentioned. The study carried out on 25 companies registered in Borsa Istanbul. Years 2013, 2014, 2015, 2016 and 2017 were included in the study. The findings obtained in the fourth part of the study were evaluated. Then, the findings obtained were compared according to both methods. The fifth part deals with the end of the study. At the end of the study, the results obtained by TOPSIS and ARAS methods were compared and the relationship between them was tried to be determined.

Keywords: Cash Flow Statement, Financial Performance Analysis, Food Sector, Borsa Istanbul, TOPSIS and ARAS Methods.

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Nakit Akımı Odaklı Finansal Performansın Ölçümü: BİST Gıda İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama
Tezin Yazarı	Eyüp YILKAN
Tezin Danışmanı	Doç.Dr. Hasan UYGURTÜRK
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	20.12.2019
Tezin Alanı	İşletme
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	115
Anahtar Kelimeler	Gıda Sektörü, TOPSIS ve ARAS Yöntemleri, Nakit Akım Tablosu, Finansal performans.

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Measurement of Cash Flow Oriented Performance: an Application on BIST Food Businesses
Author of the Thesis	Eyüp YILKAN
Advisor of the Thesis	Assoc. Prof. Dr. Hasan UYGURTÜRK
Status of the Thesis	Master of Science (M. Sc.)
Date of the Thesis	20.12.2019
Field of the Thesis	Business Administration
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	115
Keywords	Food Sector, TOPSIS and ARAS Methods, Cash Flow Statement, Financial performance.

KISALTMALAR

AHP	: Analytical Hierarchy Process
AICPA	: Amerika Muhasebe Meslek Grubu Enstitüsü
ARAS	: Additive Ratio Assesment
BİST	: Borsa İstanbul
ÇKKV	: Çok Kriterli Karar Verme
ELECTRA	: Elemination and Choice Translating Reality English
ERP	: Kurumsal Kaynak Planlaması (Enterprice Resource Planning)
FASB	: Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
IASB	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu
MOORA	: Multi Objective Optimization on Basis of Ratio Analysis
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
PROMETHEE:	Preference Ranking Organization Method for Enrichment Evaluation
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standardı
TOPSIS	: Techique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution
VIKOR	: Vise Kriterijumska Optimizacija I Kompromisno Resenje

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın konusu; BİST’te işlem gören ve gıda sektörü kapsamı altında faaliyet gösteren işletmelerin 2013-2017 yıllarına ilişkin nakit akımı odaklı finansal performanslarının karşılaştırmalı olarak gerçekleştirilmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

lke ekonomisine büyük katkısı bulunan gıda sektörü aynı zamanda en eski sanayi kollarından birini oluşturmaktadır. Gıda sektörü, hızla gelişen ve değişen tüketicilerle beraber gün geçtikçe daha da fazla yoğun talep ile karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla çalışmada ele alınan işletmelerin finansal performanslarının belirlenmesi hem üretici hem de tüketicilerde bazında kaçınılmaz hale gelmektedir. Çalışmada gıda sektörü işletmelerinin karşılaştırmalı finansal performans olm ve yönetim açısından başarılı olup olmadığı amaçlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

BİST’te 2013-2017 yıllarında işlem gören ve gıda sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin nakit akımı odaklı finansal performanslarının değerlendirildiği bu çalışmada 25 işletme için nakit akım odaklı oranlar her dönem için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Elde edilen veriler dönemler bazında çok kriterli karar verme yöntemleri olan TOPSİS (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution) ve ARAS (Additive Ratio Assesment) yöntemleri kullanılarak çalışma kapsamında yer alan işletmelerin finansal performans başarı sıralamaları elde edilmiştir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Yapılan çalışmada araştırmanın kapsamı, 2013-2017 yılları arasında BİST’te işlem gören ve gıda sektöründe faaliyet gösteren 25 işletme oluşturmaktadır. Ayrıca işletmelerin finansal performanslarının olm için nakit akımı odaklı 8 tane finansal oran kullanılmıştır. Çalışma kapsamında bulunan işletmelerin finansal tablolarının her zaman KAP’ta yer almaması araştırmanın sınırlarını ve karşılaşılan güçlükler olarak oluşturmaktadır.

GİRİŞ

Gelişen ve değişen dünyada işletmelerin yaşamlarını sürdürebilmeleri, kârlı, verimli ve devamlı olabilmesi, rakipleriyle rekabet edebilir seviyeye gelmesi işletmelerin performansı ile çok yakından ilgilidir. İşletme performanslarının en subjektif belirleyicisi ise finansal performansdır. Bu çerçevede son zamanlarda ekonomik gelişmeler sonucu bilanço ve gelir tablosunun ardından işletmelerin performanslarının değerlendirilmesinde önemli bir konuma gelen nakit akım tablosu, işletmelerin likidite durumları ve genel performansları hakkında önemli bilgiler vermektedir. Nakit akım tablosu, işletmelerin herhangi bir dönemde sağladığı nakit varlıklar ile nakit akım çıkışını gösteren ve dönem sonunda oluşan net nakit varlıklara ilişkin bilgi veren finansal tablo olarak tanımlanmaktadır. Nakit akım tablosu, hem işletme yönetenlere hem de işletme ilgililerine önemli bilgiler vermektedir. Ayrıca bu tablo, işletmelerin bir dönem boyunca sahip oldukları nakit tutarları hakkında önemli bilgiler de vermektedir.

Günümüzde, gıda sektörü tarıma dayalı sanayi işletmeleri kapsamı altında özel bir önem teşkil etmektedir. Ülke ekonomisinde önemli bir yer tutan gıda sektörü aynı zamanda en eski sanayi koludur. Gıda sektörü değişen tüketici tercihleriyle her geçen gün yoğun bir rekabet ortamını da oluşturmaktadır. Gıda sektörü bu kadar önemli olması, bu sektördeki işletmelerin finansal performanslarını da önemli hale getirmektedir. Günümüzde, finansal performansın önemi birçok yönden işletmelere faydalı olduğundan, işletmeler için hassas bir konumda yer almaktadır. Bundan dolayı bu çalışmada gıda sektörünün iyi olup olmadığı ve bu sektörde bulunan işletmelerin finansal performansları belirlenen yıllarda nasıl bir değişiklik gösterdiğini belirlemek amacıyla ele alınmıştır. Bu sebepten ötürü gıda sektörü işletmelerin nakit akıma dayalı finansal performanslarının analiz edilmesi ve değerlendirilmesi oldukça önemli bir hale gelmiştir. Bu çerçevede Borsa İstanbul'da gıda sektöründe işlem gören işletmelerin nakit akıma dayalı finansal performanslarının analiz edilmesi ve bu işletmeler arasındaki ilişkinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Çalışmada bu işletmelerin finansal performanslarının belirlenmesinde TOPSIS ve ARAS yöntemleri tercih edilmiştir.

TOPSIS yöntemi, rekabetin yoğun olduğu ortamlarda işletmelerin finansal performanslarının analizinde ve karşılaştırılmasında kullanılmaktadır. Ayrıca çoklu

mali oranları göz önünde bulundurularak çok kriterli karar verme problemlerin çözülmesi ve değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. TOPSIS yöntemi, elde edilen performans sonuçlarına göre işletmeler arasında bir sıralama yapması ve yapılan değerlendirme ve analiz sonuçları rakamsal olarak ifade edilerek daha somut bir hale getirdiğinden dolayı, çoklu karar verme problemlerde kolay analiz edilip ve anlaşılır sonuçlar verdiği için dolayı çok kriterli karar verme yöntemleri arasında en sık kullanılan yöntemdir. TOPSIS yöntemi, ekonomi problemleri, muhasebe ve finans, veri tabanı seçimi, pazarlama stratejisi, ürün tasarımı, karar destek, planlama, portföy seçimi, kaynakların tahsisi, risk analizi, tesis yeri seçimi, ulaştırma alanı, eğitim, çevresel kararlar, sağlık, pazar seçimi, bilgisayar ve bilgi seçimin ve kamu sektörü gibi birçok alanda kullanılmaktadır. ARAS yöntemi, literatürdeki diğer yöntemlerden ayıran özellik araştırmaya konu olan alternatiflerin fayda fonksiyonu değerlerinin optimal durumdaki alternatife ait fayda fonksiyonu değeri ile karşılaştırılmasıdır. ARAS yöntemi, araştırmaya konu olan alternatiflerin fayda fonksiyonu değerlerinin optimal durumdaki alternatife ait fayda fonksiyonu değeri ile karşılaştırmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde işletme ve nakit akım tablosu ele alınmıştır. İkinci bölümde ise finansal performans ve finansal performans analizinden bahsedilmiştir. Aynı bölümde kullanılan oran analizi oranlarından bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ise çalışmada kullanılan yöntemler ve çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi ve her iki yöntemin aşamaları yer almaktadır. Dördüncü bölümde analiz süreci ve analiz sonucu elde edilen bulgulardan bahsedilmiştir. Çalışmanın son bölümünde analizler sonucunda elde edilen bulgular karşılaştırılarak aralarındaki ilişkinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

1. 1. İşletme ve Nakit Akım Tablosu'na İlişkin Genel Bilgiler

İşletmeye ilişkin genel bilgiler olarak işletme tanımı, amaçları, işletmelerin önemi ve özellikleri aşağıda verilmiştir.

1.1.1. İşletme Tanımı

İşletmeler, insan ihtiyaçlarını sağlamak ve fayda oluşturmak için kurulan birimlerdir. İşletmeler kurulurken birçok sebeple kurulurlar. Kâr elde etmek, süreklilik göstermek ve fayda sağlamak örnek olarak gösterilebilir. İşletmelerin bütün amaçlarını gerçekleştirmeleri için ise en kritik unsurlardan birisi de insan faktörü ve bunun en iyi şekilde yönetilmesidir.

Genel olarak işletmeler, belirli bir noktada kar elde etmek, mal, hizmet ve fayda sağlamak ve üretim faktörlerini sistemli bir şekilde bir araya getirerek tüketici kesimin istek ve ihtiyaçlarına cevap veren ekonomik sosyal ve teknik kuruluşlardır (Gökmen, 2010, s. 12-13). Diğer bir tanıma göre işletmeler, insan faktörünün ihtiyaçlarını karşılayan sosyal ve iktisadi birimlerdir (Tuan, 2008, s. 8).

İşletmeler, ayrıca üretim faktörlerini kullanarak bir çıktı haline getiren ve bu üretim faktörlerini kullanarak insanların gereksinimlerini de göz önünde bulundurarak kurulan sosyal ve ekonomik birimlerdir (Canbolat, 2006, s. 33). Yönetim, istenilen amaçlara ulaşmak ve bunun için gerekli kaynakları en etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasıdır. Buna göre yönetimin özellikleri şöyle sıralanabilir (Tosunoğlu, 2010, s. 6):

- Yönetim içinde birden çok insan faktörü olması gerekir.
- Yönetim içindeki insanlar arasında işbirliği sağlanmalıdır.
- İşletmelerin hedeflediği amaçlarına uygun olmalıdır.
- İşletmelerin hedeflediği amaçlarına uygun olarak verimli ve etkin olarak kullanılması gerekmektedir.

İşletme yönetimi, genellikle işletmelerin elindeki olanaklarını en etkin ve verimli bir şekilde nasıl kullanacağı ve üretim yapabilmek için üretim faktörlerini en düşük maliyetle nasıl bir araya getireceği gibi sorunlarla yüzleşmektedir. Bu tür sorunların çözülmesi için alınan her türlü kararlar belirli kriterlere göre alınır ve işletmeler için en uygunu hangisi ise o tercih edilmektedir. İşletmeler için alınan bu kararlar, işletmenin geleceğine yönelik olduğu için, işletmenin aldığı kararlar da gelecek dönemlerdeki ihtimaller ile şekillenmektedir. Bu yüzden işletmelerin aldığı kararlar genel itibariyle geçerli maliyetler göz önünde bulundurularak alınmaktadır (Arslan, 2017, s. 75).

İşletmeler yönetimleri, daha önce istenilen hedeflere ulaşmayı sağlamak için kararlar alıp ve bu kararların uygulanması için çalışmalar yapmaktadırlar. Bununla birlikte kaynakların insanlar tarafından etkin bir şekilde kullanılması önem kazanır. İşletme yönetimi ayrıca işletmelerin performans verimliliğini pozitif yönde belirleyici bir etkiye sahiptirler (Ar, 2015, s. 4).

Yönetim fonksiyonları aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir:

- Planlama
- Örgütlenme
- Yürütme
- Koordinasyon
- Kontrol

İşletmelerin yönetim fonksiyonunda öncelikle planlama yapılması gerekmektedir. Planlama, gelecekte istenilen hedeflere ulaşılması etkin yöntemleri kullanarak neyin, nerede, ne zaman, nasıl ve kimler tarafından yapılacağını önceden öngören sistemdir (Kara, 2003, s. 13-14).

Örgütlenme, planlama için saptana noktalara nasıl ve en kısa sürede ve en az çaba harcanarak yapılan çalışmalardır. Örgütlenme, daha çok dinamik ve çevreye uyum sağlayacak kadar esnek ve yapılacak çalışmalar için uygun olan yapıcı bir biçimsel bir yapıyla amaçlara nasıl ulaşılır sorusuna cevap aramaktadır (Sayım ve Orhan, 2011, s. 191).

Yürütme, birden çok insanı belli bir amaç uğruna harekete geçirme anlamına gelmektedir. Yürütme, ayrıca işletmeyi ayakta tutarak planlanan işin gerçekleşmesi

için yapılan çalışmaları harekete geçiren bir yönetim sistemidir. Dolayısıyla, işletmeler ulaşmak istediği bir amaç belirlemeli, bu amaçlara ulaşmak için kaynaklar elde etmeli, buna uygun olarak bir plan yapmalı ve bu planı da hedeflediği amaç doğrultusunda harekete geçirmelidir (Tosunoğlu, 2010, s. 8-11).

Koordinasyon, genel olarak işletmelerin büyümeleri, işletmelerin üretim sistemlerinin karmaşık hale gelmesi, işletme içerisindeki davranışların farklılaşması ve işletmeler içerisindeki işlerin farklı kişiler tarafından yapılması gibi sebeplerden dolayı ortaya çıkan bir yönetim fonksiyonudur (Yavuz, 2014, s. 54). Diğer bir ifadeyle koordinasyon, faaliyetleri zamana uygun bir hale getirmek, yapılan çalışmaların birbirini desteklemesi ve yapılacak işlerin birbirini tamamlamasını sağlayan yönetim fonksiyonudur (Sabuncuoğlu ve Tokol, 2013, s. 124).

Kontrol, yönetimin son fonksiyonudur. Kontrol, planlanan hedefler ile gerçekleşen durumları karşılaştıran faaliyetler bütünüdür. Yapılan bu karşılaştırma sonucuna göre gereken önlemler alınır ve düzeltmeler yapılır. Ancak burada önemli olan kontrol sistemini oluşturmak için hangi unsurların kontrol edileceğini belirlemektir. Kontrol mekanizmasının başarılı olması için kontrol için yapılan kriterlerin prosedür ve ilkelerle belirlenmiş olması gerekmektedir (Canbolat, 2006, s. 38-39). İşletmeler açısından denetim fonksiyonu aşağıdaki gibi sıralanabilir (Örücü, 2011, s. 103):

- İşletmeler ve kalite için standartlaşmayı sağlamak,
- İşletmenin aktiflerini israf olmaması önlem almak,
- Yetki devirlerinin kontrolünü sağlamak,
- İşletmenin yaptığı faaliyetlerde başarıyı ölçmek.

1.1.2. İşletmelerin Önemi

Ekonomiler değişik büyüklükteki işletme ve işletme gruplarından oluşmaktadır. İşletmeler, bir taraftan üretici, bir taraftan tüketici olmak üzere iki yönlü işlev görmektedirler. İşletmeler ürettikleri mal ve hizmetleri pazarlara sunarken üretici iken, bu mal ve hizmetleri üretmek için hammadde, emek ve sermayeyi tedarik ederken bu sefer de tüketici konumuna gelmektedir.

İşletmeler, gelişen rekabete ayak uydurmak, hızla ilerleyen teknolojik gelişmeler cevap vermek, kıt kaynaklarla gelişme sağlamak ve etkili bir şekilde ayakta kalabilmek için sürekli yenilik yapmaktadır. İşletmeler açısından yenilik (inovasyon), meydana gelen değişiklikler karşısında etkin olmak için sağlıklı bir çözüm olarak görülmektedir. Bu yüzden işletmeler, sürekli olarak farklı yeni mal ve hizmetler oluşturmak için yeni fikirler oluşturmaya çalışmaktadırlar (Akın ve Reyhanoğlu, 2014, s. 24).

İşletmeler hedefledikleri amaçlarına ulaşmak için insan faktörü kaynaklarını, finansal kaynakları, mamul ve yarı mamulleri, demirbaşları ve diğer kaynakları verimli ve etkin olarak kullanmayı sağlayacak kararları alır ve bu kararların uygulanmasını sağlar (Ar, 2015, s. 4).

Bütün işletmeler için süreklilik temel amaç olarak bilinmektedir. İşletmelerin sürekliliği aşağıdaki etmenlere bağlıdır (Kara, 2003, s. 11):

- Yöneticilerin sahip oldukları yetenekleri,
- Ekonomik olarak işletmenin durumu,
- İşletmenin sahip olduğu finansal güç,
- İşletmenin endüstri durumunu.

1.1.3. İşletme Amaçları

İşletme amaçları belirlenirken pay sahipleri, işletme içerisindeki yöneticiler ve bunlara ek olarak işletme çevresi de göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılmalıdır. Ayrıca, hukuk, politik durum, teknolojik gelişmeler ve sosyal-kültürel çevre de işletme amaçları üzerinde etkili olmaktadır (Sudak, 2004, s. 9).

İşletmelerin genel olarak amaçları şu şekilde sıralanabilir (Çetin, 2013, s. 6):

- Uzun süreli olarak kar elde etmek,
- Topluma karşı hizmetlerini yerine getirmek için sosyal olarak sorumluluklarını yerine getirmek,
- Kendi varlıklarını sürdürerek büyüme.

İşletmenin genel anlamda özel amaçları ise aşağıdaki gibi sıralanabilir (Taslak ve Kara, 2014, s. 93):

- Satışlarla gelirlerini arttırmak,
- İhracat için yeni mallar ve hizmetleri üretmek,
- Tüketiciler için daha kaliteli mal ve hizmetler sunmak,
- Üretilen malları ve hizmetleri minimum maliyetle üretip ve atmak,
- İşsizliği azaltmak,
- Büyüyerek topluma fayda sağlamak,
- Devlete bazı konularda yardımcı olmak,
- İşletmelerde çalışanlar için güvenli ve sağlıklı ortamlar sağlamaktır.

1.1.4. İşletmenin Özellikleri

Genel olarak işletmeler, kullanılan emek, gereken sermaye ve ayrıca diğer tüm üretim faktörlerini organize ve bilinçli bir şekilde bir araya getirerek mal ve hizmet üretimini gerçekleştirerek istediği hedeflerine ulaşmak için üretim faktörlerin kullanımında iktisadi ve rasyonel kararlar alan ekonomik, toplumsal ve teknik birimlerdir (Şimşek, 2009, s. 31).

Genel olarak bu tanıma bakılarak işletme özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Ak, 2010, s. 44):

- İşletmeler birbirinden farklı olarak yapısal olarak birbirinden farklı özelliklere sahiptirler.
- İşletmeler küresel anlamda iş dünyasını ve tüm insanlığı etkilemektedir.
- İşletmeler, gelişen ve değişen dünyaya uyum sağlamak için yaratıcı ve rekabetçidir.

1.2. Nakit Akım Tablosu'na İlişkin Genel Bilgiler

Nakit akım tablosu'na ilişkin genel bilgiler genellikle nakit akım tablosu'nun genel açıklaması, önemi, yararları, düzenleme amaçları olarak aşağıda verilmiştir. Ayrıca nakit akım tablosu'nun düzenleme yöntemleri ve sunumu yer almaktadır.

1.2.1. Genel Olarak Nakit Akım Tablosu

İşletmelerin uluslararası ticari faaliyetlerinin artmasıyla beraber işletmeler aynı anda farklı ülkelerde faaliyette bulunmaya başlamıştır. Bu durum işletmelerin birbirinden farklı muhasebe yöntemleriyle karşı karşıya kalmalarına sebep olmuştur. Böylece aynı anda farklı ülkelerde faaliyet gösteren işletmeler her ülkenin muhasebe kurallarına uygun ve birbirinden farklı finansal tablolar düzenlemek zorunda kalmışlardır. Buna paralel olarak sınır ötesi ticari faaliyetlerin gelişmesiyle birlikte farklı ülkelerde uygulanan finansal ve mali tablolar birbirine benzer bir şekilde hazırlanıp, değerlendirilip ve yorumlanması ihtiyacı gündeme gelmiştir. Dolayısıyla ülkelerin kullandıkları muhasebe uygulamalarının uluslararası muhasebe standartlarına göre uygun hale getirmesi ihtiyacını doğurmuştur (Ege, 2015, s. 3-4; Ürem, 2009, s. 3).

Genel olarak muhasebe standartlarına gereksinim duyulmasının nedenleri aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Cemal Elitaş ve Bilge L. Elitaş, 2010, s. 1):

- Uygulanan işlemlerde oluşan farklılıkları yok etmek,
- Muhasebe uygulamalarına tekdüzen hesap planını entegre etmek,
- Finansal tabloların şeffaf, gerçeklere dayanan, kıyaslanabilir ve faaliyetlere uygun bir hale gelmesini sağlamak,
- İşletme ortaklarının almış oldukları kararların doğru olmasına olanak sağlamak,
- Uluslararası olarak üretilen bilgilere ve bu bilgilerin aktarımına ortak bir taban hazırlamak.

1970'li yıllarda dünya ekonomisinde yaşanan ekonomik krizler ve enflasyon oranlarının yüksek seviyelerde olması önemli mali kaynaklara sahip işletmelerin ekonomik çöküş yaşamalarına ve iflas etmelerine sebebiyet göstermiştir. O

dönemlerde tahakkuk esasına göre karar alan yatırımcılar, artık nakit esasa bağlı bilgilere ihtiyaç duymaya başlamışlardır. Bunun için ilk defa Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) 1978 yılında, nakit esaslı bilgilerin elde edilmesi için bir düzenleme ortaya koyma çalışmaları başlatmıştır. Bunun sonucunda 1987 yılında FASB Amerika'da Nakit Akım Tablosu Standardını (IAS 7) yayınlamış ve 1988 yılında ise işletmelerin nakit akım tablosu hazırlaması zorunlu kılınmıştır. Globalleşen dünya ekonomisi ile birlikte muhasebe sistemlerinin standartlaşması zorunlu bir hale gelmiştir. Bunun için kurulan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından 1992 yılında nakit akım tablosu standartları yayınlanmış ve bu standartların kullanımı 1994 yılında zorunlu bir hale gelmiştir. Muhasebe standartlarındaki bu iki farklı durumu ortadan kaldırmak için FASB VE IASB arasında yapılan birleştirme çalışmaları 2007 yılında olumlu sonuç vermiş ve nihai karara varılmıştır. Bunun sonucunda SFAS No:95 standardı IAS 7 standardında birleştirilerek, tek bir nakit akım tablosu standardı oluşturulmuştur (Özdemir, 2014, s. 58).

Son zamanlarda ekonomik gelişmeler sonucu bilanço ve gelir tablosunun ardından işletmelerin performanslarının değerlendirilmesinde önemli bir konuma gelen nakit akım tablosu işletmelerin likidite durumları hakkında önemli bilgiler ortaya koymaktadır (Başar ve Azgın, 2016, s. 779). Nakit akım tablosu, hem işletmeleri yöneten kişilere hem de işletme ilgililerine çok önemli bilgiler sunmaktadırlar (Köroğlu, 2007: 11). Bir işletmenin sahip olduğu nakit akımları ile ilgili bilgilerin en önemli kaynağı genel olarak nakit akım tablosudur. Bu tablo sayesinde işletmelerin dönem boyunca sahip oldukları nakit tutarları ve bu nakit akımlarının nasıl ortaya çıktıkları açıklanmaktadır (Gücenme ve Arsoy, 2006, s. 66).

Nakit akım tablosundan en çok yararlanacak olanlar işletme yöneticileridir. Nakit akım tablosu, yöneticilere işletmenin nakit oluşturma yeteneğini ölçerek diğer başka işletmelerle kıyaslamasına olanak sağlar. Dengeli bir nakit yönetimi, likidite riskinin kontrol altına alması ve hedeflediği kârı elde etmesi için çok önemlidir (Yıldırım, 2009, s. 1).

1.2.2. Nakit Akım Tablosunun Tanımı ve Önemi

Nakit, işletmelerin kendi faaliyetlerini yürütmeleri için kullandıkları girdi kalemleridir. Diğer bir ifadeyle nakit; bilançoda yer alan varlıklar tarafında bulunan kasa ve banka kalemleridir. Sermaye piyasası gelişen ülkelerde bulunan devlet tahvili, hazine bonoları ve bankalarda yer alan repo hesapları gibi nakit benzerlerinin tümüne nakit denilmektedir (Kürklü, 2014, s. 376; Çekici, 1989, s. 75-76). Buna ek olarak nakit kavramı, bir işletmeye ait hazır değerler olarak tanımlanmaktadır (Çiftçi ve Sarıoğlu, 2007, s. 182).

Nakit yönetimi, genel olarak işletmelerin sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamak için bulunması gereken nakit tutarını sağlamak ve işletmeler için yararlı olabilecek yatırım fırsatlarını değerlendirmek için ellerinde yeterli tutarda nakit bulundurması olarak tanımlanabilmektedir. Ayrıca nakit yönetimi ile nakit akım girişlerini hızlandırmak ve aynı şekilde nakit akım çıkışlarını da yavaşlatarak işletmenin sahip olduğu nakit değerleri arasında denge kurabilmektedir (Çam, 2016, s. 2).

Nakit akım tablosu, nakit esasına göre hazırlandığında işletmenin herhangi bir dönemde sağladığı nakit varlıklar ile nakit akım çıkışını gösteren ve dönem sonunda oluşan net nakit varlıklara ilişkin bilgi veren finansal tablo olarak tanımlanır (Uygurtürk ve Vargün, 2016, s. 361).

Nakit akım tablosu, işletmelerin faaliyette buldukları dönem içinde işletme içerisinde meydana gelen nakit akışlarını dönemsel olarak muhasebe kullanıcılarına sunan tablo olarak tanımlanmaktadır (Orhan ve Başar, 2015, s. 798; Özdemir, 2014, s. 60).

Diğer bir ifadeyle nakit akım tablosu genel olarak işletmenin nakit kaynaklarını ve bu kaynakları nasıl kullandığına ilişkin önemli bilgiler sunan tablodur. Nakit akım tablosu, işletme faaliyetlerinden, yatırım faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden ortaya çıkan nakit akımları sınıflandıran ve bununla beraber nakit ve nakit benzeri hesaplarda meydana gelen değişikliklere ilişkin önemli bilgileri kredi verenlere, ortaklara ve yöneticilere aktarmayı amaçlayan mali tablodur (Karğın ve Aktaş, 2011, s. 52).

Nakit akım tablosu, üç farklı bölümden oluşmuş olması, hem işletmenin mali başarısının ölçümüne hem de işletmenin politikalarına ilişkin önemli ipuçlar sağlamaktadır. Böylece işletmenin likidite ve kârlılık durumu arasındaki kredi analizinde de işletmenin faaliyet yapısına göre düzenlenen nakit akım tablosu etkin bir şekilde kullanılabilir. Faaliyet yapısına düzenlenen nakit akım tablosu, işletmenin kârlılık yapısı ve borçlarını zamanında ödeyebilme gücünü ortaya koyduğu için, kredi değerlendirme aracı olarak tanımlanmaktadır (Elgin, 2016, s. 38; Barac, 2012, s. 196).

Nakit akım tablosu, herhangi bir dönemde işletme ve işletme dışındaki kişi ve kurumlar ile nakit akımlarını göstermektedir. İşletmelerin varlık alımları, dağıttıkları kâr ve giderin ödenmesi için yeterli nakdin olup olmadığına dair bilgiler vermektedirler (Dural, 2017, s. 86). Nakit akım tablosu, işletmelerin istenilen finansal yapıya sahip olmalarında ve işletmelerin hedeflerine ulaşmalarında önemli bir yapıya sahiptir. Nakit akım tablosu, nakit akışlarına ilişkin bilgiler sundukları için işletmelerin başarısız olmalarına neden olan sorunların çözümü için büyük öneme sahiptir (Cavlak, Cebeci ve Güneş, 2017, s. 235). Nakit akım tablosunun başka bir önemine bakıldığında, işletmenin kârlılık durumuna, işletmenin mevcut finansal yapısına ve işletmenin yönetim anlayışıyla ilgili sağlıklı kararların alınmasına olanaklar sağlamaktadır. Bundan dolayı nakit akım tablosu, işletmelerin geçmişte sistemli bir şekilde düzenledikleri nakit akışlarının raporlamasında ve değerlendirilmesinde yardımcı olmakta ve işletmelerin gelecekteki nakit akışlarına ilişkin doğru tahminlerin yapılmasına yardımcı olabilmektedir (Helms ve D.B.A., 2006, s. 70).

İşletmelere ait bir dönemin nakit akışları nakit akım tablosunda gösterilirken, dönem boyunca elde edilen tüm faaliyet sonuçları ise gelir tablosunda yer almaktadır. Bundan dolayı finansal tablolarda oluşan kârlılık durumu ile dönem sonu nakit mevcudu birbirinden farklı olabilmektedir. Gelir tablosunda elde edilen gelirler ile katlanılan gider unsurları nakit ve tahakkuk esasına göre düzenlenmektedir. Nakit akım tablosunda ise sadece nakit esasına göre belirlenmektedir. Nakit akım tablosuyla beraber, işletmenin bir dönem boyunca tahsilat ve ödemelerini kaynakları ve kullanım yerlerine ilişkin bilgileri görebilmemize olanak sağlamaktadır. Böylelikle dönem içinde nakit akışlarda meydana gelen azalış ve artışların nedenleri ile beraber öğrenilmesinde yardımcı olabilmektedir. Bununla beraber işletmelerin gelecekteki

nakit ihtiyacının tahmin edilmesinde, geçmiş dönemlerde yapılan değerlendirmelerin doğru olup olmadığının kontrol edilmesinde ve karlılık, net nakit akışları ile fiyatlarda meydana gelen değişimlerin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Yapılan bu açıklamalarla beraber nakit akım tablosu ve gelir tablosunun zayıf ve güçlü ile genel durumları tablo üzerinden karşılaştırılması aşağıdaki gibi olabilmektedir (Başar ve Azgın, 2016, s. 782).

Tablo 1.1. Gelir Tablosu ve Nakit Akım Tablosunun Karşılaştırılması

Gelir Tablosu	Nakit Akım Tablosu
Genel Durum	
Geleneksel ve statik bir sunuş vardır.	Modern ve dinamik sunuş vardır.
Yapılan değerlendirmeler işletmelerin kâr yapısına göre yapılmaktadır.	Yapılan değerlendirmeler işletmelerin sahip oldukları nakit kapasitelerine yapılır.
Genelde gelir ve giderler temel faaliyetlerle beraber yan faaliyetleri de kapsayarak yansıtılır.	Dönemsel olarak mevcut olan nakit akışlarını faaliyetlerin fonksiyonlarına göre yansıtılır.
İşletmelerin elde ettikleri kâr ve getiri bilgilerini yansıtmaktadır.	Likidite ve nakit ile ilgili bilgileri aktarmaktadır.
Üstün Yönleri	Üstün Yönleri
Bütün işletmeler için zorunludur.	Belirli bazı işletmeler için zorunludur.
İşletmelerin faaliyet sonuçlarını açıklayarak tüm gelir ve giderleri sunar.	Sadece farklı düzeydeki işletmelerin likiditelerindeki değişimi gösterir.
İşletmelerin kârlılık değerlendirilmesi için olanak sağlamaktadır.	Alacak ve borçlar için yapılan yönetim şekline etkilenmektedir.
Zayıf Yönleri	Zayıf Yönleri
Potansiyel nakit akışlarını gösterir. Burada işletmelerin ellerinde çok nakit bulunması kâr ettikleri anlamına gelmez.	İşletmenin ellinde bulunan gerçek nakit tutarını gösterir. Burada kâr değil, nakit harcaması yapılır.
İşletme yöneticileri tarafından manipüle edilebilir.	Yönetim tarafından istenildiği gibi kolayca manipüle edilemez.
Tahsilat işlemleri ile ilgili riskleri göz önünde bulundurmaz.	Yalnızca tahsil edilecek olan tutarları esas alınmaktadır.

Kaynak: Başar ve Azgın, 2016, s. 783

Tablo 1’de belirtildiği gibi işletmenin herhangi bir dönemde kâr elde etmesi veya zarar etmesi ile parasal olarak oluşan azalış ve artışlar birbirinden farklı olabilmektedir. Herhangi bir işletmenin kâr sağlamasına karşın parasal durumun azalması veya işletmenin zarar etmesine karşın parasal durumun artması olası bir

durumdur. Aynı şekilde parasal durumda meydana gelen azalış ve artışların, o dönemde meydana gelen kâr veya zarar tutarından düşük ya da yüksek olabilmektedir (Kalaagası, 2016, s. 27).

1.2.3. Nakit Akım Tablosunun İşletmeler İçin Önemi

Dünyada gelişen ekonomik canlanma ve git gide zorlaşan rekabet ortamı işletmeler için yeni yönetim politikalarını arama zorunluluğuna yol açmıştır. Bu politikalardan en önemlisi değere dayalı yönetim politikalarıdır. Bu anlayışta en önemli gaye ise işletmeler için değer oluşturma çabasıdır. Değer yaratma konusu işletmeler için ne kadar önemli ise, yatırımcılar içinde o kadar önemlidir. Nakit akım oranı ayrıca, yapılması planlanan yatırım için gelecek dönemlerde elde edilecek getiri oranının hesaplanması, katlanılan yatırım maliyeti ile getiri oranlarının karşılaştırılması ve yatırım için alınacak doğru kararlara olanak sağlamaktadır (Elmas, Yılmaz ve Yalçın, 2017, s. 1222). Buna ek olarak nakit ve nakit yönetimi işletmeler için hayati bir öneme sahiptir. Bunun için de günümüzde gelişen ekonomik olay ve rekabet ortamından dolayı işletmeler nakit olarak varlıklarını ve bunların yönetimini çok iyi yapmak zorundalar (Yılmaz, 1999, s. 185).

İşletmeler özellikle ekonomik krizlerin olduğu zamanlarda uzun vadeli yatırımlarını azaltarak faaliyetlerini sürdürebilirler, ama işletmeler sermaye yönetimlerine yeterince önem vermediklerinde ise faaliyetlerini tamamen durdurmak zorunda kalabilmektedir. Bundan dolayı günümüz işletmeler için nakit ve nakit yönetimi oldukça önemli bir hale gelmiştir. İşletmeler için elde edilen kârdan ziyade likidite faaliyetleri daha önemli bir hale gelmiştir (Sakarya, 2008, s. 228). Ayrıca nakit giriş ve çıkışlardan elde edilen bilgileri gösteren nakit akım tablosu, finansal tablo kullanıcılarına işletmenin likidite yapısı, işletmenin kârlılık durumu ilgili ve aldıkları risk durumuna ilişkin önemli bilgiler sağlamaktadır (Ertugay, 2013, s. 22).

Nakit akım tablosu, işletmelerin nakit akış faaliyetleriyle ilgili önemli bilgileri ve geçmiş tarihlere dayanan finansal bilgiler aktarmada olanak sağlamaktadır. Buna ilişkin önceden yapılan birçok farklı çalışma da nakit akım tablosunun bu tür bilgileri aktarması, finansal tablo kullanıcılarına kazançla ilgili avantajlı bilgiler vermesi ve

bunların değerlendirmelerine olanaklar sağladığı ifade edilmektedir (Laswad ve Baskerville, 2007, s. 348).

Nakit akım tablosu, aynı zamanda finansal tablo kullanıcıları için işletmenin faaliyetleri ile ilgili ödeme gücünü belirten önemli bir tablo haline gelmiştir. Özellikle işletmeler kredi borçlarını geri öderken ellerinde yeteri kadar likidite bulunup bulunmadığına dair bilgiler sağlamaktadır (Cavlak, Cebeci ve Güneş, 2017, s. 235).

Nakit akım tablosunun vermiş olduğu bilgiler işletmelerin mali durumlarını yönlendirmede önemli bir yere sahiptir. Bu bakımdan her geçen gün finansal tablo kullanıcıları nakit akım tablosundan elde ettikleri bilgilere daha çok önem vermekte ve nakit akım tablosundan elde edilen bilgilerin analizinde birbirinden farklı birçok yöntem kullanmaktadır (Kepçe, 2017, s. 62). Nakit akım tablosu, işletmelerin belirli bir dönem boyunca sahip oldukları nakit tutarındaki artış ve azalışları ile bunların nedenlerini verir. Bu bilgiler doğrultusunda nakit akım tablosu, genel olarak işletmeler için önemli olan bilgiler vermektedir. Bunlar (Yıldırım, 2009, s. 5-6);

- İşletmelerin normal olarak dönem içinde faaliyet gösterdikleri nakit tahsilatlarını, kullandığı kaynakları ve bu kaynakların nerelerde kullanıldığına dair bilgiler verir.
- İşletmenin belli bir dönemde kasa, çek ve banka gibi hesaplarında meydana gelen artış ve azalışları ile ilgili bilgiler sunmakta ve işletmelerin nakit politikasının sağlıklı bir şekilde işlenmesine olanak sağlar.
- Nakit akım tablosu, işletmelerin belirli bir dönem içindeki para akışını bir bütün olarak finansal tablo kullanıcılarına sunar ve yöneticilerin gelecekle ilgili yapacakları nakit planlarının sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yardımcı olmaktadır.
- Nakit akım tablosu bir dönem içinde meydana gelen kâr-zarar durumunu ve işletmenin elinde bulundurduğu nakit tutarları ile ilgili önemli bilgiler sunar.
- İşletmelerin dönem sonunda elde ettikleri kârın ne kadarı dönem kârından kaldığı ve ne kadarının nakit akım tablosunun diğer kalemlerinden elde edildiğine dair bilgileri sunmaktadır.

1.2.4. Nakit Akım Tablosunun Yararları

TMS 7 standartlarına göre işletmelerin nakit akım tablosundan elde edilen bilgiler, diğer finansal tablolardan elde edilen bilgilerle karşılaştırıldığında, finansal tablo kullanıcılarına; işletme aktifinde meydana gelen değişimler, işletmenin finansal yapısı, ve işletmelerin nakit akım tablosundaki nakit akışlarının tutarına ilişkin önemli bilgiler vermektedir (Özdemir, 2014, s. 59).

Nakit akım tablosundan sağlanan bu bilgiler sayesinde işletmelerin gelecekteki nakit gereksinimlerinin belirlenmesinde ve nakit bütçesinin oluşturulmasında yardımcı olmaktadır. Bu şekilde işletmenin nakit durumuna bakılarak hem işletmenin harcamalarındaki durumu izlenebilmekte hem de satış, yönetim, ve faiz için yapılan giderler ile ilgili bilgiler elde edilmektedir. Bu açıdan işletmenin satışlarda istediği seviyeye ulaşip ulaşmadığına dair kontrol etme fırsatı da oluşabilmektedir (Ürem, 2009, s. 16; Shahbazı, 2013, s. 19). Aynı zamanda nakit akım tablosu sayesinde, işletmeye yatırım yapanlar, işletmeden alacaklı olanlar ve diğer finansal tablo kullanıcılarına işletmenin geçmiş gelecekteki nakit akışlarına dair faaliyetlerine, ve işletmenin sorumluluklarını yerine getirip getirmediğine dair bilgiler sunmaktadır. Buna ek olarak işletme ortaklarına dağıttığı kâr payı ve işletmenin dış kaynak ihtiyacına ilişkin önemli bilgiler vermektedir (Atieh, 2014, s. 149).

Nakit akım tablosu, yatırımcıya karar almalarında yardımcı olmaktadır. Yatırım yapan kesim ile kerdi verenler işletmenin gelecekteki nakit akım bilgilerini ve nakit bulundurma durumunu öğrenmek için nakit akım tablosunu kullanırlar. Bununla beraber nakit akım tablosu, işletmenin ödeme gücünü gösterdiğinden dolayı işletmeye borç vermek isteyenlerin kararını etkileyebilmektedir. Buna ek olarak, yatırım yapanlar için işletmelerin borçlarını ödeyip ödemedikleri bilgisinden ziyade, işletmelerin ortaklarına kâr payı ödeyip ödemedikleri konusunda bilgi sahibi olmak istemektedir (Kısakürek ve Ayarlıoğlu, 2007, s. 195).

İşletmeler için düzenlenen nakit akım tablosun yararları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Ege, 2015, s. 17):

- İşletmelerin dönem boyunca faaliyette nakit alımlarını ve nakit ödemelerin kaynakları ve kullandıkları yerleri sunarak işletmelerin gelecekteki nakit potansiyellerini tahmin etmek için bilgiler vermektedir.
- İşletmenin mevcut finansman faaliyetlerine bakılarak, gelecek dönemler için sağlıklı kararlar alınmasına yardımcı olmaktadır.
- İşletmelerin belirli bir dönem içinde kasa, çek ve banka kalemlerinde meydana gelen artış ve azalışların belirlenerek nakit ile ilgili faaliyetlerin hazırlanmasında olanak sağlar.
- Yönetimin finansman politikalarına ilişkin aldıkları kararların güvenli ve sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesi ve analiz edilmesinde olanak sağlar.
- İşletmelerin ortaklara dağıttıkları kâr payı gücünü gösterme fırsatını verir.
- İşletmenin mevcut nakit değişiklikleri ile elde edilen kârlılık arasındaki ilişkiyi belirlemeye yardımcı olmaktadır.

Nakit akım tablosunun işletme yöneticilerine sağladığı yararlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Cavlak, Cebeci ve Güneş, 2017, s. 234-246):

- İşletmelerinin genel olarak likit durumunu analiz etmek,
- İşletmelerin ortaklarına dağıttıkları temettü durumunu belirlemek,
- İşletmelerin yatırım ve finansman faaliyetlerini belirlemek,
- İşletmelerin kısa bir süre içinde finansmana gereksinim duyup duymadığına ilişkin bilgileri sunar.

Nakit akım tablosunun yatırımcı ve kredi verenler için sağladığı yararlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- İşletmeyi yönetenlerin nakit akışını nasıl yönettiklerini belirlemek,
- İşletme yöneticilerinin geleceğe ilişkin nakit akım oluşturma yeteneklerini değerlendirmek,
- İşletmelerin borçlarını zamanında ödeyip ödemediklerini belirlemek,
- İşletmelerin herhangi bir ek bir finansmana gereksinim duyup duymadıklarını belirlemek,
- İşletmeleri mali analiz olarak karşılaştırarak işletmelerin birbirinden farklı kullandıkları muhasebe uygulamalarının yapmış oldukları etkileri azaltarak

daha sağlıklı ve verimli değerlendirmeler ve yorumların yapılmasına olanak sağlamaktadır.

1.2.5. Nakit Akım Tablosunun Düzenleme Amacı

Nakit akım tablosunun en temel amacı, bir işletmenin nakitlerini nasıl elde ettiği ve bu nakitleri nasıl kullandığına ilişkin bilgiler ortaya koymaktır. Aynı zamanda işletmenin nakitlerini nasıl elde ettiğini öğrenmek ve gelecekte bu nakitlerden fayda sağlayıp sağlamayacağını ortaya koymasınıdır. Nakit akım tablosu, işletmeye yatırım yapanlara, kredi verenlere ve diğer kesimlere işletmenin nakit oluşturma potansiyeli, finansman gücünü, kâr ve mevcut nakitler arası nedenlere dair bilgiler sunmaktadır. Fakat nakit akım tablosundan elde edilen bilgiler, mevcut ekonomik koşullar, işletmenin iç büyümesi ve nakit bulundurma faaliyetleri gibi birçok ilkeyi göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Gücenme ve Arsoy, 2006, s. 67). Ayrıca nakit akım tablosu, işletmenin herhangi bir muhasebe dönemi boyunca nakit işlemlerinde yaptıkları nakit ve nakit benzeri hesapların faaliyetleri ve ödemelerine ilişkin aşağıdaki bilgileri sunmayı amaçlamaktadır (Atieh, 2014, s. 148):

- İşletme faaliyetlerine ilişkin nakit akımları,
- Yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit akımları,
- Finansman (mali) faaliyetlerine ilişkin nakit akımlarıdır.

Nakit akım tablosu amacı, belli bir dönemde ödemesi gereken tutarlar ve işletmelerin buldukları faaliyetleri sonucunda elde ettikleri gelir tutarlarına ilişkin tahminler yapar. Nakit akım tablosunu tahmin edilmesinin amacı ise, bir işletmenin bir dönem boyunca ne kadar iyi bir nakit elde ettiği ve elde edilen bu nakitlerin işletmenin sahip olduğu banka hesaplarına ne kadar etki ettiğine dair tahmin etmektir (Kalağası, 2016, s. 6). Bununla beraber nakit akım tablosu, işletmenin nakit durumu belirtmek, ilgili taraflara bilgiler sunmak ve işletmenin nakit giriş ve çıkışlarını finansal tablo kullanıcılarına aktarmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu sebeple nakit akım tablosu, işletmenin nakit akışları ile kâr arasındaki farkı, işletmenin ödeme gücünü ve işletme ortaklara düzenli olarak kâr payını dağıtıp dağıtmadığına ilişkin önemli bilgiler vermektedir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2013, s. 67).

Bir işletme için nakit akım tablosunun düzenleme amacı aşağıdaki gibi sıralanabilir (Sarıoğlu, 2008, s. 45-46; Çiftçi ve Sarıoğlu, 2007, s. 184):

- İşletmelerin mevcut dönemleri boyunca elde edilmiş nakit tahsilatları, nakit kaynakları ve kaynak kullanım yerleri ile ilgili bilgileri sunar.
- Finansman faaliyetleri analiz edilerek işletme yöneticilerinin geleceğe ilişkin kararlar almalarına olanak sağlar,
- İşletmenin ortaklara dağıtılan temettü ödeme gücünü ve işletmeye borç verenler için de işletmenin borcunu anapara ve faizleriyle birlikte ödeyip ödemediğine ilişkin bilgiler sunar.
- İşletmelerin mevcut nakit durumda oluşan değişiklikler ile kâr arasındaki bağlantıyı göstererek, nakit tutarlarının ne kadarı dönemsel kârdan elde edildiği ve kârın ne kadarı diğer kalemlerden sağlandığını göstermektedir.

1.3. Nakit Akım Tablosu Düzenleme Yöntemleri

Nakit akım tablosu'nun düzenlemesinde başlıca iki yöntem söz konusudur. Bu yöntemler direkt (brüt) yöntem ve endirekt (net kâr) yöntemidir.

1.3.1. Direkt (Dolaysız) Yöntem

İşletmelerin faaliyette buldukları nakit akışları direkt yöntemle göre düzenlenmesi tavsiye edilmektedir. Direkt (brüt) yöntem, işletmelerin gelecekteki nakit akım tablosuna ilişkin bilgilerin tahmin edilmesi ve finansal kullanıcılarına faydalı bilgiler vermesi açısından diğer yöntemlere göre daha kullanışlıdır. Bu yöntemle beraber gelir tablosunda bulunan kalemlerin her biri bilançodaki kalemlere göre oluşturularak tahakkuk esasına göre belirlenen gelir tablosunda bulunan kalemlerin nakit giriş ve çıkışlarına dönüştürülmektedir. Bundan dolayı bu yöntemle aynı zamanda gelir tablosu yöntemi denilmektedir (Atıcı, 2015, s. 46). Bu yöntemde işletmelerin brüt nakit giriş ve nakit çıkışları belirlenir, gelir tablosunda yer alan kalemlerin kullanıcılara sunar ve stok kalemlerinde meydana gelen farklılıklar düzenlenir (Koroğlu, 2007, s. 12).

Doğrudan metot, genel itibariyle işletmelerin yapmış oldukları brüt nakit giriş ve çıkışlarına ilişkin faaliyetleri kapsamaktadır. Ayrıca, tüketiciler için yapılan nakit girişleri, tedarik sağlayan ile çalışan kesimler için yapılan ödemeler, diğer faaliyetlere ilişkin yapılan ödemeler, alınan ya da ödenen faiz ve vergiler doğrudan yöntemin kapsamında bulunmaktadır (Farshadfar ve Monem 2013, s. 4). Standartlara bakıldığında nakit akım tablosunun oluşturulmasında genellikle direkt (brüt) yöntemin kullanılmasının önemli nedeni, işletmelerin gelecekteki nakit akım tablolarının tahmin edilmesi için daha faydalı bilgiler sunmasıdır. Direkt yönteme ilişkin elde edilen bu önemli bilgiler, işletme yöneticilerin geleceğe ilişkin alacakları kararlar açısından önemli olmaktadır. Birçok alanda işletmelerin gelecekteki nakit akımlarıyla ilgili tahminlerin yapılması açısından direkt yöntem, endirekt yönteme göre kıyaslandığında direkt yöntem daha kaliteli, gerçek ve faydalı bilgiler verdiği görülmektedir (Özdemir, 2014, s. 61).

Direkt (brüt) yöntem ayrıca işletmenin elde ettiği net kârı tahmin etme konusunda önemli bilgiler vermektedir. Dolayısıyla direkt yönteme göre oluşturulan nakit akımları bilgilerinin tahmin edilmesinde, endirekt yönteme göre daha faydalı olduğu gösterilmektedir (Karğın, Aktaş ve Karğın, 2012, s. 105; Zhao ve El-Masry, 2013, s. 2).

Direkt (dolaysız) yöntem, finansal tablo kullanıcılarının işletmeye dair gerekli bilgileri, işletmenin varlıklarını, sorumluluklarını, gelir ve giderlerini nakit akışlarıyla ilişkilendirip uygulamalarına yardımcı olmaktadır (Zhao, 2013, s. 50). Bu yönteme göre, işletmelerin faaliyette buldukları brüt nakit giriş ve çıkışları aşağıdaki unsurlardan sağlanabilmektedir (Yıldırım, 2009, s. 6-7):

- Genel olarak finansal tablo kaynaklardan,
- Satışlardan, satış maliyetinden ve gelir tablosu hesap kalemlerinden,
- İşletmelerin dönem içinde sahip oldukları stoklardan, ticari alacaklardan ve borçlarda meydana gelen değişimlerden,
- Diğer nakit giriş ve çıkışlarına gerek duymayan hesap kalemlerinden,
- İşletmelerin nakit, yatırım ve finansman kaynaklarından elde edilmektedir.

Bu tür açıklamalara göre nakit akım tablosunun direkt (brüt) yöntemin faydaları aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Sarioğlu, 2008, s. 49):

- Direkt yöntem sayesinde dönem boyunca işletmelerim nakit akım tablosundaki bilgileri kıyaslama fırsatını vermektedir.
- Direkt yöntem, işletmelere borç verenler için işletmelerin nakit akışları ile ilgili bilgiler sunar ve muhasebe alanında bilgisi az olan yöneticilerin daha rahat ve kolay anlamalarına olanak sağlamaktadır.
- İşletmelerin nakit akım tablolarında herhangi bir problem yaşadıklarında düzeltilmesine ve anlaşılır bir hale gelmesine yardımcı olmaktadır.
- İşletmelerin nakit akım tablolarında oluşan nakit giriş ve çıkışları sonucu oluşan değişmelerin iyileşmesine ve analiz edilmesine olanak sağlamaktadır.

Tablo 1.2. Nakit Akım Tablosunun Direkt Yönteme Göre Düzenlenmesi

A) İşletme Faaliyetlerinden Oluşan Nakit Akımı
Peşin Mal ya da Hizmetlerin Satışları (+)
Müşterilerden Elde Edilen Alacak Tahsilatları (+)
Temettü, Faiz ve Diğer Gelir Kalemlerinden Elde Edilen Tahsilat (+)
Peşin Alınacak Mal ve Hizmetler (-)
Çalışanların Maaş ve Ücretlerine İlişkin Ödemeler (-)
Mal ve Hizmetlerinden Kaynaklanan Borçlar (-)
Gider ve Faizlere İlişkin Ödemeler (-)
Vergiler İçin Yapılan Ödemeler (-)
B) Yatırım Faaliyetlerinden Oluşan Nakit Akımı
Duran Varlıklar İçin Yapılan Alımlar (-)
Duran Varlıkların Peşin Olarak Satın Alınması (+)
Uzun Vadelere Dayanan Finansal Yatırımların Sağlanması (-)
Uzun Vadelere Dayanan Finansal Yatırımlarının Peşin Olarak Satılması (+)
C) Finansal Faaliyetlerden Oluşan Nakit Akımı
Kısa Vadelere Dayanan Kredi Alımlarının Yapılması (+)
Kısa Vadelere Dayanan Kredi Ödemelerinin Yapılması (-)
Uzun Vadelere Dayanan Kredilerin Alınması (+)
Uzun Vadelere Dayanan Krediler İçin Ödemeler Yapılması (-)
Kar Payının Ödenmesi (-)
Toplam Dönem Nakit Akımı (A+B+C)

Kaynak: Kısakürek, 2005, s. 73

Türkiye Muhasebe Standartları (TMS)'na göre bilgilerin daha ayrıntılı olarak vermesi ve nakit bütçeleri için daha yararlı olmasından dolayı genel olarak direkt yöntemin daha fazla kullanılması gündeme gelmiştir (Kısakürek ve Ayarlıoğlu, 2007, s. 196).

1.3.2. Endirekt (Dolaylı) Yöntem

Endirekt yöntem, net kâr tutarında oluşan değişimleri, işletmelerin geçmiş dönemlerinde ve gelecekle ilgili faaliyetlerinde meydana gelen nakit giriş ve nakit çıkışlarına ilişkin tahakkukları, yatırım faaliyetleri ve finansman faaliyetlerine ilişkin bilgileri kapsamaktadır. Endirekt yöntem, direkt yöntem kadar detaylı ve anlaşılır değildir. Nakit akım tablosunun endirekt yönteme göre oluşturulduğunda işletme faaliyetlerinden oluşan nakit artış ve azalışları gösterebilmekte ama işletme faaliyetlerinin neden olduğu nakit akım fazlalığı veya eksiğinin oluşumunu belirtmemektedir (Shahbazı, 2013, s. 12). Diğer bir ifadeyle endirekt yöntem, işletme faaliyetlerinden elde edilen nakit akışları; stoklar, işletme faaliyetlerine ilişkin alacak ile borç değişiklikleri, amortisman, vergi ve faiz gibi nakit giriş ve çıkışları etkileyen işletmelerde oluşturulmaktadır (Aktaş ve Karğın, 2011, s. 5).

Endirekt yöntem, işletmelerin net gelirlerindeki çalışma sermayesinin değişimini gösterir. Endirekt yöntemin en temel avantajına bakıldığında, işletmenin sahip olduğu faaliyet kârı ve faaliyet kârından elde edilen net nakit akışlarının farkını ortaya koymasındır (Cavlak, Cebeci ve Güneş, 2017, s. 238).

Genel olarak endirekt yöntemi destekleyen iki görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, direkt yönteme göre oluşturulması ve nakit akım tablolarında uygulanması daha az maliyetli olması ve aynı zamanda işletmelerin nakit akışlarını daha şeffaf ve ayrıntılı olarak sunmasıdır. İkincisi ise, işletmelerin bilanço ve gelir tablolarının kolayca uygulanmasını ve anlaşılmasının kolay olmasıdır (Ürem, 2009, s. 45). Bu iki görüşe karşılık Amerika Muhasebe Meslek Grubu Enstitüsü (AICPA) tarafınca yayımlanan muhasebe işlemleri ve teknikleri olarak 1994 yılında basılmış ve incelenmesi yapılmış 600 yıllık raporlarının yaklaşık olarak 585 tanesi; işletmeler nakit akım tablosu işlemlerini oluşturup ve raporlamasını yapmak için direkt yöntem kullandığını göstermektedir (Carmichael, Whittington ve Graham, 2007, s. 12).

Endirekt yöntemin başlıca yararları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Ege, 2015, s. 24):

- Endirekt yöntem, genel olarak işletme faaliyetlerden elde edilen nakit ve net kâr arasındaki değişiklikleri ortaya koyar.
- Çalışma sermayesinde nakit olamayan kalemlerine katkı sağlar.

- Bu yöntem genel olarak direkt yönteme göre daha kolay olmaktadır.

Tablo 1.3. Nakit Akım Tablosunun Endirekt Yönteme Göre Düzenlenmesi

A) İşletme Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akımı
Mevcutta Bulunan Net Kâr
Amortisman ve İtfa İçin Yapılan Giderler (+)
Alacaklarda Meydana Gelen Azalmalar (+)
Stok Hesaplarında Meydana Gelen Azalmalar (+)
Peşin Olarak Ödenen Giderlerdeki Azalışlar (+)
Borç ve Gider Hesaplarında Meydan Gelen Azalışlar (+)
Kıdem Tazminatlarıdaki Oluşan Artışlar (+)
Alacak Hesaplarında Meydana Gelen Artışlar (-)
Stoklarda Oluşan Artışlar (-)
Peşin Olarak Ödenen Gider Hesaplarındaki Artışlar (-)
Borç ve Gider Hesap Karşılıklarında Meydana Gelen Artışlar (-)
Kıdem Tazminatlarında Oluşan Azalışlar (-)
B) Yatırım Faaliyetlerinden Oluşan Nakit Akımı
Duran Varlık Alımları (-)
Duran Varlıklarında Oluşan Peşin Satışlar (+)
Uzun Vadeli Finansal Yatırımlar (-)
Uzun Vadeli Finansal Yatırımlar İçin Yapılan Peşin Satışlar (+)
C) Finansal Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit Akım
Kısa Vadeli Olarak Alınan Krediler (+)
Kısa Vadeli Olarak Alınan Kredilerin Ödemeleri (-)
Uzun Vadeli Alınan Krediler (+)
Uzun Vadeli Alınan Kredilerin Ödemeleri (-)
Temettüleri İçin Yapılan Ödemeler (-)
D) Toplam Dönem Nakit Akımı (A+B+C)

Kaynak: Dural, 2017, s. 83

Her iki yöntem de finansal kullanıcılarına nakit akım tablosuna ilişkin bilgi vermektedir. Diğer bir ifadeyle değişik formatlarda düzenledikleri için hem direkt yöntem hem de endirekt yönteme gereksinim duyulmaktadır. Ülkemizde genellikle direkt (brüt) yöntem kullanılmaktadır. Uluslararası alanda ise her iki yöntemin kullanılma durumu isteğe bırakılmıştır (Shabazı, 2013, s. 14).

1.4. Nakit Akım Tablosunun Sunumu

Nakit akım tablosunun sunumu genel olarak işletmelerin bir dönem boyunca faaliyette buldukları nakit akışları işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerine göre sınıflandırılmaktadır. Yapılan bu sınıflandırma ile işletmenin mali tablo ve nakit akımları ile ilgili bilgileri işletme, yatırım ve finansman faaliyetleri arasındaki ilişkilerde kullanılmaktadır. Bu uygulamaya göre işletmelerin nakit akım tablosu aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir (Sarıoğlu, 2008, s. 53):

- İşletme faaliyetlerine ilişkin nakit akışları
- Yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit akışları
- Finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akışları

1.4.1. İşletme Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları

Genel olarak işletmenin temel gelir işlemleriyle alakalı olup, işletmelerin net kâr ve zararının oluşturulmasıyla ilgili olay ve işlemlerde kullanılmaktadır. İşletme faaliyetlerine ilişkin nakit akışları, bazı hesap kalemlerle ilgili bilgileri diğer bilgilerle değerlendirerek, işletmenin gelecekte sahip olabilecek nakit akışlarına ilişkin tahminlerde kullanılmaktadır (Özdemir, 2014, s. 60). İşletmelerden kaynaklanan nakit akışları, işletmelerin kullandığı varlıkların kullanım alanları, geleceğe ilişkin nakit akışların artma durumu ve işletmelerin risk durumuna ilişkin bilgileri işletmenin nakit akım faaliyetleri devam ettikçe vermektedir. İşletmelerin büyüme fırsatları ve mevcut olarak kullandıkları kaynak kullanım alanları ne kadar benzerlik gösterirse, nakit akışlarının önemi de aynı oranda artar (Güleç, 2017, s. 535). Ayrıca işletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit girişleri, işletmenin müşterilerine verdiği tüm mal ve hizmet karşılığında sağladığı hasılat, faaliyetlere ilişkin komisyon ve ücretler adı altında toplanan tüm nakit girişlerini kapsamaktadır. İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit çıkışları ise, işletmelerin satın aldıkları mal ve hizmetler karşılığında tedarikçi ve personellere ödedikleri ücret tutarları, kullanılan sigortalar için ödenen primler ve işletmelerin faaliyette buldukları nakit harcamalarının tamamını kapsar (İçten, 2013, s. 52-53). İşletme faaliyetlerine ilişkin nakit akımları,

gelir ve diğler faaliyetlere ilişkin nakit akım işlemlerini kapsamaktadır. Bu bakımdan kredi işlemlerden oluşan faiz tutarları ile hisse senetlerinden kaynaklanan kâr payları yatırım faaliyetleriyle ilgili olsa dahi işletme faaliyetleri kapsamında yer almaktadır (Carmichael, Whittington ve Graham, 2007, s. 9).

İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları aşağıdaki gibi oluşturulabilir (Yıldırım, 2009, s. 14-15):

İşletme Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları

1) Esas Faaliyet Gelirlerinden Sağlanan Nakit Girişleri (+)

- Satışlardan Elde Edilen Nakit Girişleri (+)
- Faaliyet Gelirlerinden Elde Edilen Nakit Girişleri (+)

2) Esas Faaliyet Giderleriyle İlgili Nakit Çıkışları (-)

- Satışı Yapılan Mal ve Hizmet Maliyetleri ile Stoklarda Oluşan Değişimlerle İlgili Nakit Çıkışları (-)
- Faaliyet Giderleriyle İlgili Nakit Çıkışları (-)

Esas Faaliyetlerden Oluşan Net Nakit Akışı (1-2)

3) Diğler Gelir ve Kârlardan Elde Edilen Nakit Girişleri (+)

4) Diğler Gider ve Zararlardan Oluşan Nakit Çıkışları (-)

5) Finansman Giderlerinden Elde Edilen Nakit Çıkışları (-)

6) İşletme Faaliyetlerine İlişkin Varlıklar ve Yabancı Kaynaklarda Oluşan Değişimlere İlişkin Nakit Akışları (+/-)

- Varlıklarla İlgili Artışlar (-)
- Varlıklarda Oluşan Azalışlar (+)
- Yabancı Kaynaklarda Meydana Gelen Artışlar (+)
- Yabancı Kaynaklarda Meydan Gelen Azalışlar (-)

7) Dönem İçinde Oluşan Kârlar, Vergiler ve Diğler Yasal Yükümlülüklerle İlgili Nakit Çıkışları (-)

- Önceki Yıl Kârından Yapılan Ödemeler (-)

- Geçici Verilen Vergiler (-)

1.4.2. Yatırım Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları

Yatırım faaliyetleri, genel olarak uzun vadelere dayanan yatırımların ve nakit benzerleri içerisinde yer almayan diğer yatırımlardan elde edilen ve bu yatırımların elden çıkarılması gibi işlemleri kapsamaktadır (Uyar, 2008, s. 3). Diğer bir ifadeyle yatırım faaliyetleri, finansal (mali) duran varlıklar, maddi ya da maddi olmayan duran varlıklar ve diğer maddi duran varlıkların işletmeye kazanılması ya da bu varlıkların elden çıkartılarak satılması gibi işlemleri kapsamaktadır (Çömlekçi, 2009, s. 274). Yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit akımları, nakit ya da nakit benzerlerinden oluşan farklılıklar ve işletme ihtiyacına ilişkin alınan kredilerden kaynaklı faaliyetler sonucunda oluşmaktadır. Ayrıca yatırım faaliyetleri, satılması düşünülen menkul kıymetler dışında, borçlanma ya da öz sermaye artırımını, maddi duran varlıklar ve diğer tüm maddi ve mali duran varlıkların alımı ve satımından oluşmaktadır. Bu bakımdan alım ve satımı planlanan menkul kıymetlere yapılan yatırımlar ve menkul kıymetlerin satışları işletme faaliyetleri ile ilgili bilgiler olarak bilinmektedir (Mulford ve Comikey, 2002, s. 351).

İşletmenin yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit akışları, işletmenin nakit ile gelirlerine ilişkin bilgileri ve ilgili kaynakların oluşumunu göstermek adına önemli bir unsur olarak görülür. Çünkü buradaki nakit akışları, işletmenin geleceğe ilişkin gelirleri ve nakit akışlarını elde etmek için yatırımlara yapılan harcamaların tutarlarını göstermektedir (Atıcı, 2015, s. 42). Yatırım faaliyetlerine ilişkin yapılan bu açıklamalardan sonra yatırım faaliyetleri aşağıdaki gibi oluşturulabilir (Koroğlu, 2007, s. 15):

Yatırım Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları

1) Yatırım Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit Girişleri (+)

- Mali Duran Satışlarından Elde Edilen Nakit Girişleri (+)
- Maddi Duran Varlık Satışlarından Sağlanan Nakit Girişleri (+)
- Diğer Duran Varlık Satışlarından Sağlanan Nakit Girişleri (+)

- Mali Duran Varlıklara İlişkin Alınan Temettülden Elde Edilen Nakit Girişleri (+)
- Yatırım Faaliyetleri İle İlgili Faizler İçin Alınan Nakit Girişleri (+)
- Üçüncü Şahıslara Sağlanan Avans ve Kredi Tahsilatlardan Nakit Girişleri (+)
- Diğer Yatırım Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit Girişleri (+)

2) Yatırım Faaliyetleri İçin Yapılan Nakit Çıkışları (-)

- Mali Duran Varlıklar İçin Yapılan Alışlar (+)
- Maddi Duran Varlıklar İçin Yapılan Alışlar (+)
- Maddi Olmayan Duran Varlık Artışları (+)
- Tükenmeye Tabi Olan Özel Varlıklardaki Artışlar (+)
- Diğer Duran Varlıklarda Meydana Gelen Artışlar (+)
- Üçüncü Şahıslara Sağlanan Avans ve Kredilere İlişkin Nakit Çıkışları (+)
- Diğer Yatırım Faaliyetlerine İlişkin Nakit Çıkışları (+)

1.4.3. Finansman Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akımları

Finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları, işletme sermayelerine katkı sağlayan ortak ve hisse sahiplerinin işletmenin geleceğine dair oluşabilecek nakit akımlarından taleplerini belirlemek için yapılan faaliyetlerdir. Aynı zamanda finansman faaliyetleri ortakların işletmeye sağladıkları sermayeyi ve işletmenin almış olduğu borçlara ilişkin faaliyetleri kapsamaktadır. Diğer bir ifadeyle finansman faaliyetleri, işletme sahipleri tarafından sağlanan hisse senediyle finansman sağlama, kredi verenler için borç ile finansman sağlama gibi faaliyetleri kapsamaktadır (Ürem, 2009, s. 31). Finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akışları, işletmelerin sahip oldukları sermaye ile ilgili kararları kapsamaktadır. Ayrıca işletme bir yatırım yapacaksa ve bu yatırım için gerekli sermayenin işletmenin iç kaynaklarından mı yoksa işletme dışından mı elde edildiği ile bilgileri de kapsar. Finansman kararlarına bakıldığında işletmeler aldıkları tüm borçlar birbirinden farklı olmamaktadır. Diğer bir ifadeyle işletmeler aldıkları borçlanma kararlarının vadesi kısa veya uzun olduğuna bakılmamaktadır. Dolayısıyla bu tür borçlanmaların hepsi finansman kararları kapsamına girmektedir. Fakat bu borçlanmaları analitik bakılırsa, işletmelerin aldıkları

uzun vadelere dayanan borçlanma kararları genellikle finansman kararlar olarak bilinmekte ve kısa vadelere dayanan borçlanma kararları ise işletmenin çalışma sermayesi içine girmektedir (Kırsakürek, 2005, s. 68). Finansman faaliyetlerine ilişkin yapılan bu tür açıklamalardan sonra finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akışları aşağıdaki gibi oluşturulabilir (Yıldırım, 2009, s. 17-18):

Finansman Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları

1) Finansman Faaliyetleriyle İlgili Elde Edilen Nakit Girişleri (+)

- Kısa Vadelere Dayanan Mali Borçlardan Elde Edilen Nakitler (+)
- Uzun Vadelere Dayanan Mali Borçlardan Elde Edilen Nakitler (+)
- İşletmelerin Sermayelerini Artırarak Elde Edilen Nakitler (+)
- Hisse Senedi Olan İhraç Primlerden Elde Edilen Nakitler (+)
- Diğer Finansman Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit Girişleri (+)

2) Finansman Faaliyetleri İle İlgili Nakit Çıkışları (-)

- Kısa Vadelere Dayanan Mali Borçlardan Yapılan Ödemeler (-)
- Uzun Vadelere Dayanan Mali Borçlardan Yapılan Ödemeler (-)
- Ödemesi Yapılan Kâr Payları (-)
- Sermayelerde Azaltmaların Yapılması (-)
- Diğer Finansman Faaliyetleriyle İlgili Nakit Çıkışları (-)

Tablo 1.4. Nakit Akımlarının Faaliyetlerine Sınıflandırılması

Faaliyet Çeşitleri	<i>Bulunulan İşlem Çeşitleri</i>	<i>Nakit Girişleri İle İlgili Örnekler</i>	<i>Nakit Çıkışları İle İlgili Örnekler</i>
İşletme İle İlgili Faaliyetler	İşletmeler için gündelik faaliyetleri kapsar.	Müşteri tarafından alınan tahsilatlar Yatırımlar sonucu oluşan temettüleri	Personellere sağlanan ödemeler Vergiler için yapılan ödemeler
Yatırımlarla İlgili Faaliyetler	Uzun vadelere dayanan faaliyetlerle ilgili işlemlerdir.	Duran varlıklardan sağlanan kazançlar Duran varlık satışından sağlanan kazançlar	Duran varlıklar için yapılan ödemeler Bağlı ortaklıklardan sağlanan sermayeler
Finansman İle	Uzun vadelere dayanan borç ve	Uzun vadeli borçlardan elde	Hisse sahiplerine yapılan ödemeler

İlgili Faaliyetler	sermayelere ilişkin işlemlerdir.	edilen kazançlar Hisse senedi ve tahvillerden elde edilen kazançlar	İmtiyazlı tahviller için yapılan ödemler

Kaynak: Ertugay, 2013, s. 26

Nakit akımına ilişkin bu sınıflandırma sadece bu üç başlık altında sınıflandırılması gibi kesin bir kural yoktur. Yapılan bu sınıflandırmalar arasında bağlantılar bulunmaktadır. Örneğin, herhangi bir borç ödendiği zaman hem anapara hem de anaparanın faizi ödenir. Burada ödenen faiz işletme faaliyeti olarak hesaplanırken, ödenen anapara ise ya finansman maliyeti ya da yatırım maliyeti olarak hesaplanmaktadır (Kısakürek, 2005, s. 68).

1.5. Nakit Akım Tablosunda Nakit Kaynakları ve Kullanım Yerleri

Genel olarak işletmeler için nakit girişlerini oluşturan nakit kaynakları ve aynı şekilde işletmelerde nakit çıkışlarını oluşturan nakit kullanım yerleri açıklamalarıyla aşağıdaki gibi düzenlenmektedir.

1.5.1. Nakit Kaynakları

Genel itibariyle işletmelerde nakit kaynakları, işletmenin aktif tarafında yer alan hesap kalemlerde meydana gelen azalışlar ve aynı zamanda işletmenin pasif tarafında bulunan kalemlerde oluşan artışlarla beraber işletmelere nakit girişler sonucunda kasada meydana gelen artışlar olarak ifade edilmektedir (Shahbazı, 2013, s. 15).

İşletmelerde nakit kaynaklarından söz edildiği zaman bazı ifadeler kullanılmaktadır. Bunlar (Kalaağası, 2016, s. 81);

- Mal veya hizmetlerin peşin olarak satılması ve ticari olarak ya da diğer başka alacakların nakit olarak tahsilatların yapılması,
- İşletmelerin portföyünde yer alan menkul kıymetlerin nakde dönüştürülmesi,
- İşletmelerin mali olarak yaptıkları yatırımlarından elde edilen gelirler,

- İşletmelerin sahip oldukları alacak senetlerini kiracı kuruluşlara satması ve işletmelerin sahip oldukları duran varlıkların nakde dönüştürmeleri,
- İşletmeler sermayelerini nakit olarak artırmaları ve çıkarttıkları hisse senetlerini ise primli olarak düzenlemeleri gibi ifadelerdir.

1.5.2. Nakit Kullanımları

İşletmelerde nakit kullanımları, işletme aktif tarafında yer alan hesap kalemlerde meydana gelen artışlar ve aynı şekilde işletme pasif kısmında bulunan hesap kalemlerde meydana gelen azalışlar olarak tanımlanmaktadır. Nakit kullanımı için aşağıda verilen ifadeler kullanılabilir (Çiftçi ve Sarioğlu, 2007, s. 185):

- İşletmelerin mal ve hizmetleri peşin bir şekilde satın alınması,
- Duran varlıkları peşin olarak satın alınması,
- Çıkartılan hisse senet ve tahvillerin peşin olarak satın alınması,
- Uzun vadelere dayanan borç taksitleri ve kısa vadelere dayanan borçların ödemesi,
- İşletmelerin sahip oldukları sermayelerin azaltılması,
- Temettü payları, vergiler ve sigorta primlerinin ödemeleri yapılması gibi ifadeler kullanılmaktadır.

Nakit akım tablosu için kullanılan nakit kaynakları ve nakit kullanımlarının açıklamaları bu şekilde yapıldıktan sonra, nakit akım tablosunu oluşturulurken nakit faaliyetlerine gereksinim duymayan işlemlerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu nakit işlemleri gerektirmeyen ifadeler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Sarioğlu, 2008, s. 55-56):

- Değeri kalmayan alacak kalemlerin işletmenin kayıtlarından çıkartılması,
- İşletmenin ortaklarına dağıtımı yapılmayan kârların işletmenin bazı amaçları için kullanılması ya da sermayeye ilave edilmesi,
- Duran varlıkların değerlerinin düşürülmesi veya bu varlıkların faaliyetlerine son verilmesi,
- Bedeli olmayan hisse senetlerin iştiraklerden alınması,

- Peşin bir şekilde ödemesi yapılmış giderlerin mevcut dönemde gider olarak kaydedilmesi,
- Borçların ya da kâr paylarının ihracı yapılan hisse senedi olarak ödemesinin yapılması,
- İşletmelerde meydana gelen borçların başka bir tarihe aktarılması ya da bu borçların taksitli olarak düzenlenmesi.

2. İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Finansal Performansa İlişkin Genel Bilgiler

Küreselleşen dünyada işletmelerin süreklilik göstermeleri ve ayakta kalabilmeleri için sürekli olarak performans ölçümünü yapmak zorundalar. Böylece yapılan bu performans ölçümleri sonucunda işletmeler hem sektör içindeki konumlarını görebiliyor hem de muhtemel olumsuz durumlara karşı önceden önlemler alabilmelerine olanak sağlanabilmektedir (Çalışkan ve Eren, 2016, s. 86; Çakır ve Perçin, 2013, s. 449).

Bundan dolayı işletmeler, günümüzde mevcut rekabet koşulları altında kaynaklarını en etkin ve verimli olarak kullanmak zorunda kalıyorlar. Bu açıdan işletmenlerin ne kadar verimli çalıştıklarını görebilmek için aynı sektör içinde yer alan diğer firmalarla kıyaslama yapılır. Buna ek olarak işletme yöneticileri ve ortakları da dönemler halinde işletmenin performans ölçümünü yaparak, planlanan hedeflere ulaşip ulaşmadığını görebilmektedirler. Genel olarak yapılan etkinlik ölçümleri, işletmenin yaptığı üretim kapasitesi ve üretim fonksiyonuna göre yapılmaktadır (Ata ve Yakut, 2009, s. 2).

Performans terimi farklı anlamlar içerir. Performans, işletmenin planladığı hedeflerine ulaşabilmesi için yapmış olduğu faaliyetlerin tümüne denir. Diğer bir ifadeyle performans, işletmenin mevcut olarak hangi konumda olduğu, belli bir zamandan sonra hangi konuma gelebileceğini ve hangi konumda olmak istediğini açıklamaktadır. Performans kavramından bahsedilmesi için işletmelerin aktif olarak çalışmalarını sürdürmeleri gerekmektedir (Dirie, 2017, s. 35-36). İşletme performansı ise, işletme sahip olduğu kaynaklarını optimal bir şekilde kullanarak hedeflerine ulaşma çabaları olarak tanımlanmaktadır (Aktaş, 2017, s. 5).

Finansal performans, mali olarak düşünülen gelişmeleri tam olarak karşılamayan “kârı maksimum hale getirmek” anlayışından daha ileri düşünülmektedir. Finansal performans, bir işletmenin belli bir zaman diliminde mevcut kaynaklarını ne kadar etkin ve verimli bir şekilde kullandığını ve aynı zamanda işletmenin mevcut finansal durumunu gösteren geniş kapsamlı bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Karaoğlan,

2016, s. 17). Diğer bir ifadeyle finansal performans, işletmenin mevcut durumu ve işletmenin gelecekte bulunmak istediği nokta ile kıyaslanmasını yapmakta ve işletmenin g¼ncel faaliyetlerine dair bilgiler sağlamaktadır (Malichova ve Durisova 2015, s. 238). Finansal performansın ölç¼m¼ birçok farklı finansal oranlar yardımıyla yapılabilmektedir. İşletmenin finansal performansı; işletmenin yatırım etkinliği, risk boyutu, kaynaklarını ne denli kullandığı, geçmişte yapılan tüm faaliyetlerin doğru bir şekilde değerlendirilmesinde kullanılmakta ve işletmenin gelecekte yapabileceği tüm faaliyetlerine olanaklar sağlayabilmektedir. Bu yüzden işletmelerde elde edilen kâr, yapılan üretim, bu üretimi yapan iş gücü gibi vb. zorunlu birimlerin verimli olarak kullanılması ve değerlendirilmesi için finansal performans kullanılır (Metin, Yaman ve Korkmaz, 2017, s. 373). Buna ek olarak finansal performans, işletme geçmişinin doğru bir şekilde analiz edilmesi, geleceğe ilişkin yatırım ve finansman kararların alınması ve kaynakların kullanımı gibi vb. konularda işletme yöneticilerine önemli ipuçlar verebilmektedir (Uygurtürk ve Korkmaz, 2012, s. 96).

İşletmenin finansal performans ölç¼m¼ yapılırken, bilanço ve gelir tablosunda yer alan kalemler arasındaki ilişkiler ve bu kalemlerin zamanla uğradıkları değişimlerde kullanılan finansal performans verilerinden önemli bir şekilde faydalanmak gerekir. Çünkü bu kalemler arasındaki bu finansal ilişkiler daha anlamlı ve mutlak sonuçlar verebilmektedir. Bu kalemler arasındaki finansal ilişkiyi kuran ve değerlendiren temel unsur ise finansal oranlardır. Bu oranlar uzun yıllardır işletmelerin finansal performanslarının ölç¼m¼nde kullanılmaktadır (B¼lb¼l ve Köse, 2016, s. 192).

2.2. Finansal Performans Öl¼m¼nde Oran Analizinin Kullanılması

Oran analizi, işletmelerin mali tablolarında bulunan herhangi iki kalem arasındaki finansal ilişkinin matematik olarak hesaplanıp değerlendirilmesidir (Karadeniz, Koşan ve Kahiloğulları, 2014, s. 131). Oran (rasyo) analizi, işletmelerin finansal performanslarının ölç¼m¼ için en uygun ve en çok kullanılan analiz tekniğidir. Oran analizi, genel itibariyle, tek bir girdi işleminin tek bir çıktıya oranlaması olarak tanımlanmaktadır. Oran (rasyo) analizi, uygulanırken finansal performans ile ilgili yalnızca bir tane boyut göz önünde bulundurulur, diğer boyutlar görmezden gelinmektedir (Gerek, Erdiş ve Yakut, 2012, s. 213; Erdoğan ve Yıldız, 2015, s. 131).

Oran analizi, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT)'ne göre oluşturulan işletmenin mali tabloları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (TFRS)'na göre düzenlen işletmenin mali tabloları üzerinden düzenlenmiştir. Oran analizin buradaki amacı, TFRS'ye geçiş işlemi, işletmenin mali tabloları üzerinde nasıl bir etki yarattığına dair bilgileri ortaya çıkarmaktır (Ayanoğlu ve Yılmaz, 2016, s. 58).

Oran analizi, işletmenin bilanço ve gelir tablolarında yer alan kalemler arasındaki finansal ilişkinin hesaplanmasına olanaklar sağlar. Bu finansal ilişki bilanço içinde bulunan hesap kalemleri arasında, gelir tablosu içinde bulunan hesap kalemleri arasında ve bilanço hesap kalemleri ile gelir hesap kalemleri arasında hesaplanmaktadır (Büyükşalvarcı ve Elitaş, 2010, s. 103). Finansal tablolarda yer alan hesap kalemleri arasındaki ilişki sayesinde işletmenin belli bir dönemdeki genel mali performansı hakkında gerekli bilgilerin elde edilmesinde olanaklar sağlanabilmektedir (Lee, 2015, s. 311). Oran analizi, işletmenin faaliyet sonuçlarını anlama ve analiz etmek için çok önemli bir teknik olarak karşımıza çıkmakta ve işletme yöneticilerine gelecekte işletmenin ihtiyaç duyacağı finansmana ilişkin tutarlı ve doğru bir şekilde planların yapılmasına pozitif anlamda fayda sağlamaktadır. (Akyüz, Genç ve Erem, 2013, s. 85-86). Ayrıca oran analizi aracılığıyla, işletmenin mevcut likit durumu, faaliyet sonuçları, finansal yapısı ve kârlılık durumu ile ilgili önemli bilgiler elde edilmektedir (Sakarya ve Akkuş, 2015, s. 110).

Finansal tablolarda yaygın bir şekilde kullanılan oran analizinin verimli bir şekilde kullanılması için aşağıdaki adımlar uygulanabilir (Çabuk ve Lazol, 2013, s. 200-201):

- Oran analizi hesaplanırken herhangi bir anlam teşkil etmeyen oranlar kullanılmamalıdır.
- Kullanılan oranlar işletmeye uygun, tutarlı olmalı ve yapılan analizin herhangi bir amaç için yapılması ve yorumlanması gerekir.
- Oran analizi hesaplanırken oranları etkileyecek mevsimsel ve ekonomik etkiler de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.
- Oranlar arasında meydana gelen farklılıkların sebebi ve bu oranların işletme için ne kadar önemli olduğu dürüst bir şekilde belirtilmelidir.
- Yapılan oranlamada oluşan değişiklikler gerekli bilgilerle açıklanarak, değerlendirilmesi yapılmalıdır.

- Oran sonuçlarını yorumlanırken, değişim tutarları da dikkate alınması gerekir.
- Oranların değerlendirilirken, hem işletmenin geçmiş faaliyet sonuçlarına hem de işletmenin mevcut durumu göz önünde bulundurulması gerekir.
- Oran analizi yapılırken, işletmenin geçmiş dönemin faaliyet sonuçları yorumlanmalı ve işletmenin geleceğine ilişkin olasılıklar da dikkate alınması gerekmektedir.

Yapılan bu tür açıklamalar doğrultusunda oran analizi aşağıda verilenler gibi sınıflandırılabilir (Balcı, 2012, s. 4689):

- Likidite Oranları,
- Finansal Yapı ile İlgili Oranlar (Borçlanma oranları),
- Çalışma Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar (Faaliyet Oranları),
- Karlılık Oranları.

2.2.1. Likidite Oranları

Likidite oranları, işletmenin kısa süreli borçlarını ödeyebilme gücünü ve işletme sermayesinin borçlarını ödeyebilmede yeterli olup olmadığını ölçmek için kullanılan oranlardır. Bu açıdan işletme sermayesinin yeterli olması durumu, işletme sermayesi yönetimi için temel adım olarak görülmektedir. İşletme sermayesi yönetimi etkin ve verimli olduğunda, işletme gelecekteki kısa vadeli borçlarını öderken olması muhtemel olan bazı olumsuzlukları önceden önleyebilmektedir (Galimidi, 2010, s. 21). Bu oranlar, hem işletmenin mevcut likit durumunu işletmenin vadesi gelen borçlarını öderken herhangi bir zorluk yaşayıp yaşayamadığını ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle likidite oranları kredi verenler ve tedarikçiler için önemli gösterge olabilmektedir (Cenger, 2006, s. 32). Bu yüzden işletme ödeme faaliyetinde bir zorluk çekiyorsa, işletmenin kârlılık durumunu olumsuz anlamda etkilenebilmektedir. Çünkü işletmenin likidite durumu ile kârlılık durumu arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır. Dolayısıyla işletmenin likidite oranı istenen seviyede ise, işletme kâr etmiş anlamına gelmektedir (Saleem ve Rehman, 2011, s. 95). Dolayısıyla herhangi bir işletmenin likit durumu incelenirken aynı şekilde kârlılık durumu da incelenmelidir (Bayri, 2008, s. 85).

Likidite oranları genel olarak üç başlık altında sınıflandırılabilir (Kaderli, 2006, s. 71):

- Cari Oran,
- Likidite (Asit-Test) Oranı,
- Nakit Oran.

2.2.1.1. Cari Oran

Cari oran, herhangi bir işletmenin kısa süreli olarak aldığı borçlarını ödeyebilme gücünü belirten bir oran olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle cari oran, işletme dönen varlıklarıyla kısa vadeli borçlarını öderken, kullandığı dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklarına oranlaması sonucu elde edilen oranlardır. Bu bakımdan cari oran, işletmenin hem kısa vadeli borçlarının ödeyebilme gücünü hem de işletmenin net sermayenin yeterli olup olmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla işletmelerin mali tablolarında kullanılan en yaygın orandır (Ömürbek ve Kınay, 2013, s. 350). Cari oran genellikle işletmenin sahip olduğu toplam dönen varlıklarının, toplam kısa süreli borçlarına bölünmesi sonucu hesaplanmaktadır. Bu oran formül olarak aşağıdaki gibi hesaplanabilmektedir (Arat, 2005, s. 332)

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Sektör bazında farklılık göstermekle beraber bu oran 2 olması genel olarak yeterli görülmektedir. Cari oran yüksek olduğunda işletme borçlarını öderken herhangi bir sıkıntı yaşamadığını göstermektedir. Fakat bu durum işletmeye kredi verenlerin lehine olacak bir durum olarak yorumlanırken, işletme için olumsuz bir durum olarak düşünülmektedir. Çünkü bu oranın yüksek olması durumu işletmenin elinde gereğinden fazla fon bulundurduğu ve bu fonların verimli bir şekilde kullanmadığı işaret etmektedir. Cari oranın 2 olması durumu genel olarak kabul görülse de, ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde bu oranın 1,5 olmasının işletme borçlarını öderken herhangi bir sıkıntı yaşamayacağını göstermektedir. Dolayısıyla cari oran hesaplanırken işletmenin satın alma politikası, satış koşulları, dönen varlıkların gerçek değeri, işletmenin göstermiş olduğu faaliyet kapsamı ve alınan borçların vadelere olan

dağılıma bakılarak hesaplanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir (Çabuk ve Lazol, 2013, s. 204).

2.2.1.2. Likidite Oranı

Likidite oranı, cari oranı tamamlayan ve cari orana anlam katan orandır. Likidite oranı, işletme bilançosunda yer alan dönen varlıklardan stokları düşürülüp, çıkan sonucun da kısa vadeli kaynaklara oranlanması sonucu hesaplanabilmektedir. Likidite oranına, cari oranın arındırılmış haline denir. Çünkü nakde çevrilmesi daha zor olabilecek stoklar gibi hesap kalemleri işlem dışı bırakarak ve stokların paraya çevrilme riskini ortadan kaldırmaktadır (Acar, 2003, s. 27). Likidite oranı formül olarak gösterimi ise aşağıdaki gibi hesaplanabilir (Çabuk ve Lazol, 2013, s. 205).

$$\text{Likidite (Asit-Test) Oranı} = \frac{\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Likidite oranı, belli bir süreden sonra işletmenin satış faaliyetleri durduğunda, işletme bilançosunda geri kalan hesap kalemleriyle kısa vadeli borçlarını öderken herhangi bir sıkıntı yaşayıp yaşamadığına dair bilgiler vermektedir. Her sektör bazında farklı olmakla beraber likidite oranı genel olarak 1 olması yeterlilik açısından kabul edilmektedir. Ama bazı durumlarda likidite oranı 1'in üzerinde olması istenilebilir. Çünkü işletme alacaklarını tahsil etmede zorluk çekiyorsa, bu oran 1 olması durumu yine de işletme açısından sıkıntı olabilmektedir. Tam tersi bir durum olduğu zaman ise, işletme stoklarını paraya çevirip kısa vadeli yabancı borçlarını ödemek için kullanıyorsa, likidite oranı 1 veya 1'den düşük olması durumu işletmeler için pozitif anlamda yorumlanabilir. (Kızılaslan ve Nalinci, 2013, s. 39).

2.2.1.3. Nakit Oran

Nakit oranı, işletme bilançosunda yer alan para ve para benzeri dönen varlık hesap kalemlerin kısa vadeli yabancı kaynaklara bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Diğer bir ifadeyle nakit oranı, işletmenin hali hazırda elinde bulundurduğu hazır değerler ile kısa

vadeli yabancı kaynaklarını öderken herhangi bir sıkıntı yaşayıp yaşayamadığına dair bilgiler vermektedir. Buna ek olarak nakit oranı, işletme satış faaliyetleri ve alacakların tahsili olmadığı durumlarda, işletmenin ödeme gücüne ilişkin ip uçlar verebilmektedir (Akca ve İkinci, 2014, s. 115).

Nakit oranı, diğer likidite oranlarına daha hassas bir orandır. Bu yüzden nakit oranına ilk derecede likidite oranı olarak da adlandırılmaktadır. Nakit oranı formül olarak gösterimi aşağıdaki gibi hesaplanabilmektedir.

$$\text{Nakit Oran} = \frac{\text{Nakit ve Nakit Benzerleri} + \text{Finansal Yatırımlar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Nakit oranı, sektörden sektöre farklılık göstermekle beraber 0,20 olması genellikle yeterli olarak kabul edilmektedir. Fakat nakit oranı 0,20'nin altına düştüğü zaman, işletmenin parasal olarak sıkışık bir duruma düştüğü ve işletme yeni borç bulma zorunluluğuna girmektedir. Ayrıca nakit oranı 0,20 değil de 1 olduğu zamanlarda işletme için olumlu bir durum olarak düşünülmemektedir. Çünkü oranın böyle yüksek olduğu durumlarda işletme elinde sürekli olarak nakit fazlalığı bulunmadığı ve işletmenin istediği gibi faaliyette bulunmadığını göstermektedir. Dolayısıyla işletme böylece hem parasal yönden bir kayıp vermekte ve hem de elde etmek istediği gelir seviyesinde düşüş yaşayabilmektedir. Bundan dolayı işletmeler bu tür olumsuz durumlarla karşılaşmamaları için ellerinde bulunduracakları nakdin seviyesini iyi bir şekilde ayarlanmaları gerekmektedir (Aktaş, 2017, s. 20). Likidite oranlarına dair yapılan açıklamalar sonucunda likidite oranların formül ve açıklamaları aşağıdaki gibidir.

2.2.2. Finansal Yapı ile İlgili Oranlar (Mali Yapı oranları)

Finansal analiz olarak kullanılan diğer bir oran grubu ise, borçlanma (mali veya kaldıraç) oranlarıdır. Borçlanma oranları, işletmenin faaliyetlerinde kullanıldığı varlıklarını ne kadarını borçla (yabancı kaynaklarla) ve ne kadarını öz sermaye ile karşıladığını belirten oranlardır. Diğer bir ifadeyle borçlanma oranları, işletmenin elinde bulundurduğu öz kaynakların istenen düzeyde olup olmadığı ve kaynaklar kısmında yer alan borç hesaplar ile öz kaynak yapısının denge durumlarına ilişkin

bilgiler vermektedir. Buna ek olarak borçlanma oranları, işletmeye kredi verenlerin öz kaynak ile ilgili güvence durumu ve işletmenin borçlanmaya girdiği zaman işletmenin kârına ne gibi olumlu ya da olumsuz bir etkinin olabileceğine dair ipuçlar verebilmektedir (Aktaş, 2017, s. 20).

Ayrıca borçlanma oranları, işletme faaliyetleri sonucunda kâr ya da zarar yapmaları, aktif hesaplarının değer kaybetmesi ve işletmenin borçlarını öderken herhangi bir sorun yaşayıp yaşamayacağına dair önemli bilgiler vermektedir. Borçlanma oranları, işletmeye kredi verenler (alacaklı olanlar) için önemlidir. Çünkü işletmeye kredi (borç) verenler işletmenin finansal yapısı içinde öz sermaye oranının yüksek olmasını arzu etmektedirler. Dolayısıyla işletmeye borç verenler için öz sermayenin yüksek olması durumu, borçlarının geri ödenmesi için kolaylıklar sağlamaktadır. Ekonomik durgunluk olduğu dönemlerde borçlanma oranları düşük olduğundan, işletmenin risk düzeyini minimum seviyeye indirmektedir. Böylelikle borçlanma düzeyi düşük seviyelerde olduğunda kâr elde etme durumu da düşmektedir. Diğer bir ifadeyle, işletme yöneticileri, ekonomik krizin olduğu zamanlarda öz kaynaklara, ekonomik canlılığın olduğu zamanlarda borçlanma faaliyetinde bulunmaları gerekmektedir (Ceylan ve Korkmaz, 2013, s. 55-56).

Başlıca borçlanma (kaldıraç) oranları aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir (Dural, 2017, s. 55).

- Yatırım Oranı,
- Toplam Borç Oranı,
- Borçlanma Katsayısı Oranı,
- Faiz Karşılama Oranı.

2.2.2.1. Yatırım Oranı

Yatırım oranı, duran varlıkların devamlı sermaye (uzun vadeli yabancı kaynaklar + öz kaynaklar)'ye bölünmesi sonucu hesaplanan orandır. Diğer bir ifadeyle yatırım oranı, işletme duran varlıklarının ne kadarını uzun vadeli borçlarla ve duran varlıkların ne kadarını öz sermayeyle karşıladığına ilişkin bilgiler vermektedir. Bu oran ayrıca

duran varlıkların öz kaynaklara oranını anlamlandıran oran olarak bilinmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 657).

Yatırım oranının formül olarak gösterimi aşağıda verilen formül yoluyla hesaplanmaktadır (Aydın vd., 2011, s. 52).

$$\text{Yatırım Oranı} = \frac{\text{Duran Varlıklar}}{\text{Uzun Vadeli Yabancı Borçlar} + \text{Öz Sermaye}}$$

Yatırım oranı temel mali yönetimin anlayışına göre genellikle 1 veya 1'in altında olması işletme için pozitif bir durum olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan yatırım oranı, 1'in üzerinde olduğu zaman, işletme duran varlıklarının bir kısmı için kısa vadeli yabancı borçlarıyla karşıladığı anlamına gelmektedir. İşletmeler duran varlıklarını uzun vadeli yabancı kaynakları yerine kısa vadeli yabancı kaynaklardan karşıladığı zaman, işletme kısa süreli borç ve borç için kısa süreli faiz ödemek zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla yatırım oranı, genel olarak 1 veya 1'den düşük olması istenmektedir. Bu bakımdan, yatırım oranı 1'den düşük olduğu zamanlarda, işletme duran varlıklarının hepsini devamlı sermaye (uzun vadeli yabancı borçlar + öz kaynaklar) yoluyla karşıladığını göstermektedir (Ağırbaş, 2014, s. 84-85).

2.2.2.2. Toplam Borç (Finansal Kaldıraç) Oranı

Toplam borç oranı, işletmenin bilançosunda yer alan toplam varlıkların (dönen varlıklar ve duran varlıklar) yüzde olarak kaçının toplam borçlarla karşılandığını göstermektedir (Türkmen ve Çağıl, 2012, s. 70; Poyraz, 2013, s. 79-81). Toplam borç oranı, düşük olduğunda, işletmeye borç verenler adına olumlu bir durum iken, toplam borç oranı yüksek olduğunda ise, işletmenin finansal risk durumu artmaktadır. Böylece işletmenin borç bulmada zorluklar çeker ve sermaye maliyeti yüksek olabilmektedir (Ecer ve Günay, 2014, s. 40).

Toplam borç oranı, aşağıda verilen formül yoluyla hesaplanabilmektedir (Çaldağ, 2007, s.72; Brigham ve Houston, 2007, s.176).

$$\text{Toplam Borç (Kaldıraç) Oranı} = \frac{\text{Toplam Borçlar}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

Borçlanma oranı genel olarak 0,50 olması uygun olarak görülmektedir. Ancak bazı dönemlerde mali tablolar üzerinde negatif etki yapan enflasyon yüzünden borçlanma oranı ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde 0,70'lere çıkabilmektedir. Borçlanma oranının bu ülkelerde böyle yüksek olmasının sebebi ise yeterli sermayenin olmamasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla kredi yoluyla borçlanma maliyeti yüksek olduğu için, sermaye yetersizliği gibi durumlar yavaş yavaş ortadan kalkabilmektedir. Borçlanma oranı gelişmiş ülkeler için değerlendirildiğinde, bu oran genel olarak 0,60 ve 0,60'ın altında olması istenmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise 0,60'ın üzerine çıkabilmektedir (Elgin, 2016, s. 49).

2.2.2.3. Borçlanma Katsayısı Oranı

Borçlanma katsayısı oranı, işletmenin toplam yabancı kaynakların öz sermayeye göre durumuna ilişkin bilgi veren orandır. Diğer bir ifadeyle işletmenin mevcut borçları ile öz sermaye durumu arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Borçlanma katsayısı oranı, toplam borcun toplam öz kaynaklara oranlanması sonucu hesaplanmaktadır. Bu bakımdan bu oranın formül üzerinden gösterimi aşağıdaki gibi hesaplanabilmektedir (Okka, 2010, s. 51).

$$\text{Borçlanma Katsayısı Oranı} = \frac{\text{Toplam Borçlar}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

İşletmeye borç verenler genel olarak bu oranın düşük olmasını arzu etmekte ve işletmeye ortakları ise, bu oranın yüksek olmasını istemektedirler. Kredi verenler (alacaklılar) bu oranın düşük olmasını istemelerinin nedeni borçlarının geri dönüşü için işletmenin elinde bulunan öz sermayeyi olumlu bir gerekçe olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır.

Bu oranın 1 olması genellikle işletmenin borç ve öz sermayenin dengesi için yeterli olarak kabul edilmektedir. Borçlanma katsayısı oranı, 1'den yüksek olduğu durumlarda işletmeye borç verenler, işletme ortaklarına göre daha fazla yatırım yaptıklarını gösterir. Böylelikle işletmenin büyük bir faiz ödeme zorunluluğu ile karşılaşmakta ve işletmenin güvenilirlik durumu borç verenler için fazla kalmadığını göstermektedir. Borçlanma katsayısı yüksek olan bir işletme, üretim faaliyetleri

sonucunda elde ettiği mal ya da hizmetin fiyatında oluşabilecek herhangi ani bir düşüş sonucunda, işletme sermayesinin tamamını kaybedebilir ve almış olduğu borçlarını ödeyemez hale gelebilmektedir (Ceylan ve Korkmaz, 2013, s. 57). Borçlanma katsayısı oranı, 1'in altına düştüğünde ise, yaşanması muhtemel olan ekonomik krizler hızlı bir şekilde atlatılır ve daha az bir maliyetle bertaraf edilebilmektedir. Dolayısıyla, işletme yöneticileri ekonomik varlıkların finansı için öz sermaye ve toplam borçlar arasındaki dengeyi en iyi şekilde kurmaları gerekmektedir. (Çabuk ve Lazol, 2013, s. 210-211).

2.2.2.4. Faiz Karşılama Oranı

Faiz karşılama oranı, işletmenin faaliyetleri sonucunda elde ettiği kârın, işletmenin ödemek zorunda olduğu faiz maliyetinden ne kadar fazla olduğunu göstermektedir. Faiz karşılama oranı, düştüğünde, işletme faiz giderlerini öderken zorluklar çekebilmektedir (Poyraz, 2013, s. 84).

Diğer bir ifadeyle faiz karşılama oranı, işletme faiz giderlerini giderlerin öderken işletmenin elinde yeteri kadar ödeme teminatının bulunup bulunmamasına dair önemli bilgilerin elde edilmesine olanaklar sağlamaktadır. Faiz karşılama oranı formül ile gösterimi aşağıdaki gibidir (Ercan ve Ban, 2010, s. 44):

$$\text{Faiz Karşılama Oranı} = \frac{\text{Faiz ve Vergi Öncesi Kâr}}{\text{Finansman Giderleri}}$$

Bu oran yüksek olduğunda, işletme belli bir faaliyet dönemi boyunca elde ettiği kârlılık durumunun iyi olduğu ve bu sebeple yükümlü olduğu finansman giderlerini kolay bir şekilde karşılayabildiğini göstermektedir. Fakat faiz karşılama oranı düşük olduğunda ise, işletmenin kârlılık durumunun zayıf olduğu, faiz giderlerini öderken zorluklar çektiği ve işletme riskli bir duruma düştüğünü göstermektedir (Okka, 2010, s. 52).

2.2.3. Varlık Kullanım Oranları (Faaliyet Oranları)

Faaliyet oranları, işletmenin aktif hesaplarını ne kadar verimli bir şekilde kullandığını ve işletme aktifleri için yapılan yatırımlarının yeterli düzeyde olup olmadığına ilişkin önemli bilgi veren oranlardır (Akaytay, Çatı ve Yücel, 2015, s. 46). Diğer bir ifadeyle faaliyet oranları, herhangi bir hesabın satışı veya bu hesapların nakde dönüşüm hızını ve işletmelerin çeşitli faaliyetleri sonucunda ne gibi verimlilik sağladıklarını göstermeye yarayan önemli oranlardır. Bu bakımdan faaliyet oranları, işletmelerin elde ettikleri kâr, gelir düzeyi ve sermaye yapısına ilişkin önemli bilgiler vermektedir. Ayrıca faaliyet oranları, işletmelerin kullandıkları aktif hesapların yönetimine dair kararların uygun ve tutarlı olmasına kolaylıklar sağlamaktadır (Dirie, 2017, s. 52). Yapılan bu tür açıklamalar nezdinde başlıca faaliyet oranları ise, stok devir hızı, alacak devir hızı ve öz sermaye devir hızı olarak kullanılmaktadır (Başar ve Azgın, 2016, s. 788).

2.2.3.1. Alacak Devir Hızı

Alacak devir hızı, işletmelerin sahip oldukları ticari alacak hesaplarının belirli bir dönem içinde kaç kere tahsil edildiğini gösteren oranlardır. Alacak devir hızı oranı ne kadar yüksek olması durumu, işletme performansı için olumlu olarak yorumlanır. Çünkü bu oran yüksek olması işletme ticari alacaklarını kısa vadede ve kolay bir şekilde paraya çevirebilmekte ve fonların mevcut dönemde işletme faaliyetlerinde kullanılmaktadır. Diğer taraftan alacak devir hızının düşük olduğunda ise, işletme alacaklarını kısa süreli değil de uzun sürede tahsil ettiği ve alacakların tahsil etme potansiyelinin düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca alacak devir hızının düşük olması, işletmenin sektör bazında rekabet etme potansiyelinin zayıfladığını göstermektedir (Akca ve İkinci, 2014, s. 120). İşletmenin alacak devir hızı düşük olduğunda, aşağıdaki durumlar ortaya çıkabilmektedir (Kaderli, 2006, s. 85):

- İşletmenin alacaklarını tahsil ederken zorluklar yaşaması,
- Rekabette bulunma kabiliyetinin düşük olması,
- Faaliyette bulunacak kadar tahsil edememesi,

- İşletmenin belli bir süreden sonra alacaklarını tahsil etmediği ve bu alacaklarının şüpheli alacaklar haline gelmesi gibi vb. durumlardır.

Alacak devir hızı, net satışların ortalama ticari alacaklara oranlaması sonucu bulunur. Alacak devir hızı formül üzerinden gösterimi aşağıdaki gibi hesaplanabilir (Karadeniz ve Beyazgül, 2016, s. 246).

$$\text{Alacak Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Ticari Alacaklar}}$$

2.2.3.2. Alacakların Ortalama Tahsil Süresi

Alacakların ortalama tahsil süresi, alacak devir hızının gün olarak hesaplanması anlamına gelmektedir. Diğer bir ifadeyle, işletmenin sahip olduğu alacaklarını ortalama olarak kaç gün içinde tahsil ettiğine ilişkin bilgiler vermektedir. Alacakların ortalama tahsil süresi, formül olarak aşağıdaki gibi hesaplanabilmektedir.

$$\text{Alacakların Ortalama Tahsil Süresi} = \frac{360}{\text{Alacak Devir Hızı}}$$

Bir işletme alacaklarını ne kadar kısa sürede tahsil ediyorsa, işletme o kadar hızlı likiditeye sahip olabilmektedir. Dolayısıyla kısa sürede yapılan bu tahsil işlemiyle beraber işletme nakit sorunu yaşamaz ve tahsil edilen alacaklarının değeri fazla kaybolmadan avantajı yüksek olan yatırımlarda kullanabilmektedir. Bu bakımdan, alacakların ortalama tahsil süresi değerlendirilirken, geçmiş dönemlerde meydana gelen tahsil süresi, sektör olarak ortalama tahsil süresi ve işletmenin genel olarak uyguladığı vade politikası göz önünde bulundurulması gerekmektedir (<http://www.bilgaz.net/dosyalar/OranAnalizi.pdf>).

2.2.3.3. Stok Devir Hızı

Stok devir hızı, işletmelerin ellerinde bulundurdukları stokların ne kadar hızda elden çıkarıldığı ve herhangi bir dönem içinde stokların kaç defa yenilendiğini göstermektedir (Alper ve Biçer, 2017, s. 340). Stok devir hızı yüksek olduğunda,

işletme hem stoklarını hızlı bir şekilde paraya (nakde) çevirebilmekte hem de işletme satış miktarını arttırabilmektedir. Böylece işletmelerin kâr elde etme olasılıkları daha yüksek olabilmektedir. Stok devir hızı düşük olduğunda ise, işletme stoklarını elinden çıkarmada zorluk çektiği diğer bir ifadeyle işletme elinde gereğinden fazla stok bulundurduğu anlamına gelmektedir. Bu da stok bulundurma maliyetlerini arttırmaktadır. Stok devir hızı sürekli olarak yüksek olması durumu, işletme açısından her zaman olumlu olarak düşünülmemeyebilir. Çünkü işletme bu durumlarda stoklarını iş boyutu için gereğinden az bulundurup, verilen siparişleri karşılamada yetersiz kalabilmektedir (Kızılaslan ve Nalinci, 2013, s. 40).

Stok devir hızı, satışların maliyetinin ortalama stoklara oranlaması sonucu hesaplanabilmektedir. Bu anlamda stok devir hızı, aşağıdaki formül ile hesaplanabilmektedir.

$$\text{Stok Devir Hızı} = \frac{\text{Satılan Malın Maliyeti}}{\text{Ortalama Stoklar}}$$

Formülde belirtilen ortalama stoklar, bir işletmenin dönem başı stoklar ile dönem sonu stokların toplanması ve bu toplamın 2 ile bölünmesi sonucu elde edilmektedir (Ecer ve Günay, 2014, s. 41).

Stok devir hızının yüksek olmasının sebepleri aşağıda verilenler gibi sıralanabilmektedir (Elgin, 2016, s. 52);

- Pazarlama ve üretim yapan departmanlar arasında istenilen bağlantının sağlanmaması,
- İşletmelerin stoklarını genel olarak verilen siparişler üzerine işlemlerini oluşturmaları,
- İşletmelerin ellerinde bulundurdukları stok miktarının alınan siparişler için yetersiz kalması,
- İşletme stoklarının kalite bakımından genel olarak yüksek seviyelerde olması,
- Dönem sonunda bulunan stokların düşük olarak değerlendirilmesi,
- Stok hesapları arasında olması gereken bazı kalemlerin, diğer hesap kalemleri arasında bulundurulması gibi durumlar gösterilmektedir.

Stok devir hızının düşük olmasının nedenleri aşağıda verilenler gibi sıralanabilir (<http://www.rizaaltug.com/mali-analiz-oranlarindan-stok-devir-hizi/>):

- İşletmenin elinde bulundurduğu stok miktarını satış politikasına göre istenilen şekilde ayarlanması,
- İşletme ileriki dönemleri göz önünde bulundurarak mamul fiyatlarında artış olabileceği düşüncesiyle gereğinden fazla mamul satın alarak, elinde gereğinden fazla stok bulundurması,
- Emniyeti yüksek olan stoklara gereksinim duyulmasından dolayı aşırı stok yatırımının yapılması,
- Grup olarak bulundurulan stoklar arasında istenilen dengenin olmaması,
- İşletmenin dönem sonu elinde bulundurduğu stok miktarını gereğinden fazla göstermek istemesi gibi sebepler bulunmaktadır.

2.2.3.4. Stokların Ortalama Devir Süresi

Stokların ortalama devir süresi, stok devir hızının gün olarak hesaplanıp değerlendirilmesidir. Diğer bir ifadeyle, stokların ortalama devir hızı, işletmelerin ellerinde bulundurdukları stoklarını ortalama olarak kaç gün içinde devrettiklerini göstermektedir. Stokların ortalama devir süresini formül olarak aşağıdaki gibi hesaplanabilmektedir.

$$\text{Stokların Ortalama Devir Süresi} = \frac{360}{\text{Stok Devir Hızı}}$$

İşletme stoklarının ortalama devir süresinin düşük olması durumu, stok yönetiminin etkin ve verimli bir şekilde kullanıldığı anlamına gelmektedir. Fakat bu oranın düşük olması durumu, her zaman işletme lehine olmayabilir. Çünkü işletme stok miktarının yetersiz olması durumu, işletmeler kapasitelerini tam olarak kullanmamakta ve yapılan talepleri tam olarak karşılamamaktadır. Bu sebepten dolayı işletmeler istedikleri kâr düzeyine ulaşmaları zor olabilmektedir. Diğer taraftan stokların ortalama süresinin uzun olması ise, işletmenin satış politikasında istenmeyen bazı olumsuz durumlar meydana gelebilmektedir (<http://www.bilgaz.net/dosyalar/OranAnalizi.pdf>).

2.2.3.5. Öz Sermaye Devir Hızı

Öz sermaye devir hızı, bir işletmenin bilançosunda yer alan öz kaynaklarını (öz sermayelerin) ne kadar verimli ve etkin kullandığına ilişkin bilgiler verir. Öz sermaye devir hızı değerlendirilirken, diğer finansal oranlar da göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Akyüz, Genç ve Erem, 2013, s. 88). Öz sermaye devir hızı, işletmenin belli bir dönemde elde ettiği toplam net satışlarının ortalama öz sermayeye oranlaması sonucu hesaplanabilmektedir. Bu oran formül olarak aşağıdaki gibidir (Elgin, 2016, s. 53).

$$\text{Öz Sermaye (Öz Kaynak) Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Öz Sermaye}}$$

Öz sermaye devir hızı oranı yüksek olduğu durumlarda; işletme öz kaynaklarını etkin ve verimli bir şekilde kullandığını göstermektedir. Fakat bu oran normal ortalamanın bir hayli üzerinde ise, öz sermayenin yeterli düzeyde olmadığı ve geniş kapsamda yabancı kaynaklardan yararlandığı anlamına gelmektedir. Öz sermaye devir hızı düşük olduğu durumlarda ise, işletme öz kaynakları gereğinden fazla olduğu ve işletme öz kaynaklarını istediği gibi etkin ve verimli bir şekilde kullanmadığını göstermektedir.

Öz sermaye devir hızı, için kesin olarak herhangi bir ölçüt söz konusu değildir. Bu bakımda öz kaynakların yeterli seviyede olup olmadığına dair sağlıklı ve doğru kararlar alınması için aynı sektörde yer alan işletmelerin geçmiş dönemlerdeki öz kaynak sonuçlarına ve işletmeler arasında kıyaslanmalara bakılması gerekmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 668).

2.2.3.6. Aktif Devir Hızı

Aktif devir hızı, varlıkların (dönen varlıklar ve duran varlıklar) ne kadar etkin ve verimli bir şekilde kullandığına dair bilgi vermektedir. Tutarlı ve kabul edilebilir bir sonuç elde edilmesi için, işletmenin sektör içinde diğer rakip firmalarla

karşılaştırılması gerekmektedir (Okka, 2010, s. 49). Aktif devir hızı özellikle kredili analizlerin yapılmasına ve bu analizleri yapan mali analistlere önemli olanaklar sağlayabilmektedir. Aktif devir hızı, işletmenin net satışlarla aktif toplamına oranlanması sonucu elde edilmektedir. Bu oranın formül ile gösterimi ise aşağıdaki gibi hesaplanabilmektedir.

$$\text{Aktif Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satış Toplamı}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

Aktif devir hızının yüksek olduğunda, işletme bulunduğu faaliyetlerde optimal bir şekilde çalıştığı anlamına gelmektedir. Bu bakımdan işletmenin toplam aktifleri içinde duran varlıklar fazla yer alıyorsa, aktif devir hızı düşük olmaktadır.

Bu oranlara ilişkin yapılan açıklamalardan sonra bu oranların tablo üzerinden gösterimi aşağıdaki gibidir (Altay,2018, s. 22).

2.2.4. Kârlılık Oranları

Kârlılık oranları, işletmenin belli bir faaliyet dönemi sonucunda elde ettiği kâr düzeyinin yeterli olup olmadığına dair gereken bilgilerin elde edilmesine olanaklar sağlamaktadır (Sakarya ve Akkuş, 2015, s. 111). Diğer bir ifadeyle kârlılık oranları, işletme ortakları ve işletme yöneticilerinin faaliyetleri sonucunda hedefledikleri kârlılık düzeyi ve işletmenin kazanma gücüne ilişkin önemli ipuçlar verir. (Cenger, 2006, s. 32). Kârlılık oranları, hem işletmenin mevcut ortakları hem de işletmeye gelecekte ortak olmayı düşünecekler tarafından izlenmektedir. Ayrıca kârlılık oranları incelenirken, aynı sektör dahilindeki başka işletmelerin kârlılık düzeyleri, işletmelerin hedeflediği kâr düzeyi ve genel ekonomik durum da dikkate alınması gerekmektedir. Buna ek olarak kârlılık oranları değerlendirilirken, dönem içinde yaşanması muhtemel enflasyon etkisi de göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Kızılaslan ve Nalinci, 2013, s. 45).

Bir işletmenin faaliyet sonucunda elde ettiği kârın yeterli olup olmadığına ilişkin durumun öğrenilmesi için aşağıda verilen unsurlar tespit edilebilir (Ceylan ve Korkmaz, 2013, s. 70-71).

- İşletmenin sahip olduğu öz sermayesini başka alanlarda kullanması sonucu oluşabilecek gelir düzeyi,
- İşletmenin son yıllarda göstermiş olduğu kârlılık durumu,
- Genel olarak ekonomik şartlar ve ekonominin genel durumu,
- İşletmenin yer aldığı sektör içindeki diğer işletmelerin kârlılık durumları.

Kârlılık oranları analizi için kullanılan başlıca kârlılık oranları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Türkmen ve Çağıl, 2012, s. 70):

- Brüt Satış Kârı Oranı,
- Öz Sermeye Kârlılık Oranı,
- Aktif Kârlılık Oranı.

2.2.4.1. Brüt Satış Kârı Oranı

Brüt satış kârı, satışların maliyetleri ile brüt satışlar arasındaki olumlu farkın sonucu oluşmaktadır. Diğer bir ifadeyle işletmelerin brüt satış kârının, net satışları içindeki önemini belirtmektedir. Bu oran genel olarak brüt satış kârın, net satışlara bölünmesi ile hesaplanabilmektedir. Formül olarak gösterimi aşağıdaki gibi hesaplanabilmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 669).

$$\text{Brüt Satış Kârı Oranı} = \frac{\text{Brüt Satış Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$$

İşletmeler genel bu oranın yüksek çıkmasını isterler. Çünkü bu oranın yüksek olduğunda, işletme katlandığı tüm giderlerini karşılayabilmesi, ortaklara istenen kârı sağlayabilmesi ve çalışanlara kâr payı ödeyebilmesi gibi fırsatlar sağlayabilmektedir. Fakat bu oran düşük olduğunda ise, işletme faaliyetler sonucunda oluşabilecek giderlerini öderken, zorluklar çekebilmektedir (Ağırbaş, 2014, s. 97).

2.2.4.2. Öz Sermaye Kârlılığı

Öz sermaye kârlılığı, işletme sahip olduğu öz kaynaklarını işletme yararına ne kadar etkin ve verimli bir şekilde kullandığını gösteren orandır. Ortaklar genelde bu oranın yüksek olmasını isterler. Böylece işletme yabancı kaynaklarını etkin ve verimli kullandığında, işletme aynı sektör içinde diğer rakip firmalara göre daha fazla bir öz kaynak kârına sahip olabilmektedir. Öz sermaye kârlılığı formül olarak da aşağıdaki gibi hesaplanabilmektedir (Okka, 2010, s. 54).

$$\text{Öz Sermaye Kârlılığı} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

İşletmelerin genel yatırım politikaları kâr sağlamak olduğu için, işletmenin mevcut ortakların temel amaçları da yatırımları karşılığında istenen düzeyde kâr elde etmek isterler. Bu açıdan yatırım ile kâr arasındaki bağlantı öz sermaye kârlılığı için önemli bir gösterge olarak kullanılmaktadır. Bu oranın işletme ortakları için genel olarak yüksek olması olumlu olarak yorumlanabilir (Elğın, 2016, s. 54).

2.2.4.3. Aktif Kârlılığı

Aktif kârlılığı, işletmenin belli bir dönemde toplam aktif hesapları için yapmış olduğu yatırımlar karşılığında ne kadar kâr elde ettiğine dair bilgi vermektedir. Diğer bir ifadeyle, belli bir dönem içinde aktif varlıkların ne kadar etkin ve verimli kullandığını gösterir. Aktif kârlılık oranı, toplam net kârın, toplam aktif hesaplara oranlaması ile bulunmakta ve formül üzerinden gösterimi aşağıdaki gibi hesaplanabilmektedir (Ecer ve Günay, 2014, s. 40).

$$\text{Aktif Kârlılığı} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Toplam Aktifler}}$$

Bu oran firmalar bazında değerlendirildiğinde bazı işletmelerde yüksek, bazılarında ise düşük olabilmektedir. Bir işletme faaliyetlerini sürdürmesinde yoğun olarak yabancı borçlardan yararlanıyorsa aktif kârlılık oranı genel olarak düşük

olabilmektedir. Bu yüzden işletme ortakları, bu oranın yüksek olmasını istemektedir (Kaderli, 2006, s. 92-93).

2.3. Finansal Performansın Ölçümünde Nakit Akım Odaklı Finansal Oranlar

Rekabetin yoğun olduğu günümüzde işletmelerin finansal performanslarının doğru bir şekilde hesaplanması önemli bir hale gelmiştir. Geleneksel finansal analiz oranları herhangi bir işletmenin likiditesi hakkında yeterli bilgi sağlamakta eksik kalabilmektedir. Bu sebeple bir işletmenin finansal performans ölçümü yapılırken aynı zamanda nakit üretme potansiyeli de analiz edilmesi gerekmektedir. Bu açıdan nakit akım oranlarının finansal analizde kullanımı finansal performans ölçümünün daha iyi bir şekilde yapılmasına olanak sağlamaktadır (Uygurtürk ve Vargün, 2016, s. 358). Nakit akım oranlarının finansal performans kullanımı ABD’de FASB (Finansal Muhasebe Standartları Kurulu)’nun 95 numaralı kararı ile nakit akım tablolarının işletmeler için mecburi bir hale gelmesinden sonra kullanılmaya ve yaygınlaşmaya başlamıştır (Yılmaz, 1999, s. 185).

Nakit akım oranları, sağlıklı ve güvenilir nakit yönetimi, işletmenin likidite riskini kontrol edebilmesi ve kârlılığını maksimum hale getirmesi için büyük bir önem taşımaktadır. Bu çerçevede nakit akım oranları işletmenin finansal performansının ölçülmesinde en önemli ve en etkili araç haline gelmektedir. Nakit akım oranları işletmenin bilanço, gelir tablosu ve nakit akım tablosuna göre hesaplanmaktadır.

Nakit akım oranları özellikle yatırımcı ve kredi verenler için önemli bir unsurdur. Bu çerçevede kredi verenler işletmenin faaliyetlerinden yeteri düzeyde nakit üretilip üretilmediğini nakit akım oranları sayesinde öğrenebilmektedir. Diğer bir ifadeyle kredi verenler işletmeye verdikleri kredi risk durumunu kolaylıkla analiz edebilmektedir. Diğer taraftan yatırımcılar için ise işletmenin elde ettikleri temettü ödeme kapasitesinin ölçülmesine olanak sağlamaktadır (Yıldırım, Alkaya ve Yıldırım, 2016, s. 11).

Bu bilgiler çerçevesinde nakit akım odaklı finansal oranlar, geleneksel finansal oranlarının eksiklerini ortadan kaldırmaktadır. Aynı zamanda işletmelere likidite yönetimi ile ilgili önemli bilgiler vermekte ve işletme finansal performanslarının doğru ve dengeli bir şekilde ölçülmesine olanak sağlamaktadır. Ayrıca nakit akım oranları

yatırımcılara işletmelerin gelecek dönemlerine ilişkin sürdürülebilirlik durumları hakkında da sağlıklı bilgiler sunmaktadır (Yılmaz ve İçten, 2018, s. 84).

Literatürde sıklıkla kullanılan nakit akım oranları aşağıda belirtilmiştir.

- *Nakit-Kısa Vadeli Borç Oranı* “İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları/Kısa Vadeli Borçlar” formülü ile hesaplanmaktadır. Bu oran ile beraber işletme faaliyetlerinden elde edilen nakit akımlarının kısa vadeli borçları karşılama gücünü tespit edilmeye çalışılmaktadır. Bu oran genellikle %40 ve üstünde olması uygun görülmektedir.
- *Nakit-Toplam Varlıklar Oranı* “İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları/Toplam Varlıklar” formülüyle hesaplanmaktadır. Bu oran işletmedeki toplam varlıkların nakit yaratma yüzdesini göstermektedir. Bu oran işletmenin varlık esnasında nakit üretmesi ve nakit akışının sağlanması için kullanılır. Bu oran genellikle artış eğilimi göstermesi ve oranın yüksek olması olumlu karşılanmaktadır (Tutkavul, 2018, s. 96-98).
- *Nakit-Toplam Borç Oranı* “İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları/Toplam Borçlar” formülle hesaplanmaktadır. Bu oran işletmenin geri ödeme periyodunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle bu oran, işletmenin gelecekteki borçlarını nasıl ödediğini göstermektedir. Bu oranın düşük olması durumunda işletmenin finansal açıdan gelecekte sorun yaşaması ihtimali yüksektir. Bu oran yüksek olması durumunda ise, işletmeye uzun vadeli kredi verenler işletmeye o kadar güven duymaktadır.
- *Nakit-Net Satışlar Oranı* “İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları/Net Satışlar” formülü ile hesaplanmaktadır. Bu oran işletmelerin satış gelirlerinde elde edilen nakit ölçüsünü gösterir. Diğer bir ifadeyle işletmenin yaptığı satışlarını nakde dönüştürme başarısını göstermektedir. Bu oranın artış eğilimi göstermesi ve yüksek olması olumlu bir göstergedir. Aynı zaman da bu oranın yüksek olması durumu hem işletmenin dış piyasa konumunu hem de rekabet gücünü pozitif anlamda etkiler (Yıldırım, 2009, s. 27-29).
- *Nakit-Öz Kaynaklar Oranı* “İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları/Öz Kaynaklar” formülü ile hesaplanmaktadır. Bu oran sayesinde öz kaynaklara ilişkin işletme faaliyetlerinden elde edilen nakit akışlarının yüzdesini gösterir. Bu oranın artış eğilimi göstermesi ve yüksek olması durumu işletmeler için

olumlu bir durum olarak düşünülür. Çünkü öz kaynaklarda oluşan artışlar gelecekte öz kaynak getirisinin iyi bir seviyede olacağı durumunu göstermektedir.

- *Nakit-Uzun Vadeli Borç Oranı* “İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları/Uzun Vadeli Borçlar ” formülü ile hesaplanmaktadır. Bu oran sayesinde uzun vadeli borçların ödenebilmesi için elde bulunan fonların yeterli olup olmadığı ölçmeye çalışılmaktadır. Bu oranın artış eğilimi göstermesi ve yüksek bir seviyede olması olumlu bir durum olarak gösterilir (Başar ve Azgın, 2016, s. 789).
- *Nakit-Faaliyet Kârı Oranı* “İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları/Faaliyet Kârı” formülü ile hesaplanmaktadır. Bu oran işletmenin faaliyetlerden sağladığı nakit içerisindeki faaliyet kârını ölçmeye çalışılmaktadır. Ayrıca bu oran işletmenin herhangi bir dönemdeki faaliyetlerinin nakit yaratma yüzdesini vermektedir. Bu oranın artış eğilimi göstermesi ve yüksek olması durumu olumlu bir göstergedir (Yılmaz, 1999, s. 187).
- *Nakit Akışlarının Öz Kaynaklara Oranı* “(İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışlar + Yatırım Faaliyetlerinden Nakit Akışlar + Finansal Faaliyetlerinden Nakit Akışlar)/Öz Kaynaklar” formülü ile hesaplanmaktadır. Bu oran serbest nakit içindeki öz kaynak yüzdesini vermektedir. Bu oranın yüksek olması durumu serbest nakit akımlarının hissedarlara yapılacak tutardaki artış düzeyini göstermektedir (Yılmaz ve İçten, 2018, s. 79).

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİST GIDA SEKTÖRÜ İŞLETMELERİNİN NAKİT AKIMINA DAYALI FİNANSAL PERFORMANSLARININ ÖLÇÜMÜ

3.1. Araştırmanın Kapsamı, Veri Seti ve Yöntem

Çalışma kapsamına Borsa İstanbul'da (BİST) işlem gören ve gıda sektöründe faaliyet gösteren 25 işletme dahil edilmiştir. Söz konusu işletmeler aşağıda Tablo 3.1'de yer almaktadır.

Tablo 3.1. Çalışma Kapsamına Alınan İşletmeler

BİST Kodu	İşletme Adı
ALYAG	Altınyag Kombinaları A.Ş.
AVOD	A.V.O.D. Kurtulmuş Gıda ve Tarım Ürünleri A.Ş.
BANVT	Banvit Bandırma Vitaminli Yem Sanayii A.Ş.
COLLA	Coca-Cola İçecek A.Ş.
DARDL	Dardenel Önentaş Gıda Sanayi A.Ş.
ERSU	Ersu Meyve ve Gıda Sanayi A.Ş.
FRİGO	Frigo-Pak Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
KRSAN	Karsusan Karadeniz Su Ürünleri Sanayi A.Ş.
KENT	Kent Gıda Maddeleri Sanayii ve Ticaret A.Ş.
KERVT	Kerevitaş Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.
KNFRT	Konfort Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.
KRSTL	Kristal Kola ve Meşrubat Sanayi Ticaret A.Ş.
MERKO	Merko Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.
OYLUM	Oylum Sınai Yatırımlar A.Ş.
PENGD	Penguen Gıda Sanayi A.Ş.
PETUN	Pınar Entegre Et ve Un Sanayii A.Ş.
PINSU	Pınar Su Sanayi ve Ticaret A.Ş.
PNSUT	Pınar Süt Mamülleri Sanayii A.Ş.
SELGD	Selçuk Gıda Endüstri İhracat İthalat A.Ş.

BİST Kodu	İşletme Adı
TATGD	Tat Gıda Sanayi A.Ş.
TKURU	Taze Kuru Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.
TUKAS	Tukaş Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.
ULUUN	Ulusoy Un Sanayi ve Ticaret A.Ş.
ULKER	Ülker Bisküvi Sanayi A.Ş.
VANGD	Van Et Gıda Sanayi İç ve Dış Ticaret A.Ş.

Kaynak: Kamuyu Aydınlatma Platformu (2018) <https://www.kap.org.tr/tr/Endeksler>,(30.07.2018)

Çalışmada 2013-2017 yılları arasındaki 5 yıllık dönem analiz dönemi olarak belirlenmiştir. Analiz döneminin belirlenmesinde kapsama alınacak işletme ve bu işletmelere ait veri miktarının mümkün olduğunca fazla olması dikkate alınmıştır. Verilerin elde edilmesinde Tablo 3.1’de yer alan işletmelerin 2013-2017 dönemindeki her bir yılda kamuya açıklanan yıllık bilanço, gelir tablosu ve nakit akım tablolarından yararlanılmıştır. İşletmelere ait veriler Kamuyu Aydınlatma Platformu’nun (KAP) resmi internet sitelerinden elde edilmiştir (KAP 2018).

Çalışmada işletmelerin likidite, verimlilik, finansal yapı ve kârlılık gibi durumlarını yansıtan nakit akım oranları kullanılmıştır. Analizde kullanılan nakit akım oranları literatürde sıklıkla kullanılan oranlar arasından seçilmiş olup, bu oranlar ve hesaplanma yöntemleri Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Çalışmada Kullanılan Nakit Akım Oranları

Kod	Oran	Açıklama
K1	Nakit-Kısa Vadeli Borç Oranı	İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları / Kısa Vadeli Borçlar
K2	Nakit-Toplam Varlıklar Oranı	İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları / Toplam Varlıklar
K3	Nakit-Toplam Borç Oranı	İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları / Toplam Borçlar
K4	Nakit-Net Satışlar Oranı	İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları / Net Satışlar
K5	Nakit-Öz Kaynaklar Oranı	İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları / Öz Kaynaklar
K6	Nakit-Uzun Vadeli Borç Oranı	İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları / Uzun Vadeli Borçlar
K7	Nakit-Faaliyet Kârı Oranı	İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları / Faaliyet Kârı

K8	Nakit Akışlarının Öz Kaynaklara Oranı	(İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları + Yatırım Faaliyetlerinden Nakit Akışları + Finansal Faaliyetlerinden Nakit Akışları) / Öz Kaynaklar

İşletmelerin nakit akım oranları analiz dönemindeki her bir yıl için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Ayrıca çalışmada bütünsel bir değerlendirme yapabilmek için çok kriterli karar verme yöntemlerinden TOPSIS ve ARAS yöntemleri kullanılmıştır. TOPSIS yöntemi performans göstergeleri olarak belirlenen tüm kriterleri çözüme dahil edip tek bir çözüm sağlamaktadır. Finansal performans çalışmalarında TOPSIS yönteminin kullanımı, anlaşılabilirliği ve işlevselliği artırırken, analizleri de kolaylaştırmaktadır. ARAS yöntemi ise, alternatiflere ait fayda fonksiyonu değerlerinin, optimal durumdaki alternatife ilişkin fayda fonksiyonu değeri ile karşılaştırmaktadır. Çalışmada yapılan analizler Microsoft Office Excel programı yardımıyla gerçekleştirilmiştir.

3.2. TOPSIS Yöntemi

Günümüzde işletmelerin sadece mali tablolardan edinilen oranların kullanılması ile değerlendirme yapılması yeterli olmamaktadır. Çünkü mali tablolardan elde edilen oranlar firmaların mevcut finansal durumu hakkında bir bilgi verirken bu oranların toplu bir şekilde ele alınıp karşılaştırmalı bir şekilde durum değerlendirmesi yapılması çok kolay olmamaktadır.

Çok kriterli karar verme yöntemleri, karmaşık bir hal alan karar problemlerinin hem bilimsel hem de analitik bir düzeyde ele alarak karar vericiye çözüme ulaşmasında destek sağlayan süreçler olarak tanımlanmaktadır (Aktaş, 2016, s. 41).

Literatüre bakıldığında genel itibariyle AHP, TOPSIS, VIKOR, ELECTRA, PROMETHEE gibi çok kriterli yöntemlerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan bu yöntemlerin hepsi karar vermeye farklı bir perspektifle ulaştığından herhangi bir yöntemin diğer bir yönteme üstün olup olmadığı konusunda tam bir fikir birliği bulunmamaktadır (Dirie, 2017, s. 66).

Çok kriterli karar verme yöntemlerinin temel adımları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kabakçı, 2014, s. 67):

- Sistem yetenekleri ile sistem hedeflerini bağlayan değerlendirme kriterlerinin oluşturulması,
- Hedefleri gerçekleştirmek için alternatif sistemlerin belirlenmesi (alternatiflerin oluşturulması),
- Belirlenen kriterlerin fonksiyonlarına göre alternatiflerin değerlendirilmesi,
- Oluşturulan alternatiflerden birinin “optimal” olarak kabul edilmesi,
- Elde edilen nihai sonuç kabul edilmezse bilgilerin yeniden toplanması yapılır ve çok kriterli optimizasyon etkileşimine geçilir,
- En uygun çok kriterli metodun uygulanması yapılır.

TOPSIS yöntemi, çok kriterli karar verme yöntemlerinden bir tanesidir. İlk olarak 1981 yılında Hwang ve Yoon tarafından geliştirilmiştir. TOPSIS yönteminin temelinde genel olarak pozitif ideal en kısa uzaklık ve negatif ideal çözüme en uzak mesafedeki alternatifin seçilmesi yer almaktadır (Uygurtürk ve Korkmaz, 2012, s. 103). TOPSIS yöntemi 1994 yılında Lai ve Hwang tarafından desteklenmiştir. TOPSIS yöntemi, ilerleyen yıllarda birçok alanda çoklu kriterli karar verme problemlerin çözümünde kullanılmış ve geniş bir kullanım alanına sahip olmuştur (Sakarya ve Akkuş, 2015, s. 113). TOPSIS yöntemi, ekonomi problemleri, muhasebe ve finans, veri tabanı seçimi, pazarlama stratejisi, ürün tasarımı, karar destek, planlama, portföy seçimi, kaynakların tahsisi, risk analizi, tesis yeri seçimi, ulaştırma alanı, eğitim, çevresel kararlar, sağlık, pazar seçimi, bilgisayar ve bilgi seçimi ile kamu sektörü gibi birçok alanda kullanılmaktadır (Kabakçı, 2014, s. 68).

TOPSIS yöntemi, rekabetin yoğun olduğu ortamlarda işletmelerin finansal performanslarının analizinde ve karşılaştırılmasında da sıklıkla kullanılmaktadır. Başka bir deyişle yöntem, çok sayıda mali oranların göz önünde bulundurulduğu çok kriterli karar verme problemlerin çözümü ve değerlendirilmesinde tercih edilmektedir (Ömürbek ve Kınay, 2013, s. 352). Dolayısıyla TOPSIS yöntemi, çoklu karar verme problemlerde kolay analiz edilip ve anlaşılır sonuçlar verdiği için dolayı çok kriterli karar verme yöntemleri arasında en sık kullanılan yöntemlerin başında gelmektedir.

TOPSIS yönteminin sağladığı avantajlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Dirie, 2017, s. 68):

- Karar vericilere yapacakları seçimlerde yardımcı olur,
- Hem olumlu hem de olumsuz kriterleri bir arada hesaplamaya olanak sağlar,
- Kolay bir hesaplama metodu olmasından dolayı basit bir şekilde programlanabilmektedir.

TOPSIS yöntemi birbirini takip eden altı adımdan oluşmaktadır. Bu aşamalar aşağıdaki gibidir.

Adım 1: Karar Matrisinin (A) Oluşturulması

Karar matrisi genel olarak karar verici tarafından oluşturulur. Karar verici tarafından oluşturulan karar matrisinde; satırlarda üstünlüklerine göre sıralamak istenen alternatif karar noktaları, sütunlarda ise karar verici tarafından belirlenen ve karar vermede kullanılan değerlendirme faktörleri yer almaktadır (Erdoğan ve Yamaltdinova, 2018, s. 24).

A matrisi karar verici tarafından oluşturulan başlangıç matrisidir. Karar matrisi aşağıda gibidir:

$$A_{ij} = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{12} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & & a_{mn} \end{bmatrix} \quad (1)$$

A matrisinde m karar noktası (alternatif) sayısını, n ise değerlendirme kriteri sayısını ifade etmektedir (Ömürbek ve Kınay, 2013, s. 352).

Adım 2: Normalize Edilmiş Karar Matrisinin (R) Oluşturulması

Karar matrisi düzenlendikten sonra her bir a_{ij} değerlerinin ($a_{11}, a_{21}, a_{31}, \dots, a_{m1}$) kareleri alınıp ve bu değerlerin toplamından oluşan sütun toplamları oluşur. Oluşturulan her bir a_{ij} değeri ait olduğu sütun toplamının kareköküne bölünmesiyle normalize edilmiş karar matrisi elde edilir ve aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanmaktadır (Aktaş, 2016, s. 44).

$$r_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m a_{ij}^2}} \quad i=1, \dots, m \quad j=1, \dots, n \quad (2)$$

R matrisi aşağıdaki gibi elde edilir:

$$R_{ij} = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & \dots & r_{1n} \\ r_{12} & r_{22} & \dots & r_{2n} \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ r_{m1} & r_{m2} & & r_{mn} \end{bmatrix} \quad (3)$$

Adım 3: Ağırlıklı Normalize Edilmiş Karar Matrisinin (V) Oluşturulması

Normalize edilmiş karar matrisi oluşturulduktan sonra her bir değerlendirme kriterine ilişkin ağırlık değerleri (w_i) tespit edilir. Belirlenen ağırlık değerleri (w_i) normalize edilmiş olan R matrisinin her bir sütundaki elemanlar (w_i) değerleriyle çarpılır ve ağırlıklı normalize edilmiş karar matrisi (V) elde edilir. Oluşturulan V matrisi aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Orçun ve Eren, 2017, s. 146):

$$V_{ij} = \begin{bmatrix} w_1 r_{11} & w_2 r_{12} & \dots & w_n r_{1n} \\ w_1 r_{21} & w_2 r_{22} & \dots & w_n r_{2n} \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ w_1 r_{m1} & w_2 r_{m2} & & w_n r_{mn} \end{bmatrix} \quad (4)$$

Adım 4: İdeal (A^+) Ve Negatif İdeal (A^-) Çözümlerin Oluşturulması

TOPSIS yöntemi her bir değerlendirme kriterinin monoton artan ya da azalan bir eğilime sahip olduğunu varsaymaktadır. Ağırlıklı normal değerlere göre ideal pozitif çözüm (A^+) ve ideal negatif çözüm (A^-) değerleri hesaplanmaktadır. İdeal çözüm ağırlıklı normalleştirilmiş karar matrisinin en iyi performans ölçütlerinden oluşurken, negatif ideal çözüm ise en kötü performans ölçütünü oluşturmaktadır. İdeal pozitif çözüm (A^+) ve ideal negatif çözüm (A^-) değerleri aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Aytekin ve Sakarya, 2013, s. 37):

$$A^+ = \left\{ \left(\max_i v_{ij} \mid j \in J \right) \mid \left(\min_i v_{ij} \mid j \in J \right) \right\} \quad (5)$$

$$A^- = \left\{ \left(\min_i v_{ij} \mid j \in J \right) \mid \left(\max_i v_{ij} \mid j \in J \right) \right\} \quad (6)$$

Formüllerde yer alan j_1 maksimum faydayı, j_2 ise minimum değerleri göstermektedir (Türkmen ve Çağıl, 2012, s. 66).

$$A^+ = (\text{Maksimizasyon}) \quad (7)$$

$$A^- = (\text{Minimizasyon}) \quad (8)$$

Burada V_j^+ bütün alternatifler arasında en iyi j'inci değerini, V_j^- ise tüm alternatifler arasında en kötü j'nci değerini vermektedir.

Adım 5: Alternatifler Arasındaki Mesafe Ölçütlerinin Hesaplanması

TOPSIS yönteminin bu aşamasında her alternatifin maksimum ve minimum ideal noktalara olan uzaklık değerini vermektedir. Bu değerler hesaplanırken Öklid Mesafe yaklaşımından yararlanmaktadır. Bu aşamada olan her bir alternatifin pozitif ideal çözümden (S_i^+) ve negatif ideal çözümden (S_i^-) uzaklığı hesaplanır. Bu hesaplanmalar aşağıdaki formüller üzerinden gösterilmiştir (Aktaş, 2017, s. 61):

$$\text{Pozitif İdeal Mesafe: } S_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_i^+)^2} \quad (9)$$

$$\text{Negatif İdeal Mesafe: } S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_i^-)^2} \quad (10)$$

Adım 6: İdeal Çözüme Göreli Yakınlığın Hesaplanması

Her bir alternatifin ideal çözüme olan göreli yakınlık (C_i^+) hesaplanırken pozitif ideal ve negatif ideal çözüm değerlerinden faydalanmaktadır. Bu aşamada kullanılan ölçüt, negatif ideal ayırım ölçüsünün toplam (pozitif ideal ve negatif ideal çözüm) ideal ayırım ölçüsü içindeki payıdır. İdeal çözüme göreli yakınlık değeri aşağıdaki formüller ile hesaplanmaktadır (Uygurtürk ve Korkmaz, 2012, s. 105).

$$C_i^+ = \frac{S_i^-}{S_i^- + S_i^+} \quad i=1,2,\dots,m \quad (11)$$

Formüldeki C_i^+ değeri $0 \leq C_i^+ \leq 1$ arasında yer almaktadır. $C_i^+ = 1$ ilgili karar noktasının pozitif ideal çözüme, $C_i^+ = 0$ ise ilgili karar noktalarının negatif ideal çözüme olan mutlak mesafeyi vermektedir (Aktaş, 2016, s. 46).

Son olarak bir önceki aşamada elde edilen değerler büyüklük sırasına göre dizilerek karar noktalarının (alternatiflerin) önem sıralaması belirlenmektedir (Kabakcı, 2014, s. 72).

3.3. ARAS Yöntemi

ARAS (Additive Ratio Assesment Method) yöntemi, 2010 yılında Z. Turskis ve E. K. Zavadskas tarafından çok kriterli karar verme problemlerinin çözümünde yeni bir yöntem olarak geliştirilmiştir. ARAS yöntemini, literatürdeki diğer yöntemlerden ayıran temel özellik araştırmaya konu olan alternatiflerin fayda fonksiyonu değerlerinin optimal durumdaki alternatife ait fayda fonksiyonu değeri ile karşılaştırılmasıdır. Örnek vermek gerekirse kriterlere ait optimal skorun 100 olduğu bir problemde kriterlere ait en yüksek skor 80 ise kriterin optimallik skoru diğer yöntemlerde olduğu gibi %100 olarak değil %80 olarak değerlendirilmektedir (Kenger, 2017, s. 55).

ARAS yönteminin işlem adımları aşağıdaki gibidir.

Adım 1: Karar Matrisinin Oluşturulması

Diğer yöntemlerde olduğu gibi ARAS yönteminde de öncelikle karar problemlerine ilişkin alternatifler ve bu alternatifler için ilgili kriterler belirlenir. Daha sonra alternatiflerin kriterlere ilişkin karar matrisi oluşturulmaktadır. ARAS yönteminde diğer yöntemlerden farklı olarak başlangıç karar matrisinde optimal değerleri gösteren bir satır bulunmaktadır.

$$X = \begin{bmatrix} x_{01} & x_{0j} & \dots & x_{0n} \\ x_{i1} & x_{ij} & \dots & x_{in} \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ x_{m1} & x_{mj} & & x_{mn} \end{bmatrix}, \quad i=0,1,\dots,m \quad j=0,1,\dots,n \quad (12)$$

Burada m alternatif sayısını, n ise kriter sayısını göstermektedir. Karar matrisinde bulunan X_{ij} i. alternatifin j. kriterine göre değerini göstermektedir. X_{0j} ise j. kriterin optimal değerini ifade etmektedir.

Karar problemlerinde kriterlere ait en uygun değer bilinmiyorsa, kriterin fayda (maksimizasyon) veya maliyet (minimizasyon) özelliği durumuna göre uygun değer kullanılarak hesaplanır (Yıldırım, 2015, s. 289-290).

$$\text{Fayda olması durumunda: } X_{0j} = \max_i x_{ij} \quad (13)$$

$$\text{Maliyet olması durumunda: } X_{0j} = \min_i x_{ij} \quad (14)$$

Adım 2: Normalize Karar Matrisinin Oluşturulması

Karar problemlerinde kullanılan kriter performans değerlerinin farklı ölçek ve birimlerde olduğu göz önünde bulundurulduğunda performans kriterlerinin ortak birime dönüştürülmesi ve serilerin karşılaştırılabilir olması zorunlu hale gelmektedir. Ayrıca verilere normalizasyon işlemi yapıldığı durumlarda kıyaslanabilir işlemlerin daha az hata ile yapıldığı görülmüştür. Bu aşamada \bar{X} normalize edilmiş karar matrisi, \bar{X}_{ij} elemanları ile oluşturulur. Fakat x_{ij} elemanları, kriterlerin fayda (maksimizasyon) ve maliyet (minimizasyon) durumuna göre iki şekilde belirlenmektedir (Arslan, 2018, s. 62):

$$\text{Fayda olması durumunda: } \bar{X}_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sum_{i=0}^m x_{ij}} \quad (15)$$

$$\text{Maliyet olması durumunda: } \bar{X}_{ij} = \frac{\frac{1}{x_{ij}}}{\sum_{i=0}^m \frac{1}{x_{ij}}} \quad (16)$$

Normalizasyon işleminden sonra normalize edilmiş karar matrisi aşağıdaki gibi oluşturulabilir (Ecer, 2016, s. 92):

$$\bar{X} = \begin{bmatrix} \bar{X}_{01} & \bar{X}_{0j} & \dots & \bar{X}_{0n} \\ \bar{X}_{i1} & \bar{X}_{ij} & \dots & \bar{X}_{in} \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ \bar{X}_{m1} & \bar{X}_{mj} & & \bar{X}_{mn} \end{bmatrix}; \quad i=0,1,\dots,n \quad j=0,1,\dots,m \quad (17)$$

Adım 3: Ağırlıklı Normalize Karar Matrisinin Oluşturulması

Normalizasyon işlemleri tamamlandıktan sonra kriterlere ait önem katsayıları kullanılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilir. Kriterlere ait önem değerleri $0 \leq w_j \leq 1$ koşulu ile sağlanmakta ve aşağıdaki formül ile oluşturulmaktadır (Bakır ve Atalık, 2018, s. 624):

$$\hat{X} = \bar{X}_{ij} \cdot w_j \quad i=0,1,\dots,m \quad (18)$$

Hesaplanan \hat{X}_{ij} ağırlıklı normalize değerleri matris yoluyla yazılarak \hat{X} ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilir (Ercan ve Kundakçı, 2017, s. 91):

$$\hat{X} = \begin{bmatrix} \hat{X}_{01} & \hat{X}_{0j} & \dots & \hat{X}_{0n} \\ \hat{X}_{i1} & \hat{X}_{ij} & \dots & \hat{X}_{in} \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ \hat{X}_{m1} & \hat{X}_{mj} & & \hat{X}_{mn} \end{bmatrix}; \quad i=0,1,\dots,m \quad j=0,1,\dots,n \quad (19)$$

Adım 4: Optimallik Fonksiyon Değerlerinin Hesaplanması

Yöntemin bu aşamasında her bir alternatif için optimallik fonksiyon değeri hesaplanır ve alternatiflerin değerlendirilmesi yapılır. S_i i. alternatiflerin optimallik fonksiyon değerini gösterir ve formül ile aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

$$S_i = \sum_{j=1}^n \hat{X}_{ij} \quad i=0,1,\dots,m \quad (20)$$

Hesaplanan S_i değerlerinin büyük değerleri daha etkin alternatifleri gösterir. Alternatiflere ilişkin S_i değerleri S_0 en uygun fonksiyon değerine oranlanarak K_i fayda (maksimizasyon) dereceleri bulunur (Arslan, 2018, s. 63).

$$K_i = \frac{S_i}{S_0} \quad i=0,1,\dots,m \quad (21)$$

Son olarak elde edilen K_i fayda derecesi büyükten küçüğe doğru sıralanarak alternatifler arasındaki sıralama yapılır (Kenger, 2017, s. 58).

4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. Literatür Araştırması

Bu bölümde gıda sektörüne yönelik olarak çok kriterli karar verme yöntemleri kullanılarak yapılmış çalışmalar ile TOPSIS ve ARAS yöntemlerinin farklı sektörlerdeki uygulamaları hakkında bilgi verilmiştir.

Akyüz, Bozdoğan ve Hantekin (2011) tarafından yapılan çalışmada BİST’te işlem gören ve seramik sektöründe faaliyet gösteren bir anonim şirketin 10 yıllık (1999-2008) süreçteki finansal performansı ele alınmıştır. Çalışmada TOPSIS yöntemi kullanılmış ve her bir yılın başarı durumu sıralanmıştır. Çalışma sonucunda her yıl için elde edilen sonuçların farklılık gösterdiği ve doğrusal bir gelişme göstermediği tespit edilmiştir.

Uygurtürk ve Korkmaz (2012) tarafından yapılan çalışmada BİST’te işlem gören 13 ana metal sanayi işletmesinin 2006-2010 yıllarına ilişkin finansal tabloları kullanılarak, firmaların finansal performansları TOPSIS yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmada öncelikli olarak işletmelerin mali oranları hesaplanmıştır. Daha sonra hesaplanan oranlar TOPSIS yöntemi kullanılarak işletmelerin genel performansları tek bir puana çevrilmiştir. Hesaplanan performans puanları firmaların sıralaması için kullanılmıştır. Çalışma sonucunda ana metal sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin performans puanlarının analiz dönemi içinde genellikle değişkenlik gösterdiği saptanmıştır.

Türkmen ve Çağıl (2012) tarafından yapılan çalışmada BİST’te işlem gören ve bilişim sektöründe faaliyet gösteren 12 işletmenin finansal performansları TOPSIS yöntemiyle analiz edilmiştir. 2007-2010 dönemini kapsayan çalışmada öncelikle işletmelerin finansal performanslarını belirleyecek finansal oranlar hesaplanmış ve daha sonra hesaplanan bu oranlar TOPSIS yöntemiyle tek bir performans değerine dönüştürülmüştür. Çalışma sonucunda, PKART firmasının 2007-2010 yılları arasında en iyi performansa sahip olduğu gözlemlenmiştir. Buna ek olarak KAREL ve ARENA şirketlerinin istikrarlı bir performans sergiledikleri saptanmıştır.

Aytekin ve Sakarya (2013) tarafından yapılan çalışmada, 2008 yılındaki küresel finans krizinin etkilerinin görüldüğü önemli sektörlerden biri olan gıda sektörünün finansal performans ölçümü amaçlanmıştır. Çalışmada BİST’te gıda, içki ve tütün sektöründe işlem gören 20 gıda işletmesinin 2009-2012 yıllarına ilişkin mali tablolardan sağlanan 10 tane finansal oran kullanılmıştır. Elde edilen veriler TOPSIS yardımıyla analiz edilmiştir. Çalışma sonunda 2008 küresel kriz sonrasında işletmelerin finansal performansları incelendiğinde dönemsel olarak üst üste bütün yıllarda en iyi performansı sergileyen herhangi bir firma olmadığı ortaya çıkmıştır.

Ömürbek ve Kınay (2013) tarafından yapılan çalışmada BİST’te işlem gören bir havayolu taşımacılığı işletmesi ile Frankfurt Menkul Kıymetler Borsa’sında (FMKB) faaliyet gösteren bir havayolu taşımacılığı işletmesinin mali performanslarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda her iki şirketin 2012 yılına ait finansal durum tablolarından elde edilen finansal veriler kullanılmıştır. Çalışmada her iki havayolu şirketi farklı performans göstergelerine göre birbirine üstünlük sağladıkları tespit edilmiştir. Daha detaylı bir analiz yapılabilmesi için çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan TOPSIS yöntemi kullanılmıştır. TOPSIS yöntemi ile tüm kriterler (performans göstergeleri) analize dahil edilip tek bir çözüm elde edilmiştir. Çalışma sonucunda BİST’te işlem gören işletmenin performansının BİST’te işlem gören işletmeye göre daha yüksek değere sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Çiftçi (2014) tarafından yapılan çalışmada 2009-2012 yıllarına ilişkin BİST’te işlem gören ve Kurumsal Yönetim Endeksinde faaliyet gösteren 7 işletme ele alınmıştır. Çalışma kapsamına alınan işletmelere ilişkin finansal tablolardan elde edilen veriler kullanılmıştır. Ayrıca endekste yer alan işletmelerin incelenen yıllar itibarıyla finansal performanslarının ölçümü için sistemin yapısına uygun olarak 6 ana kriter ve 50 alt kriter temel belirlenmiştir. Çalışmada çok kriterli karar verme metodlarından AHP, TOPSIS, ELECTRA ve PROMETHEE yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada öncelikle ele alınan işletmelerin 2009-2012 yıllarına ilişkin finansal performansları tespit edilmiş ve daha sonra elde edilen finansal performans sonuçlarının kurumsal yönetim notları dahilinde değerlendirilmesi ve analizi yapılmıştır. Değerlendirilme sonucunda işletmelerin finansal performanslarına ilişkin tespit edilen sıralamaları ile kurumsal yönetim notları esas alınarak elde edilen endeks sıralamalarının aynı yönde hareket ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada, çok

kriterli karar verme yöntemlerinin kapsamlı problemlerin ele alınmasında yöntemsel zenginliğe ve işletmecilik alanında pratik geçerliliğe sahip olduğu, hem nesnel ölçülere hem de öznel değerlendirmelere dayanan analizlere fırsat tanıdığı sonucuna varılmıştır.

Kabakçı (2014) tarafından yapılan çalışmada BİST’te işlem gören, gıda ve içecek sektöründe faaliyette bulunan işletmelerin oran analizi yöntemine göre bazı oranları hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar TOPSIS yöntemi kullanılarak analize tabi tutulmuştur. Çalışmada ele alınan 12 firmanın 2009-2013 dönemine ait finansal performans çerçevesinde sektör içindeki genel başarı durumları ve sıralaması yapılmıştır. Yapılan sıralama sonucunda bazı firmaların sektör içindeki performans sıralamasının istikrarlı olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak firmaların başarı sıralamaları ve oluşan değişiklikler elde edilen piyasa verileriyle daha iyi anlaşılabilceği saptanmıştır.

Sakarya ve Akkuş (2015) tarafından yapılan çalışmada payları BİST’te işlem gören ve çimento sektöründe faaliyette bulunan işletmelerin 2010-2013 yıllarına ait finansal tabloları kullanılarak işletmelerin finansal performansları TOPSIS yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışmada öncelikle işletmelerin geleneksel finansal oranları ve nakit akım oranları hesaplanmıştır. Daha sonra hesaplanan bu oranlar TOPSIS yöntemi kullanılarak işletmelerin genel performansları tek bir puana çevrilmiştir. Son aşamada ise her iki oran grubuna (geleneksel oranlar ve nakit akım oranları) göre hesaplanan performans puanları işletmelerin performans sıralaması için kullanılmıştır. Çalışma sonucunda çimento sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin her iki oran grubuna göre performans farklılığı gösterdiği saptanmıştır.

Ecer (2016) tarafında yapılan çalışmada çeşitli yazılım seçim kriteriyle farklı ERP (Enterprise Resource Planning) yazılım alternatifleri değerlendirmiştir. Çalışmada en iyi ERP sistem seçimi ARAS yöntemiyle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda ERP yazılım alternatifleri en iyiden en kötüye doğru sıralanmıştır. Buna ek olarak ARAS yönteminin, ERP yazılım sisteminin seçiminde uygun bir yöntem olduğu ifade edilmiştir.

Karaoğlan (2016) tarafından yapılan çalışmada BİST’te işlem gören ve Kimya, Petrol ve Plastik Endeksinde (XKMYA) faaliyet gösteren 24 işletmenin finansal performansları analiz edilmiş ve işletmelerin finansal performans sıralamaları

yapılmıştır. Bu çerçevede daha önceden yapılan araştırmalara ve uzman görüşlerine dayanılarak 4 ana ve 15 alt kriter belirlenmiştir. Bu kriterlerin AHP metoduyla değerlendirilmesi yapılmış ve buna göre kriter ağırlıkları tespit edilmiştir. Çok kriterli karar verme metodlarından VIKOR, TOPSIS, GRA ve MOORA metodlarının kullanıldığı çalışma sonucunda kullanılan 4 metodun birbirine yakın sonuçlar verdiği tespit edilmiştir.

Aktaş (2016) tarafından yapılan çalışmada BİST'te payları işlem gören ve otomotiv sektöründe faaliyet gösteren 7 işletmenin 2010- 2015 dönemine ait bilanço ve gelir tablolarından elde edilen finansal veriler kullanılmıştır. TOPSIS yönteminin kullanıldığı çalışmada 7 işletmenin finansal performansı karşılaştırarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda bazı işletmelerin grup içindeki sıralamalarının istikrarlı olduğu tespit edilmiştir. Bu istikrarın başta yönetici ve yatırımcılar için aranan temel bir unsur olduğu vurgulanmıştır.

Dirie (2017) tarafından yapılan çalışmada BİST'te işlem gören ve ana metal sanayi sektöründe faaliyet gösteren 11 işletmenin finansal performanslarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. 2011-2015 dönemindeki 5 yıllık süreci kapsayan çalışmada TOPSIS yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre devir hızı yüksek olan firmaların performans sıralamalarının da yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca kârlılığın performans sıralamasında çok önemli bir etkisinin olmadığı ifade edilmiştir.

Orçun ve Eren (2017) tarafından yapılan çalışmada BİST'te işlem gören ve teknoloji sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal performansları TOPSIS yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda 2010-2015 yıllarına ilişkin performans bakımından en başarılı işletmeler sırasıyla; ASELS, LİNK, ARMDA, INDES ve DGATE şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca işletmelerin ilgili dönemlerine ilişkin finansal performans sıralamaları ile borsa getiri sıralamaları da analize tabi tutulmuş ve herhangi anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir.

Aktaş (2017) tarafından yapılan çalışmada BİST'te işlem gören ve Kurumsal Yönetim Endeksinde faaliyet gösteren BİST 30 işletmelerinin 2014 yılı finansal performans ve kurumsal yönetim notları arasındaki bağlantı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlantının belirlenmesinde TOPSIS yöntemi kullanılmıştır. Bu

yöntemde kriter olarak kullanılan finansal oranlar tek bir puana dönüştürülmüştür. Böylece işletmelerin finansal performansları tespit edilmiştir. Elde edilen bu performans puanlarıyla kurumsal yönetim puanları karşılaştırılmış ve işletmelerin performans sıralamaları yapılmıştır. Çalışma sonucunda Kurumsal Yönetim Endeksinde faaliyet gösteren ve analize tabi olan işletmelerin yönetim puanları ve puanlar doğrultusunda elde edilen sıralamalar ile TOPSIS metodu kullanılarak belirlenen finansal performanslar arasında herhangi bir bağlantının olmadığı tespit edilmiştir.

Ercan ve Kundakçı (2017) tarafından yapılan çalışmada bir tekstil işletmesinde satın alınması gereken desen programı alternatiflerinin analizi için ARAS ve OCRA metotları kullanılmıştır. Yapılan değerlendirmede gerekli olarak kriterlerin belirlenmesinden sonra kriter ağırlıkları MACBETH metodu kullanılarak belirlenmiştir. ARAS ve OCRA metotlarının kullanılmasıyla elde edilen sonuçlara göre alternatifler arasından A1 desen programının işletme açısından en uygun program olduğu belirlenmiştir.

Metin, Yaman ve Korkmaz (2017) tarafından yapılan çalışmada BİST'te işlem gören 11 enerji firmasının finansal performansları TOPSIS ve MOORA çok kriterli karar verme yöntemleri ile analiz edilmiştir. Çalışmada işletmelerin 2010-2015 dönemine ait yıllık finansal tabloları kullanılmıştır. Çalışma sonucunda işletmelerin performans sıralamasının her iki yönetime göre değişkenlik gösterdiği gözlemlenmiştir. Ayrıca her iki yönetime göre sadece üç işletmenin finansal performans sıralaması birbirine eşit olduğu tespit edilmiştir.

Bakır ve Atalık (2018) tarafından yapılan çalışmada 2016'da en çok havayolu yolcu taşımacılığı yapan 11 havayolu işletmesinin hizmet kalitesi ele alınmıştır. Çalışmada kullanılan veriler ikincil veriler olup Skytrax web sitesinden elde edilmiştir. Havaalanı hizmetleri, lounge hizmetleri, uçak içi hizmetler ve kabin ekibine ait yolcu görüşlerinin değerlendirme kriterleri olarak kullanıldığı çalışmada öncelikle Entropi metodu ile kriter ağırlıkları tespit edilmiş daha sonra da ARAS metoduyla havayolu taşımacılığı işletmelerinin hizmet kalitelerine göre değerlendirilmesi ve sıralamaları yapılmıştır. Çalışma sonucunda en iyi hizmet kalitesi performansına sahip işletmenin ANA (All Nippon Airways) havayolu işletmesi olduğu tespit edilmiştir.

Arslan (2018) tarafından yapılan çalışmada otel işletmelerinin karşı karşıya kaldıkları karar problemlerinin değerlendirme ve çözümünde çok kriterli karar verme metotlarının uygulanabilirliğinin gösterilmesi ele alınmıştır. Bu kapsamda, çok kriterli karar verme metotları kullanılarak pek çok karar probleminin çözümü örneklerle açıklanmıştır. Ayrıca çalışmanın uygulama bölümünde, bir otel işletmesinin su ısıtma gereksinimini karşılamak için güneş enerjisi su ısıtma sistemleri arasından en verimli ve en etkin olanının belirlenmesi için ARAS ve ORESTE metotları kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda her iki yöntemin birbirini desteklediği tespit edilmiştir.

Erdoğan ve Yamaltdınova (2018) tarafından yapılan çalışmada BİST’te işlem gören 13 turizm işletmenin 2011-2015 yıllarına ait finansal performansları TOPSIS yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışmada işletmelerin finansal durumlarını saptamak amacıyla öncelikle finansal oranlar kullanılmıştır. Daha sonra finansal oranlar kullanılarak TOPSIS yöntemiyle işletmelerin genel performansı tespit edilmiş ve işletmeler bu puanlara göre sıralanmıştır. Sonuç olarak, turizm sektöründe faaliyette bulunan işletmelerin finansal performans puanlarının yıllara göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır.

4.2. Çalışmaya İlişkin Bulgular

Bu bölümde TOPSIS ve ARAS yöntemleriyle elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.2.1. TOPSIS Yöntemiyle Elde Edilen Bulgular

Çalışma kapsamına BİST’te işlem gören 25 gıda sektörü işletmesi (alternatifler) ve nakit akımına dayalı 8 finansal oran (kriterler/değerlendirme faktörü) dahil edilmiştir. Çalışmada öncelikle 25 gıda işletmesinin nakit akımı odaklı finansal performansı TOPSIS metodu ile analiz edilmiştir. Analiz işlemlerinin yapılmasına örnek teşkil etmesi açısından 2017 yılına ilişkin analiz süreci aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Adım 1: Karar Matrisinin (A) Oluşturulması

TOPSIS yönteminin ilk aşaması karar matrisinin elde edilmesidir. Karar matrisinin satırlarında üstünlükleri sıralanacak karar noktaları ve sütunlarında ise karar vermede kullanılacak değerlendirme faktörleri yer almaktadır. Çalışmada 25 karar noktası (işletmeler) ve 8 değerlendirme faktörü (nakit akım odaklı finansal oranlar) bulunmaktadır. Buna göre çalışmaya konu olan işletmelere ilişkin 2017 yılı karar matrisi (25x8) Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. 2017 Yılına İlişkin Kriterlere Ait Karar Matrisi (A)

İşletmeler	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
ALYAG	0.2730	0.2070	0.2190	0.1780	3.7850	1.1090	6.4440	-0.1400
AVOD	-0.2370	-0.0860	-0.1920	-0.1320	-0.1570	-1.0110	-1.8460	0.0170
BANVT	0.6180	0.3020	0.5570	0.1600	0.6600	5.7140	1.1440	0.0390
COLLA	0.2970	0.0910	0.1540	0.1440	0.2250	0.3210	14.0570	0.4170
DARDL	-0.1600	-0.4030	-0.0910	-0.0990	0.1180	-0.2140	-1.0960	-0.0030
ERSU	-0.0330	-0.0040	-0.0200	-0.0220	-0.0050	-0.0490	-0.1170	0.0010
FRIGO	0.0810	0.0240	0.0340	0.0300	0.0860	0.0590	0.2430	-0.0150
KRSAN	-0.2560	-0.1210	-0.2260	-22.4440	-0.2620	-1.9310	4.3400	-0.0004
KENT	0.3140	0.1010	0.2910	0.0850	0.1560	3.9670	0.8030	-0.0140
KERTV	0.1480	0.0730	0.0940	0.1020	0.3260	0.2570	2.2970	0.5520
KNFRT	1.0120	0.2290	0.9470	0.3440	0.3020	14.5690	2.2290	0.0003
KRSTL	-0.3250	-0.0680	-0.1870	-0.0770	-0.1080	-0.4400	-1.5710	0.0500
MERKO	0.0090	0.0070	0.0080	0.0070	0.0450	0.0890	-0.0610	-0.0310
OYLUM	-0.1910	-0.0700	-0.1330	-0.1080	-0.1490	-0.4420	12.3210	0.1100
PENGD	-0.1370	-0.0910	-0.1090	-0.1230	-0.5620	-0.5250	-5.6500	0.0050
PETUN	0.6180	0.1020	0.4490	0.1030	0.1330	1.6470	1.4100	0.0010
PINSU	-0.0150	-0.0060	-0.0080	-0.0080	-0.0250	-0.0200	0.8580	-0.0250
PNSUT	0.1030	0.0310	0.0730	0.0300	0.0540	0.2490	0.6410	0.0010
SELGD	0.2530	0.0660	0.1710	0.0990	0.1070	0.5290	0.7110	0.0009
TATGD	0.0630	0.0210	0.0580	0.0160	0.0350	0.7790	0.2440	-0.0610
TKURU	-1.0870	-0.2360	-0.3500	-0.4940	-0.7240	-0.5170	-4.0120	-0.0490
TUKAS	-0.2080	-0.1110	-0.1800	-0.1750	-0.2920	-1.3360	-1.6060	0.0240
ULUUN	0.0070	0.0040	0.0060	0.0020	0.0210	0.0490	0.0690	0.5530
ULKER	0.3560	0.0850	0.1260	0.1480	0.2640	0.1960	1.1990	0.3370
VANGD	-1.4560	-0.3560	-1.1600	-34.6050	-0.5140	-5.7070	10.4930	0.1370

Adım 2: Normalize Edilmiş Karar Matrisinin (R) Oluşturulması

TOPSIS yönteminin ikinci adımında normalizasyon işlemi yapılarak normalize edilmiş karar matrisi oluşturulur. Eşitlik (2) kullanılarak hesaplanan normalize edilmiş karar matrisi Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. 2017 Yılına İlişkin Normalize Edilmiş Karar Matrisi (R)

İşletmeler	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
ALYAG	0.1120	0.2605	0.1207	0.0043	0.9324	0.0634	0.2642	-0.1428
AVOD	-0.0973	-0.1082	-0.1058	-0.0032	-0.0387	-0.0578	-0.0757	0.0173
BANVT	0.2536	0.3801	0.3071	0.0039	0.1626	0.3267	0.0469	0.0398
CCOLA	0.1219	0.1145	0.0849	0.0035	0.0554	0.0184	0.5763	0.4253
DARDL	-0.0657	-0.5072	-0.0502	-0.0024	0.0291	-0.0122	-0.0449	-0.0031
ERSU	-0.0135	-0.0050	-0.0110	-0.0005	-0.0012	-0.0028	-0.0048	0.0010
FRIGO	0.0332	0.0302	0.0187	0.0007	0.0212	0.0034	0.0100	-0.0153
KRSAN	-0.1051	-0.1523	-0.1246	-0.5441	-0.0645	-0.1104	0.1779	-0.0004
KENT	0.1289	0.1271	0.1604	0.0021	0.0384	0.2268	0.0329	-0.0143
KERVT	0.0607	0.0919	0.0518	0.0025	0.0803	0.0147	0.0942	0.5629
KNFRT	0.4153	0.2882	0.5220	0.0083	0.0744	0.8331	0.0914	0.0003
KRSTL	-0.1334	-0.0856	-0.1031	-0.0019	-0.0266	-0.0252	-0.0644	0.0510
MERKO	0.0037	0.0088	0.0044	0.0002	0.0111	0.0051	-0.0025	-0.0316
OYLUM	-0.0784	-0.0881	-0.0733	-0.0026	-0.0367	-0.0253	0.5051	0.1122
PENGD	-0.0562	-0.1145	-0.0601	-0.0030	-0.1385	-0.0300	-0.2316	0.0051
PETUN	0.2536	0.1284	0.2475	0.0025	0.0328	0.0942	0.0578	0.0010
PINSU	-0.0062	-0.0076	-0.0044	-0.0002	-0.0062	-0.0011	0.0352	-0.0255
PNSUT	0.0423	0.0390	0.0402	0.0007	0.0133	0.0142	0.0263	0.0010
SELGD	0.1038	0.0831	0.0943	0.0024	0.0264	0.0302	0.0291	0.0009
TATGD	0.0259	0.0264	0.0320	0.0004	0.0086	0.0445	0.0100	-0.0622
TKURU	-0.4461	-0.2970	-0.1929	-0.0120	-0.1784	-0.0296	-0.1645	-0.0500
TUKAS	-0.0854	-0.1397	-0.0992	-0.0042	-0.0719	-0.0764	-0.0658	0.0245
ULUUN	0.0029	0.0050	0.0033	0.0000	0.0052	0.0028	0.0028	0.5640
ULKER	0.1461	0.1070	0.0695	0.0036	0.0650	0.0112	0.0492	0.3437
VANGD	-0.5975	-0.4480	-0.6395	-0.8388	-0.1266	-0.3263	0.4302	0.1397

Adım 3: Ağırlıklandırılmış Normalize Edilmiş Karar Matrisinin (V) Oluşturulması

TOPSIS yönteminin bu aşamasında değerlendirme faktörlerine bağlı olarak ağırlık değerleri (w_j) belirlenir. Bir önceki adımda hesaplanan normalize edilmiş değerler (w_j) değerleriyle çarpılarak ağırlıklandırılmış normalize edilmiş değerler bulunur. Çalışmada her bir değerlendirme kriterinin eşit ağırlığa (0.125) sahip olduğu

varsayılmış ve işlemlere bu doğrultuda devam edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre oluşturulan ağırlıklı normalize karar matrisi aşağıda Tablo 4.3’de gösterilmiştir.

Tablo 4.3. 2017 Yılına İlişkin Ağırlıklı Normalize Edilmiş Karar Matrisi (V)

İşletmeler	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
ALYAG	0.0140	0.0326	0.0151	0.0005	0.1166	0.0079	0.0330	-0.0179
AVOD	-0.0122	-0.0135	-0.0132	-0.0004	-0.0048	-0.0072	-0.0095	0.0022
BANVT	0.0317	0.0475	0.0384	0.0005	0.0203	0.0408	0.0059	0.0050
COLLA	0.0152	0.0143	0.0106	0.0004	0.0069	0.0023	0.0720	0.0532
DARDL	-0.0082	-0.0634	-0.0063	-0.0003	0.0036	-0.0015	-0.0056	-0.0004
ERSU	-0.0017	-0.0006	-0.0014	-0.0001	-0.0002	-0.0004	-0.0006	0.0001
FRIGO	0.0042	0.0038	0.0023	0.0001	0.0026	0.0004	0.0012	-0.0019
KRSAN	-0.0131	-0.0190	-0.0156	-0.0680	-0.0081	-0.0138	0.0222	-0.0001
KENT	0.0161	0.0159	0.0201	0.0003	0.0048	0.0284	0.0041	-0.0018
KERVT	0.0076	0.0115	0.0065	0.0003	0.0100	0.0018	0.0118	0.0704
KNFRT	0.0519	0.0360	0.0653	0.0010	0.0093	0.1041	0.0114	0.0000
KRSTL	-0.0167	-0.0107	-0.0129	-0.0002	-0.0033	-0.0031	-0.0081	0.0064
MERKO	0.0005	0.0011	0.0006	0.0000	0.0014	0.0006	-0.0003	-0.0040
OYLUM	-0.0098	-0.0110	-0.0092	-0.0003	-0.0046	-0.0032	0.0631	0.0140
PENGD	-0.0070	-0.0143	-0.0075	-0.0004	-0.0173	-0.0038	-0.0290	0.0006
PETUN	0.0317	0.0160	0.0309	0.0003	0.0041	0.0118	0.0072	0.0001
PINSU	-0.0008	-0.0009	-0.0006	0.0000	-0.0008	-0.0001	0.0044	-0.0032
PNSUT	0.0053	0.0049	0.0050	0.0001	0.0017	0.0018	0.0033	0.0001
SELGD	0.0130	0.0104	0.0118	0.0003	0.0033	0.0038	0.0036	0.0001
TATGD	0.0032	0.0033	0.0040	0.0000	0.0011	0.0056	0.0013	-0.0078
TKURU	-0.0558	-0.0371	-0.0241	-0.0015	-0.0223	-0.0037	-0.0206	-0.0063
TUKAS	-0.0107	-0.0175	-0.0124	-0.0005	-0.0090	-0.0096	-0.0082	0.0031
ULUUN	0.0004	0.0006	0.0004	0.0000	0.0006	0.0004	0.0004	0.0705
ULKER	0.0183	0.0134	0.0087	0.0004	0.0081	0.0014	0.0061	0.0430
VANGD	-0.0747	-0.0560	-0.0799	-0.1049	-0.0158	-0.0408	0.0538	0.0175

Adım 4: Pozitif İdeal (A^+) ve Negatif İdeal (A^-) Çözüm Kümelerinin Oluşturulması

Bu adımda, pozitif ideal A^+ ve negatif ideal A^- ‘den elde edilen bir çözüm kümeleri oluşturulmaktadır. A^+ seti için V matrisinin her bir sütunundaki en büyük değer, A^- seti için V matrisinin her bir sütunundaki en küçük değer seçilmiş ve kümeler aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

Tablo 4.4: 2017 Yılına İlişkin İdeal (A⁺) Ve Negatif İdeal (A⁻) Çözümün Belirlenmesi

(A ⁺)	0.0519	0.0475	0.0653	0.0010	0.1166	0.1041	0.0720	0.0705
(A ⁻)	-0.0747	-0.0634	-0.0799	-0.1049	-0.0223	-0.0408	-0.0290	-0.0179

Adım 5: Alternatifler Arasındaki Mesafe Ölçütlerinin Hesaplanması

TOPSIS yönteminin 5. adımında her bir alternatifin pozitif ideal çözümden uzaklığı S⁺ ve negatif ideal çözümden uzaklığı S⁻ hesaplanmıştır. Eşitlik (9) ve (10) kullanılarak elde edilen sonuçlar Tablo 4.5’de gösterilmiştir.

Tablo 4.5: 2017 Yılına İlişkin Alternatifler Arasındaki Mesafe Ölçütleri (S⁺, S⁻)

İşletme	S ⁺	S ⁻
ALYAG	0.1509	0.2504
AVOD	0.2290	0.1548
BANVT	0.1519	0.2428
CCOLA	0.1677	0.2266
DARDL	0.2366	0.1544
ERSU	0.2107	0.1723
FRIGO	0.2053	0.1789
KENT	0.1800	0.2060
KERVT	0.1793	0.2079
KNFRT	0.1424	0.2866
KRSAN	0.2384	0.1230
KRSTL	0.2250	0.1562
MERKO	0.2091	0.1749
OYLUM	0.2055	0.1847
PENGD	0.2392	0.1578
PETUN	0.1814	0.2147
PINSU	0.2100	0.1735
PNSUT	0.2024	0.1818
SELGD	0.1957	0.1914
TATGD	0.2056	0.1797
TKURU	0.2686	0.1282
TUKAS	0.2320	0.1539
ULKER	0.1814	0.2028
ULUUN	0.1960	0.1951
VANGD	0.3174	0.0905

Adım 6: İdeal Çözüme Göreli Yakınlığın Hesaplanması

Her bir alternatifin ideal çözüme göreli yakınlığı (C) Eşitlik 11 yardımıyla hesaplanmıştır.

Tablo 4.6: 2017 Yılına İlişkin Alternatiflerin İdeal Çözüme Göre Yakınlık Değerleri (C)

İşletme	S ⁺	S ⁻	C ⁺	Sıra
ALYAG	0.1509	0.2504	0.6240	2
AVOD	0.2290	0.1548	0.4034	19
BANVT	0.1519	0.2428	0.6151	3
CCOLA	0.1677	0.2266	0.5747	4
DARDL	0.2366	0.1544	0.3948	22
ERSU	0.2107	0.1723	0.4498	17
FRIGO	0.2053	0.1789	0.4656	14
KENT	0.1800	0.2060	0.5337	7
KERT	0.1793	0.2079	0.5368	6
KNFRT	0.1424	0.2866	0.6681	1
KRSAN	0.2384	0.1230	0.3403	23
KRSTL	0.2250	0.1562	0.4097	18
MERKO	0.2091	0.1749	0.4554	15
OYLUM	0.2055	0.1847	0.4734	11
PENGD	0.2392	0.1578	0.3974	21
PETUN	0.1814	0.2147	0.5420	5
PINSU	0.2100	0.1735	0.4524	16
PNSUT	0.2024	0.1818	0.4731	12
SELGD	0.1957	0.1914	0.4945	10
TATGD	0.2056	0.1797	0.4664	13
TKURU	0.2686	0.1282	0.3231	24
TUKAS	0.2320	0.1539	0.3987	20
ULKER	0.1814	0.2028	0.5278	8
ULUUN	0.1960	0.1951	0.4989	9
VANGD	0.3174	0.0905	0.2219	25

2017 yılında, KNFRT firması en yüksek C değeriyle 1. sırada yer alırken, VANGD ise en düşük C değeriyle son sırada yer almıştır.

Analiz kapsamına alınan işletmelerin 2013-2017 dönemine ilişkin TOPSIS analizi sonuçları ve bu sonuçlara göre belirlenen performans sıralama değerleri Tablo 4.7'de gösterilmiştir.

Tablo 4.7: Çalışma Kapsamına Alınan İşletmelerin 2013-2017 Dönemine İlişkin “C” Değerleri ve Sıralamaları

İşletmeler	2013		2014		2015		2016		2017	
	C	Sıra	C	Sıra	C	Sıra	C	Sıra	C	Sıra
ALYAG	0.3970	22	0.4969	16	0.3868	10	0.4030	5	0.6240	2
AVOD	0.4518	19	0.5336	11	0.3446	14	0.2268	24	0.4034	19
BANVT	0.5312	4	0.6094	4	0.3345	17	0.3835	8	0.6151	3
CCOLA	0.5279	6	0.5403	9	0.4757	3	0.4029	6	0.5747	4
DARDL	0.6557	2	0.3979	22	0.4569	7	0.3918	7	0.3948	22
ERSU	0.4662	14	0.4964	17	0.3445	15	0.2941	17	0.4498	17
FRIGO	0.4322	21	0.4406	21	0.3380	16	0.2959	16	0.4656	14
KENT	0.4880	10	0.6459	2	0.6736	1	0.2096	25	0.5337	7
KERTV	0.4579	17	0.4817	20	0.4707	4	0.2581	21	0.5368	6
KNFRT	0.4740	12	0.7434	1	0.3330	18	0.3047	12	0.6681	1
KRSAN	0.4630	16	0.6220	3	0.3053	20	0.3095	11	0.3403	23
KRSTL	0.3658	24	0.5129	14	0.2822	22	0.4290	3	0.4097	18
MERKO	0.4979	9	0.5494	6	0.3549	13	0.2765	18	0.4554	15
OYLUM	0.4548	18	0.5337	10	0.3613	12	0.2993	15	0.4734	11
PENGD	0.4721	13	0.4930	18	0.3262	19	0.2575	22	0.3974	21
PETUN	0.5391	3	0.5419	8	0.4480	8	0.3521	9	0.5420	5
PINSU	0.4789	11	0.4860	19	0.3876	9	0.2468	23	0.4524	16
PNSUT	0.5309	5	0.5289	12	0.4614	5	0.3248	10	0.4731	12
SELGD	0.4659	15	0.5495	5	0.1914	25	0.2680	19	0.4945	10
TATGD	0.5008	7	0.5457	7	0.3644	11	0.4034	4	0.4664	13
TKURU	0.2744	25	0.3092	24	0.2750	23	0.2995	14	0.3231	24
TUKAS	0.4389	20	0.5278	13	0.2934	21	0.3000	13	0.3987	20
ULKER	0.4989	8	0.5114	15	0.4600	6	0.4622	2	0.5278	8
ULUUN	0.6604	1	0.3663	23	0.1931	24	0.2666	20	0.4989	9
VANGD	0.3841	23	0.2651	25	0.5973	2	0.6315	1	0.2219	25

Tablo 4.7’de Borsa İstanbul’da işlem gören gıda işletmelerin TOPSIS yöntemiyle hesaplanan 2013-2017 yılları arasındaki finansal performans sıralaması yer almaktadır. Tablodan anlaşılacağı üzere işletmelerin TOPSIS yöntemiyle hesaplanan “C” değerleri yıllara göre farklılık göstermiş ve analiz döneminin tamamında en iyi performansı gösteren bir işletme olmadığı gözlemlenmiştir.

Analiz edilen dönemin tamamı değerlendirildiğinde beş yıllık periyotta en iyi performansı 2013 yılında ULUUN, 2014 ve 2017 yıllarında KNFRT, 2015 yılında KENT ve 2016 yılında da VANGD işletmeleri göstermiştir. CCOLA ve PETUN

işletmeleri analiz dönemindeki tüm yıllarda, BANVT işletmesi 2015, ULKER de 2014 yılı hariç diğer yıllarda performans sıralamasında ilk on işletme içinde yer alarak önemli bir başarı sergilemişlerdir.

Analiz döneminin tamamına bakıldığında ALYAG ve FRIGO işletmelerinin istikrarlı bir şekilde performans artışı gösterdiği görülmektedir. PENGD işletmesi de analiz döneminin başlangıcına kıyasla ilerleyen yıllarda performans düşüşü sergileyerek 2017 yılında 21. sıraya gerilemiştir. Diğer taraftan beş yıllık periyotta TKURU işletmesi performans sıralamasında genel olarak son sıralarda yer almasına karşın 2016 yılında bir performans artışı sergileyerek 14. sıraya kadar yükselmesine karşın bu başarısını sürdürmemiş ve 2017 yılında 24. sıraya gerilemiştir.

4.2.2. ARAS Yöntemi Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Çalışmada 25 gıda işletmesinin finansal performansları ARAS yöntemi ile analiz edilmiştir. ARAS yönteminin işlem adımlarına örnek olması açısından 2017 yılı analiz süreci aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Adım 1: Karar Matrisinin Oluşturulması

ARAS yönteminin bu aşamasında ilk satırda kriterlere ilişkin optimal değerlerin yer aldığı, diğer satırlarda işletmelerin, sütunlarda ise kriterlerin yer aldığı ve karar matrisi oluşturulmuş ve Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8: 2017 Yılına İlişkin Kriterlere Ait Karar Matrisi

	Mak.	Mak.	Mak.	Mak.	Mak.	Mak.	Mak.	Mak.
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
Optimal Değer	1.012	0.302	0.947	0.344	3.785	14.569	14.057	0.553
ALYAG	0.273	0.207	0.219	0.178	3.785	1.109	6.444	-0.140
AVOD	-0.237	-0.086	-0.192	-0.132	-0.157	-1.011	-1.846	0.017
BANVT	0.618	0.302	0.557	0.160	0.660	5.714	1.144	0.039
CCOLA	0.297	0.091	0.154	0.144	0.225	0.321	14.057	0.417
DARDL	-0.160	-0.403	-0.091	-0.099	0.118	-0.214	-1.096	-0.003
ERSU	-0.033	-0.004	-0.020	-0.022	-0.005	-0.049	-0.117	0.001
FRIGO	0.081	0.024	0.034	0.030	0.086	0.059	0.243	-0.015
KRSAN	-0.256	-0.121	-0.226	-22.444	-0.262	-1.931	4.340	0.000

	Mak.	Mak.	Mak.	Mak.	Mak.	Mak.	Mak.	Mak.
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
KENT	0.314	0.101	0.291	0.085	0.156	3.967	0.803	-0.014
KERTV	0.148	0.073	0.094	0.102	0.326	0.257	2.297	0.552
KNFRT	1.012	0.229	0.947	0.344	0.302	14.569	2.229	0.000
KRSTL	-0.325	-0.068	-0.187	-0.077	-0.108	-0.440	-1.571	0.050
MERKO	0.009	0.007	0.008	0.007	0.045	0.089	-0.061	-0.031
OYLUM	-0.191	-0.070	-0.133	-0.108	-0.149	-0.442	12.321	0.110
PENGD	-0.137	-0.091	-0.109	-0.123	-0.562	-0.525	-5.650	0.005
PETUN	0.618	0.102	0.449	0.103	0.133	1.647	1.410	0.001
PINSU	-0.015	-0.006	-0.008	-0.008	-0.025	-0.020	0.858	-0.025
PNSUT	0.103	0.031	0.073	0.030	0.054	0.249	0.641	0.001
SELGD	0.253	0.066	0.171	0.099	0.107	0.529	0.711	0.001
TATGD	0.063	0.021	0.058	0.016	0.035	0.779	0.244	-0.061
TKURU	-1.087	-0.236	-0.350	-0.494	-0.724	-0.517	-4.012	-0.049
TUKAS	-0.208	-0.111	-0.180	-0.175	-0.292	-1.336	-1.606	0.024
ULUUN	0.007	0.004	0.006	0.002	0.021	0.049	0.069	0.553
ULKER	0.356	0.085	0.126	0.148	0.264	0.196	1.199	0.337
VANGD	-1.456	-0.356	-1.160	-34.605	-0.514	-5.707	10.493	0.137

Adım 2: Normalize Karar Matrisinin Oluşturulması

ARAS metodunun ikinci adımında alternatiflerin kıyaslanabilir olmasını sağlamak üzere normalize karar matrisi oluşturulmuştur. Kriterlerin fayda durumu dikkate alınarak eşitlik (15) kullanılarak Tablo 4.9 oluşturulmuştur.

Tablo 4.9: 2017 Yılına İlişkin Normalize Karar Matrisi

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
Optimal Değer	0.956	3.247	0.641	-0.006	0.518	0.457	0.244	0.225
ALYAG	0.258	2.226	0.148	-0.003	0.518	0.035	0.112	-0.057
AVOD	-0.224	-0.925	-0.130	0.002	-0.022	-0.032	-0.032	0.007
BANVT	0.584	3.247	0.377	-0.003	0.090	0.179	0.020	0.016
COLLA	0.280	0.978	0.104	-0.003	0.031	0.010	0.244	0.170
DARDL	-0.151	-4.333	-0.062	0.002	0.016	-0.007	-0.019	-0.001
ERSU	-0.031	-0.043	-0.014	0.000	-0.001	-0.002	-0.002	0.000
FRIGO	0.076	0.258	0.023	-0.001	0.012	0.002	0.004	-0.006
KRSAN	-0.242	-1.301	-0.153	0.397	-0.036	-0.061	0.075	0.000
KENT	0.297	1.086	0.197	-0.002	0.021	0.124	0.014	-0.006
KERTV	0.140	0.785	0.064	-0.002	0.045	0.008	0.040	0.224
KNFRT	0.956	2.462	0.641	-0.006	0.041	0.457	0.039	0.000

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
KRSTL	-0.307	-0.731	-0.127	0.001	-0.015	-0.014	-0.027	0.020
MERKO	0.008	0.075	0.005	0.000	0.006	0.003	-0.001	-0.013
OYLUM	-0.180	-0.753	-0.090	0.002	-0.020	-0.014	0.214	0.045
PENGD	-0.129	-0.978	-0.074	0.002	-0.077	-0.016	-0.098	0.002
PETUN	0.584	1.097	0.304	-0.002	0.018	0.052	0.024	0.000
PINSU	-0.014	-0.065	-0.005	0.000	-0.003	-0.001	0.015	-0.010
PNSUT	0.097	0.333	0.049	-0.001	0.007	0.008	0.011	0.000
SELGD	0.239	0.710	0.116	-0.002	0.015	0.017	0.012	0.000
TATGD	0.059	0.226	0.039	0.000	0.005	0.024	0.004	-0.025
TKURU	-1.026	-2.538	-0.237	0.009	-0.099	-0.016	-0.070	-0.020
TUKAS	-0.196	-1.194	-0.122	0.003	-0.040	-0.042	-0.028	0.010
ULUUN	0.007	0.043	0.004	0.000	0.003	0.002	0.001	0.225
ULKER	0.336	0.914	0.085	-0.003	0.036	0.006	0.021	0.137
VANGD	-1.375	-3.828	-0.785	0.613	-0.070	-0.179	0.182	0.056

Adım 3: Ağırlıklı Normalize Karar Matrisinin Oluşturulması

Bu adımda alternatiflere ilişkin kriterler önem düzeyini gösteren ağırlık katsayıları ile çarpılarak Tablo 4.10'da yer alan ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Kriterlerin her birinin eşit ağırlığa sahip olduğu varsayımı altında her bir kriterin ağırlığı 0.125 olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.10: 2017 Yılına İlişkin Ağırlıklı Normalize Karar Matrisi

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
Optimal Değer	0.1195	0.4059	0.0801	-0.0008	0.0648	0.0571	0.0305	0.0281
ALYAG	0.0322	0.2782	0.0185	-0.0004	0.0648	0.0043	0.0140	-0.0071
AVOD	-0.0280	-0.1156	-0.0162	0.0003	-0.0027	-0.0040	-0.0040	0.0009
BANVT	0.0729	0.4059	0.0471	-0.0004	0.0113	0.0224	0.0025	0.0020
CCOLA	0.0351	0.1223	0.0130	-0.0003	0.0039	0.0013	0.0305	0.0212
DARDL	-0.0189	-0.5417	-0.0077	0.0002	0.0020	-0.0008	-0.0024	-0.0002
ERSU	-0.0039	-0.0054	-0.0017	0.0000	-0.0001	-0.0002	-0.0003	0.0001
FRIGO	0.0096	0.0323	0.0029	-0.0001	0.0015	0.0002	0.0005	-0.0008
KRSAN	-0.0302	-0.1626	-0.0191	0.0497	-0.0045	-0.0076	0.0094	0.0000
KENT	0.0371	0.1358	0.0246	-0.0002	0.0027	0.0155	0.0017	-0.0007
KERVT	0.0175	0.0981	0.0080	-0.0002	0.0056	0.0010	0.0050	0.0281
KNFRT	0.1195	0.3078	0.0801	-0.0008	0.0052	0.0571	0.0048	0.0000
KRSTL	-0.0384	-0.0914	-0.0158	0.0002	-0.0019	-0.0017	-0.0034	0.0025
MERKO	0.0011	0.0094	0.0007	0.0000	0.0008	0.0003	-0.0001	-0.0016

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
OYLUM	-0.0225	-0.0941	-0.0113	0.0002	-0.0026	-0.0017	0.0267	0.0056
PENGD	-0.0162	-0.1223	-0.0092	0.0003	-0.0096	-0.0021	-0.0123	0.0003
PETUN	0.0729	0.1371	0.0380	-0.0002	0.0023	0.0065	0.0031	0.0001
PINSU	-0.0018	-0.0081	-0.0007	0.0000	-0.0004	-0.0001	0.0019	-0.0013
PNSUT	0.0122	0.0417	0.0062	-0.0001	0.0009	0.0010	0.0014	0.0001
SELGD	0.0299	0.0887	0.0145	-0.0002	0.0018	0.0021	0.0015	0.0000
TATGD	0.0074	0.0282	0.0049	0.0000	0.0006	0.0031	0.0005	-0.0031
TKURU	-0.1283	-0.3172	-0.0296	0.0011	-0.0124	-0.0020	-0.0087	-0.0025
TUKAS	-0.0246	-0.1492	-0.0152	0.0004	-0.0050	-0.0052	-0.0035	0.0012
ULUUN	0.0008	0.0054	0.0005	0.0000	0.0004	0.0002	0.0002	0.0281
ULKER	0.0420	0.1142	0.0107	-0.0003	0.0045	0.0008	0.0026	0.0171
VANGD	-0.1719	-0.4785	-0.0981	0.0766	-0.0088	-0.0224	0.0228	0.0070

Adım 4: Optimallik Fonksiyon Değerlerinin Hesaplanması

Ağırlıklandırılmış normalize karar matrisi elde edildikten sonra her bir alternatif için optimallik fonksiyon değeri hesaplanmaktadır. Alternatiflerin eşitlik (20) kullanılarak S_i değerleri ve eşitlik (21) kullanılarak K_i fayda (maksimizasyon) dereceleri hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 4.11’de gösterilmiştir.

Tablo 4.11: 2017 Yılına İlişkin Optimallik Fonksiyon Değerleri

	S_i	K_i	Sıra
Optimal Değer	0.785		
ALYAG	0.405	0.515	3
AVOD	-0.169	-0.216	20
BANVT	0.564	0.718	2
COLA	0.227	0.289	5
DARDL	-0.569	-0.725	24
ERSU	-0.011	-0.015	16
FRIGO	0.046	0.059	11
KENT	0.216	0.276	6
KERT	0.163	0.208	8
KNFRT	0.574	0.731	1
KRSAN	-0.165	-0.210	19
KRSTL	-0.150	-0.191	18
MERKO	0.011	0.013	14
OYLUM	-0.100	-0.127	17
PENGD	-0.171	-0.218	21

	S_i	K_i	Sıra
PETUN	0.260	0.331	4
PINSU	-0.010	-0.013	15
PNSUT	0.063	0.081	10
SELGD	0.138	0.176	9
TATGD	0.042	0.053	12
TKURU	-0.500	-0.636	23
TUKAS	-0.201	-0.256	22
ULKER	0.192	0.244	7
ULUUN	0.036	0.045	13
VANGD	-0.673	-0.858	25

ARAS yöntemine göre 2017 yılında, KNFRT ilk sırada yer alarak önemli bir başarı sergilerken onu BANVT ve ALYAG işletmeleri takip etmiştir. VANGD, DARDL ve TKURU işletmeleri de sırasıyla 25, 24 ve 23. sırada yer alarak performans sıralamasında son sırada yer almışlardır.

Analiz kapsamına alınan işletmelerin 2013-2017 dönemine ilişkin ARAS analizi sonuçları ve bu sonuçlara göre belirlenen performans sıralama değerleri Tablo 4.12’de gösterilmiştir.

Tablo 4.12: Çalışma Kapsamına Alınan İşletmelerin 2013-2017 Dönemine İlişkin Optimallik Fonksiyon Değerleri ve Sıralamaları

İşletmeler	2013		2014		2015		2016		2017	
	K _i	Sıra	K _i	Sıra	K _i	Sıra	K _i	Sıra	K _i	Sıra
ALYAG	-0.267	21	0.005	18	-0.030	19	0.115	7	0.515	3
AVOD	-0.064	15	0.109	10	-0.021	18	-0.141	23	-0.216	20
BANVT	0.050	8	0.329	3	-0.075	21	0.175	5	0.718	2
COLLA	0.197	5	0.093	12	0.212	7	0.178	4	0.289	5
DARDL	0.947	1	-0.272	24	0.232	6	0.085	9	-0.725	24
ERSU	-0.079	17	0.019	16	0.000	16	-0.002	16	-0.015	16
FRIGO	-0.148	19	-0.147	22	0.118	10	0.005	15	0.059	11
KENT	0.254	4	0.388	2	0.677	1	-0.155	24	0.276	6
KERTV	0.022	11	-0.002	20	0.411	2	-0.194	25	0.208	8
KNFRT	-0.011	13	0.616	1	0.042	13	0.016	12	0.731	1
KRSAN	-0.113	18	0.255	4	-0.079	22	0.065	10	-0.210	19
KRSTL	-0.360	23	0.065	14	-0.126	23	0.188	3	-0.191	18
MERKO	0.028	10	0.138	7	-0.072	20	-0.024	17	0.013	14

İşletmeler	2013		2014		2015		2016		2017	
	K _i	Sıra	K _i	Sıra	K _i	Sıra	K _i	Sıra	K _i	Sıra
OYLUM	-0.070	16	0.115	8	0.084	12	0.007	14	-0.127	17
PENGD	-0.175	20	0.011	17	-0.011	17	-0.069	20	-0.218	21
PETUN	0.291	2	0.111	9	0.193	8	0.087	8	0.331	4
PINSU	-0.005	12	0.003	19	0.042	14	-0.126	22	-0.013	15
PNSUT	0.267	3	0.093	13	0.254	5	0.051	11	0.081	10
SELGD	-0.038	14	0.149	5	-0.282	25	-0.058	19	0.176	9
TATGD	0.066	7	0.148	6	0.261	4	0.171	6	0.053	12
TKURU	-1.724	25	-0.389	25	0.129	9	-0.087	21	-0.636	23
TUKAS	-0.286	22	0.108	11	0.101	11	0.009	13	-0.256	22
ULKER	0.045	9	0.055	15	0.006	15	0.287	2	0.244	7
ULUUN	0.129	6	-0.268	23	-0.208	24	-0.045	18	0.045	13
VANGD	-0.478	24	-0.126	21	0.345	3	0.588	1	-0.858	25

Tablo 4.12’de Borsa İstanbul’da işlem gören 25 gıda işletmesinin ARAS yöntemiyle hesaplanan 2013-2017 yılları arasındaki finansal performans sıralaması yer almaktadır. 2013 yılında DARDL, 2014 ve 2017 yıllarında KNFRT, 2015 yılında KENT ve 2016 yılında da VANGD işletmeleri performans sıralamasında ilk sırada yer alarak önemli bir başarı sergilemişlerdir. Analiz döneminde ALYAG işletmesi genel olarak performans artışı sergilemiş ve 2013 yılında 21. sırada yer almasına karşın 2017 yılında 3. sıraya kadar yükselmiştir. BANVT işletmesi 2015 yılı dışındaki yıllarda genel olarak başarılı bir performans sergileyerek ilk sıralarda yer almıştır. ERSU işletmesi ise analiz döneminde istikrarlı bir performans sergileyerek 2013 yılında 17. sırada yer alırken diğer yıllarda hep 16. sırada yer almıştır. TKURU işletmesi 2015 yılı hariç diğer yıllarda son sıralarda yer alarak genel olarak başarısız performans sergilemiştir. Diğer işletmeler ise genel olarak yıllar itibariyle değişken performans sıra değerlerine sahip olarak dalgalı bir seyir izlemişlerdir.

4.3. TOPSIS ve ARAS Yöntemlerinden Elde Edilen Bulguların Karşılaştırılması

Borsa İstanbul’da işlem gören 25 gıda sektörü işletmesinin 2013-2017 dönemindeki nakit akımına yönelik finansal oranları kullanılarak TOPSIS ve ARAS

yöntemleriyle işletmelerin finansal performansları ölçülmüştür. Bu çerçevede her iki yöntemle elde edilen performans sıralamaları Tablo 4.13’de gösterilmiştir.

Tablo 4.13: TOPSIS ve ARAS Yöntemlerinin Karşılaştırmalı Sonuçları

İşletmeler	2013		2014		2015		2016		2017	
	TOPSIS Sıralama	ARAS Sıralama	TOPSIS Sıralama	ARAS Sıralama	TOPSIS Sıralama	ARAS Sıralama	TOPSIS Sıralama	ARAS Sıralama	TOPSIS Sıralama	ARAS Sıralama
ALYAG	22	21	16	18	10	19	5	7	2	3
AVOD	19	15	11	10	14	18	24	23	19	20
BANVT	4	8	4	3	17	21	8	5	3	2
CCOLA	6	5	9	12	3	7	6	4	4	5
DARDL	2	1	22	24	7	6	7	9	22	24
ERSU	14	17	17	16	15	16	17	16	17	16
FRIGO	21	19	21	22	16	10	16	15	14	11
KENT	10	4	2	2	1	1	25	24	7	6
KERTV	17	11	20	20	4	2	21	25	6	8
KNFRT	12	13	1	1	18	13	12	12	1	1
KRSAN	16	18	3	4	20	22	11	10	23	19
KRSTL	24	23	14	14	22	23	3	3	18	18
MERKO	9	10	6	7	13	20	18	17	15	14
OYLUM	18	16	10	8	12	12	15	14	11	17
PENGD	13	20	18	17	19	17	22	20	21	21
PETUN	3	2	8	9	8	8	9	8	5	4
PINSU	11	12	19	19	9	14	23	22	16	15
PNSUT	5	3	12	13	5	5	10	11	12	10
SELGD	15	14	5	5	25	25	19	19	10	9
TATGD	7	7	7	6	11	4	4	6	13	12
TKURU	25	25	24	25	23	9	14	21	24	23
TUKAS	20	22	13	11	21	11	13	13	20	22
ULKER	8	9	15	15	6	15	2	2	8	7
ULUUN	1	6	23	23	24	24	20	18	9	13
VANGD	23	24	25	21	2	3	1	1	25	25

Tablo 4.13’de Borsa İstanbul’da işlem gören gıda işletmelerin TOPSIS ve ARAS yöntemleriyle elde edilen 2013-2017 yılları arasındaki finansal performans sıralamaları karşılaştırmalı olarak yer almaktadır. Tablonun tamamı incelendiğinde her iki yöntemle elde edilen sıralamalar yıllara göre farklılık göstermiş ve her iki yöntem

açısından tüm yıllarda en iyi veya en kötü performansı gösteren bir işletme olmadığı görülmektedir. Tablo yıllar bazında incelendiğinde finansal performans sıralamaları iki yönteme göre farklılık gösterse de genel itibariyle birbirine yakın olduğu görülmektedir.

2013 yılında TOPSIS yöntemine göre yapılan finansal performans sıralamasında ULUUN işletmesi 1. sırada yer alırken, ARAS yöntemine göre 6. sırada yer aldığı görülmektedir. ARAS yöntemine göre yapılan finansal performans sıralamasında DARDL işletmesi 1. sırada yer alırken TOPSIS yöntemine göre 2. sırada yer almaktadır. Ayrıca 2013 yılında her iki yönteme göre finansal performansı aynı olan TATGD 7. ve TKURU işletmesi ise 25. sırada olduğu gözlemlenmiştir. 2013 yılında iki yönteme göre KENT, KERVT ve PENGD işletmeleri hariç diğer işletmelerin finansal performans sıralamaları birbirine yakın olduğu görülmektedir.

2014 yılında her iki yönteme göre en iyi finansal performans sıralamasına sahip ilk iki işletme sırasıyla KNFRT ve KENT işletmeleridir. Aynı şekilde iki yöntem açısından finansal performans sıralaması aynı olan SELGD 5., KRSTL 14., ULKER 15., PINSU 19., KERVT 20. ve ULUUN 23. sırada yer alan işletmelerin de olduğu görülmektedir. Bu dönemde iki yönteme göre diğer işletmeler arasında önemli bir farkın olmadığı ve performans sıralamalarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. 2014 yılı her iki yöntem karşılaştırıldığında ilk beş ve son beş işletme içinde yer alan işletmelerin aynı olduğu gözlemlenmiştir.

2015 yılı her iki yönteme göre en iyi finansal performansa sahip olan KENT işletmesi olduğu görülmektedir. Aynı zamanda iki yönteme göre finansal performans sıralaması aynı olan PINSUT 5., PETUN 8., OYLUM 12., ULUUN 24. ve SELGD 25. sırada yer alan işletmelerin de olduğu görülmektedir. Bu dönemde iki yönteme göre karşılaştırma yapıldığında ALYAG, MERKO, TATGD, TKURU ve TUKAS işletmeleri hariç diğer işletmeler arasında finansal performans açısından fazla bir fark olmadığı ve sıralamaları birbirine yakın olduğu gözlemlenmiştir.

2016 yılı iki yönteme göre en iyi finansal performansa sahip ilk üç işletme sırasıyla VANGD, ULKER ve KRSTL işletmeleri olduğu görülmektedir. Bu dönemde iki yönteme göre finansal performansı aynı olan KNFRT 12., TUKAS 13. ve SELGD 19. sırada işletmelerin de olduğu gözlemlenmiştir. 2016 yılı her iki yönteme göre

karşılaştırıldığında TKURU işletmesi hariç diğer işletmelerin finansal performans sıralamaları birbirine yakın olduğu görülmektedir.

2017 yılı iki yöntemle göre incelendiğinde iki yöntem açısından en iyi finansal performansa sahip KNFRT işletmesi olduğu görülmektedir. Aynı şekilde iki yöntemle göre finansal performans sıralaması aynı olan KRSTL 18., PENGD 21. ve VANGD 25. sırada yer alan işletmelerin de olduğu gözlemlenmiştir. Bu dönemde her iki yöntem açısından performans sıralamasında ilk beş işletme içinde yer alan işletmelerin (KNFRT, ALYAG, BANVT, CCOLA ve PETUN) aynı olduğu görülmektedir. 2017 yılında iki yöntem karşılaştırıldığında OYLUM işletmesi hariç diğer işletmelerin finansal performans sıralamaları birbirine yakın olduğu gözlemlenmiştir.

Tablonun tamamı yıllar bazında iki yöntem açısından karşılaştırıldığında 2013 yılı hariç diğer dört yılda en iyi finansal performansa sahip işletmelerin aynı olduğu görülmektedir. 2014 ve 2017 yıllarında KNFRT, 2015 yılında KENT ve 2016 yılında VANGD işletmesi iki yöntemle göre en iyi finansal performansa sahip olan işletmelerdir. Tablonun tamamı TOPSIS ve ARAS yöntemlerine göre değerlendirildiğinde işletmelerin yıllara göre ve iki yöntem açısından finansal performansları değişse de genel olarak işletmelerin finansal performans değerleri ve sıralamaları birbirine yakın olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Gıda sektörü tüm dünyada büyüme potansiyeli en yüksek olan sektörlerin başında yer almaktadır. Emek yoğun bir üretim sistemine sahip olan gıda sektörü, tarımsal ürünlerin değerlendirilmesi, istihdama olan katkısı, sanayiye hammadde temin etmesi ve insan yaşamındaki vazgeçilmezliği nedeniyle tüm dünya ülkeleri için stratejik konumda yer alan sektörlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Aynı şekilde gıda sektörü yarattığı istihdam, ihracattaki payı ve gelecekteki payının daha da artması gibi nedenlerden dolayı Türkiye ekonomisinde de stratejik bir konumda yer almaktadır. Gıda sektörünün bu denli önemli olması bu sektörde yer alan işletmelerin finansal performanslarını da ön plana çıkarmaktadır.

Bu çalışmada Borsa İstanbul'da işlem gören ve gıda sektörü kapsamında yer alan 25 işletmenin nakit akım odaklı olarak finansal performanslarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede çalışma kapsamına alınan işletmelerin analiz dönemi olarak belirlenen 2013-2017 yıllarına ilişkin mali tablolarındaki veriler yardımıyla nakit akım oranları hesaplanmıştır. Hesaplanan bu oranlar aracılığıyla TOPSIS ve ARAS yöntemleri kullanılarak her bir işletmenin finansal performans sıralaması her iki yöntem açısından oluşturulmuştur. Daha sonra çalışma kapsamına alınan işletmelerin finansal performans sıralamaları her iki yönteme göre karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Analiz sonucunda TOPSIS yöntemine göre elde edilen finansal performans sıralamasının yıllara göre değişkenlik gösterdiği ve tüm yıllarda en iyi veya en kötü performansı gösteren bir işletmenin olmadığı tespit edilmiştir. TOPSIS yöntemine göre beş yıllık dönemin tamamı değerlendirildiğinde 2013 yılında ULUUN, 2014 ve 2017 yıllarında KNFRT, 2015 yılında KENT ve 2016 yılında VANGD en iyi performans gösteren işletmeler olduğu gözlemlenmiştir. TOPSIS yöntemine göre ALYAG ve FRIGO pozitif yönlü bir trend izlemişlerdir. Diğer taraftan dönemin tamamı değerlendirildiğinde TKURU işletmesinin TOPSIS yöntemine göre elde edilen performans sıralamalarının genel olarak düşük olduğu gözlemlenmiştir.

ARAS yöntemine göre beş yıllık dönemin tamamı incelendiğinde 2013 yılında DARDL, 2014 ve 2017 yıllarında KNFRT, 2015 yılında KENT ve 2016 yılında VANGD ilk sırada yer alarak başarılı bir performans gösteren işletmeler olarak

görülmektedir. ARAS yöntemi açısından analiz döneminde ALYAG işletmesi genel olarak performans artışı sağlayarak pozitif yönlü bir trend izlemiştir. Diğer taraftan ARAS yöntemine göre beş yıllık dönemde TKURU işletmesi genel olarak başarısız bir performans sergilemiştir.

TOPSIS ve ARAS yöntemlerine göre beş yıllık dönem incelendiğinde yıllar bazında işletmelerin performans sıralamaları farklılık gösterse de önemli ölçüde sıralamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. İki yöntem birlikte değerlendirildiğinde 2013 yılı hariç diğer dört yılda en iyi performans sağlayan işletmelerin aynı olduğu görülmektedir. 2013 yılında TOPSIS yöntemine göre ULUUN işletmesi 1. sırada iken ARAS yönteminde 6. sırada olduğu gözlemlenmiştir. Diğer taraftan 2013 yılında ARAS yöntemine göre DARDL işletmesi 1. sırada yer alırken, TOPSIS yöntemine göre bu işletme 2. sırada yer aldığı görülmektedir. İki yönteme göre 2014 ve 2017 yıllarında KNFRT, 2015 yılında KENT ve 2016 yılında VANGD 1. sırada yer alarak en performans gösteren işletmeler olduğu gözlemlenmiştir.

Analiz sonuçları incelendiğinde ALYAG işletmesi hem TOPSIS hem de ARAS yöntemine göre performans artışı sergileyerek pozitif anlamda istikrar sağlamıştır. Diğer taraftan iki yönteme göre TKURU işletmesi 2015 yılı hariç diğer yıllarda son sıralarda yer alarak genel olarak başarısız bir performans sergilemiştir. Ayrıca 2013 yılında TKURU, 2015 yılında SELGD ve 2017 yılında VANGD işletmeleri TOPSIS ve ARAS yöntemlerine göre elde edilen performans sıralamalarında sonlarda yer almışlardır.

Analiz döneminin tamamı incelendiğinde TOPSIS ve ARAS sıralamalarının bazı işletmeler hariç genel olarak oldukça yakın olduğu gözlemlenmiştir. 2013 yılında TATGD ve TKURU, 2014 yılında KENT, KERVT, KNFRT, KRSTL, PINSU, SELGD, ULKER ve ULUUN, 2015 yılında KENT, OYLUM, PETUN, PINSUT, SELGD ve ULUUN, 2016 yılında KNFRT, KRSTL SELGD, TUKAS, ULKER ve VANGD ve 2017 yılında KNFRT, KRSTL, PENGD ve VANGD olmak üzere toplam 26 işletmenin hem TOPSIS hem de ARAS yöntemine göre aynı finansal performans sıralamasına sahip olduğu gözlemlenmiştir. Diğer taraftan 2013 yılında KENT, KERVT ve PENGD, 2015 yılında ALYAG, FRIGO, MERKO, TATGD, TKURU ve

TUKAS ve 2016 yılında TKURU işletmeleri hariç diğer işletmelerin de iki yöntemle göre performans sıralamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Analiz edilen beş yıllık döneme göre her iki yöntem ile gerçekleştirilen finansal performans sıralamalarında tüm yıllarda en iyi ya da en kötü performansı sergileyen tek bir işletmenin olmadığı gözlemlenmiştir. TOPSIS ve ARAS yöntemlerine göre yapılan finansal performans ölçümlerinin farklı sonuçlar verse de genel itibarıyla sıralama sonuçlarının birbirine oldukça yakın olduğu yorumu yapılabilir.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar gıda sektöründe faaliyette bulunan işletme yöneticilerine, araştırmacılara, kamu otoritelerine sektördeki işletmelerin performanslarına ilişkin önemli bilgiler sağlayabilecektir. Aynı zamanda mevcut ve potansiyel yatırımcılara da verecekleri kararlarda yardımcı olabilecektir.

Çalışmada aynı sektör içinde, aynı ya da farklı kriterlere farklı ağırlıklar verilmesi sonucunda çalışma kapsamına alınan işletmelerin finansal performanslarında değişiklikler olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca çalışmada tercih edilen dönem aralığının değiştirilmesi, farklı finansal oranların kullanılması, TOPSIS ve ARAS yöntemleri dışındaki diğer çok kriterli karar verme yöntemlerinden herhangi birisinin kullanılması finansal performans sıralamaları üzerinde etkili olabileceği unutulmamalıdır. Buna ek olarak çalışmada elde edilen sonuçlar, gıda sektöründe yer alan işletmelerle gelecekte yapılacak çalışma sonuçlarıyla karşılaştırma yapabilme olanağı da sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

(<http://www.muhassebex.com/finansal-mali-analiz-turleri>) Erişim Tarihi: 08.03.2018

Acar, M. (2003). Tarımsal İşletmelerde Finansal Performans Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 20, 21-37.

Ağırbaş, İ. (2014). *Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim ve Maliye Analizi*. Ankara: Siyasal Kitabevi Yayınları.

Ak, B. G. (2010). *Aile İşletmelerinde Kurumsallaşmanın İşletme Başarısına Olan Etkileri: Aydın İlinde Faaliyet Gösteren Aile İşletmeleri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Akaytay, A. ve Çatı, K. ve Yücel, S. (2015). Finansal Oranların Faaliyet Alanlarına Göre Değişimin Merkez Bankası Sektör Raporları Yardımıyla İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 44, 45-57.

Akca, N. ve İkinci, S. S. (2014). Ankara'da Yer Alan Özel Bir Sağlık İşletmesinin Finansal Tablolarının Oran Analizi Yöntemi İle Değerlendirilmesi. *İşletme Bilimi Dergisi*, 2, 1, 111-126.

Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2010). *Finansal Tablolar Ve Mali Analiz Teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.

Akgün, A. İ. (2013). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Analize Etkisi: İMKB'ye Yönelik Bir Araştırma. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14, 1, 10-26.

Akın, Ö. ve Reyhanoğlu, M. (2014). İşletme Büyüklükleri Bağlamında Türkiye'nin İnovasyon Portresi (2002-2008 Dönemi). *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 1, 23-51.

Aktaş, F. (2017). *Finansal Performans Analizi: Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksinde Yer Alan Firmalarda Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Aktaş, İ. (2016). *BİST'te Hisse Senetleri İşlem Gören Otomotiv Sektöründeki Firmaların TOPSIS Yöntemine Göre Performans Değerlemesi Ve Analizi. Yüksek Lisans Tezi*, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

Aktaş, R. ve Kargin, S. ve Kargin, M. (2012). Nakit Akışlarının Sağladığı Faaliyetler Yöntemi İle İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin İncelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 56, 101-118.

Akyüz, K. C. ve Yıldırım Y. ve Akyüz, İ. (2017). Yüzde Yöntemi ve Bazı Finansal Oranlar Yardımıyla Orman Ürünleri Sanayi Sektöründe Yer Alan Firmaların Değerlendirilmesi. *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 6, 3, 93-101.

Akyüz, Y. ve Bozdoğan, T. ve Hantekin E. (2011). TOPSIS Yöntemiyle Finansal Performansın Değerlendirilmesi Ve Bir Uygulama. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13, 1, 73-92.

Akyüz, Y. ve Genç, E. ve Erem I. (2013). Finansal Oranlar Arasındaki İlişkinin Faktör Analizi İle İncelenmesi: Aracı Kurumlar Üzerinde Bir Uygulama. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 37, 85-96.

Alper, A. ve Biçer, E. B. (2017). Kamu Hastanelerinde Finansal Performansın Oran Analizi İle Ölçülmesi: Bir Kamu Hastanesi Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18, 2, 337-357.

Altay, A. (2018). Mali Analiz Teknikleri Ve Sektörel Farklılıkları Alanında Kavramsal Bir İnceleme. *Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi (BAFAD)*, 5, 1, 19-27.

Ar, S. (2015). *İşletme Yönetiminde Tasarruf Tedbirleri Duyarlılığının Geliştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi*, Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Arat, M. E. (2005). A.B.D-İngiltere-Japonya Ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Ulusal Ve Sektörel Bazda Geliştirilen Finansal Standartların Grafikselsunumu. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20, 1, 321-346.

Arslan, H. M. (2018). ARAS Ve ORESTE Yöntemleri İle Otel İşletmeleri İçin En Etkin Güneş Enerjisi Su Isıtma Sisteminin Belirlenmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 20, 58-69.

- Arslan, M. C. (2017). Yönetim Kararlarında Geçerli Maliyet Analizlerine Alternatif Bir Yöntem: Bulanık TOPSIS Yöntemi. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 3, 2, 72-101.
- Ata, H. A. ve Yakut, E. (2009). Finansal Performansa Dayalı Etkinlik Ölçümü: İmalat Sektörü Uygulaması. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 18, 80-100.
- Atıcı, G. (2015). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Göre Nakit Akım Tablosu Ve Bir Lojistik Firma Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.*
- Atieh, S. H. (2014). Liquidity Analysis Using Cash Flow Ratios as Compared to Traditional Ratios in The Pharmaceutical Sector in Jordan. *International Journal of Financial Research*, 5, 3, 146-158.
- Ayanoğlu, Y. ve Yılmaz A. (2016). TFRS'ye Uyumlu Finansal Tablolara Geçiş Ve Oran Analizine Etkisi, Maden Sektörü Örneği. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 2, 2, 41-66.
- Aydın, N. ve Ceylan, A. ve Başar, M. ve Coşkun, M. ve Bakır, H. (2011). *Finansal Yönetim*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınevi.
- Aytekin, S. ve Sakarya, Ş. (2013). BİST'te İşlem Gören Gıda İşletmelerinin TOPSIS Yöntemi İle Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomik Araştırmaları Dergisi*, Sayı 21, 30-47.
- Bakır, M. ve Atalık, Ö. (2018). Entropi Ve Aras Yöntemleriyle Havayolu İşletmelerinde Hizmet Kalitesinin Değerlendirilmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10, 1, 617-638.
- Balcı, B. R. (2012). TFRS'lerin Oran Analizine Etkileri. *Journal of Yaşar University*, 28, 7, 4687-4707.
- Barac, Z. A. (2012). Voluntary Disclosure of Cash Flows Information And Company's Characteristics: Evidence From the Croatia Capital Market. *Croatian Operational Research Review (CRORR)*, 3, 192-202.

- Başar, B. B. ve Azgın, N. (2016). İşletme Performansının Ölçülmesinde Nakit Akış Analizlerinin Esasları Ve Borsa İstanbul Perakende Sektöründe Bir Araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 23, 780-804.
- Bayri, O. (2008). Likidite Durumunun Analizinde Oranlar Arasındaki İlişki: Türk Otomotiv Sektörü Üzerine Bir İnceleme. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Sayı 4, 81-101.
- Brigham, E. F. ve Houston, J. F. (2007). *Fundamentals Of Financial Management*. United States of America: Thomson South-Western.
- Bülbül, S. E. ve Köse, A. (2016). Türk Sigorta Sektörünün PROMETHEE Yöntemi İle Finansal Performans Analizi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 38, 1, 187-210.
- Büyükşalvarcı, A. ve Elitaş, B. L. (2010). Faaliyet Raporlarında Finansal Oranlara Yer Verme: İMKB İmalat Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15, 3, 101-118.
- Canbolat, N. (2006). *İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri Ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Carmichael, D. R. ve Whittington, O. R. ve Graham, L. (2007). *Financial Accounting And General Topics*. United States of America: John wiley and Sons, Inc.
- Cavlak, H. ve Cebeci, Y. ve Güneş, N. (2017). Nakit Akış Tablolarının Analizi Yöntemi İle Değerlendirilmesi. *International Journal Of Academic Value Studies*, 3, 13, 234-246.
- Cenger, H. (2006). *Genel İşletme Performansı Ve Finansal Performans İlişkisi-Çimento Sektöründe Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Ceylan, A. ve Korkmaz, T. (2013). *İşletmelerde Finansal Yönetim*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.

- Çabuk, A. ve Başar, A. B. ve Sevim, Ş. ve Karagül, A. A. ve Sayılır, Ö. ve Erol C. (2013). *Mali Analiz*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Çabuk, A. ve Lazol, İ. (2013). *Mali Tablolar Analizi*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Çakır, S. ve Perçin, S. (2013). Çok Kriterli Karar Verme Teknikleriyle Lojistik Firmalarında Performans Ölçümü. *Ege Akademik Bakış*, 13, 4, 449-459.
- Çaldağ, Y. (2007). *Denetim Ve Raporlama: Finansal Tablolar Ve Analiz Teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- Çalışkan, E. ve Eren T. (2016). Bankalarının Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemiyle Değerlendirilmesi. *Ordu Üniversitesi Bil. Tek. Dergisi*, 6, 2, 85-107.
- Çam, A. V. (2016). İşletmelerde Nakit Yönetimi Stratejilerinin Kârlılık Üzerine Etkisi: İMKB'ye Kayıtlı Firmalar Üzerinde Bir Araştırma. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1, 1, 1-13.
- Çekici, H. M. (1989). *Fon Akım- Nakit Akım Tabloları ve Bu Konudaki Sermaye Piyasası Kurulu Tebliği'nin Değerlemesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Çetin, C. (2013). *Temel İşletmeciliğe Giriş*. İstanbul: Beta Kitabevi Yayınları.
- Çiftçi, C. (2014). *Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleriyle İMKB'de İşlem Gören Büyük Çaplı Şirketlerin Finansal Performanslarının Karşılaştırmalı Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Gebze Teknik Üniversitesi, Gebze.
- Çiftçi, Y. ve Sarıoğlu, L. (2007). Nakit Akım Tablosu İle İlgili Türkiye'deki Düzenlemeler Ve Uluslararası Uygulamalarla Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksek Okulu Dergisi*, 10, 1-2, 181-200.
- Çömlekçi, F. ve Yılandı, M. ve Erdoğan, N. ve Önce, S. ve Selimoğlu, K. S. ve Kaya, E. (2009). *Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınevi.

- Dirie, M. A. (2017). *Finansal Performansın TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi İle Belirlenmesi; Ana Metal Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Dural, M. (2017). *Finansal Raporlama Analizleri ve Nakit Akış Tablosunun Önemi. Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Ecer, F. (2016). ARAS Yöntemi Kullanılarak Kurumsal Kaynak Planlaması Yazılımı Seçimi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 8, 1, 89-98.
- Ecer, F. ve Günay, F. (2014). Borsa İstanbul'da İşlem Gören Turizm Şirketlerinin Finansal Performanslarının Gri İlişkisel Analiz Yöntemiyle Ölçülmesi. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25, 1, 35-48.
- Eğe, A. (2015). *Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Göre Hazırlanmış Nakit Akış Tablosu Ve Analizi. Yüksek Lisans Tezi*, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Elğın, E. (2016). *Borsa İstanbul'da (BİST) İşlem Gören Demir Çelik Sektörü Şirketlerinin Finansal Oranlar Aracılığıyla 2009-2014 Dönemlerinin Analizi. Yüksek Lisans Tezi*, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Elitaş, C. ve L. E. (2010). *Türkiye Muhasebe Standartları Türkiye Finansal Raporlama Standartları Üzerine Yorumlar ve Örnek Uygulamalar*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- Elmas, B. ve Yılmaz, H. ve Yalçın, S. (2017). Firma Değerlemede İndirgenmiş Nakit Akımları Yönteminin Kullanımı: BİST Bilişim Endeksinde Yer Alan Firmalar Üzerinde Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 31, 5, 1221-1238.
- Ercan, E. ve Kundakçı, N. (2017). Bir Tekstil İşletmesi İçin Desen Programı Seçiminde ARAS ve OCRA Yöntemlerinin Karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 1, 83-105.
- Ercan, M. K. ve Ban, Ü. (2010). *Finansal Yönetim*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.

Erdoğan M. ve Yamaltdınova, A. (2018). Borsa İstanbul'da Kayıtlı Turizm Şirketlerin 2011-2015 Dönemi Finansal Performanslarının TOPSIS İle Analizi. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5, 1, 19-36.

Erdoğan, M. ve Yıldız, B. (2015). Sağlık İşletmelerinde Finansal Oranlar Aracılığıyla Performans Ölçümü: Hastanelerde Bir Uygulama. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6, 9, 129-148.

Ertugay, E. (2013). *Gelecekteki Nakit Akışlarının Tahmininde Nakit Akışlarının Ve Tahakkukların Rolü. Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Farshadfar, H. ve Monem R. (2013). Further Evidence on The Usefulness of Direct Method Cash Flow Components for Forecasting Future Cash Flows. *The International Journal of Accounting*, 1-34. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.intacc.2012.12.001>

Galimidi, B. V. (2010). *İşletmelerde Nakit Yönetimi ve Bu Çerçeve Bir Finansal Analiz Örneği. Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Gerek, İ. H. ve Erdiş, E. ve Yakut, E. (2012). Finansal Performansa Dayalı Etkinlik Ölçümü: Çimento Sektörü Uygulaması. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7, 1, 311-321.

Gökmen, A. (2010). Yönetici Değişiminin İşletme Performansına Etkisi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2, 2, 11-17.

Gücenme, Ü. ve Arsoy, A. P. (2006). Muhasebe Standartlarındaki Sınıflandırılmış Nakit Akım Tablosu Formatı İle Finansal Performansın Ölçülmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 30, 66-74.

Güleç, Ö. F. (2017). Nakit Akışları Ve Kazançların Değer İlişkisi: Borsa İstanbul Uygulaması. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19, 2, 524-546.

Helms, M. M. (2006). *Encyclopedia Of Management*. United States Of America: Thomson Gale.

<http://www.rizaaltug.com/mali-analiz-oranlarindan-stok-devir-hizi/> Erişim Tarihi: 20.03.2018

http://zinzinibidi.com/finansal_muhasebe_dersleri/finansal_analiz/oran_analizi

Erişim Tarihi: 15.03.2018

İçten, O. (2013). Hisse Başı Kazanç Kalitesinin, Hisse Başı İşletme Faaliyetlerinden Net Nakit Akışı İle Test Edilmesi Ve İMKB Ticaret Endeksi Hisse Senedi Örneği. *Maliye Finans Yazıları*, 27, 98, 49-65.

Kabakçı, C. Ç. (2014). *Tarıma Dayalı Sanayi İşletmelerinde TOPSIS Yöntemiyle Finansal Performans Analizi. Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Kaderli, Y. Ç. (2006). *İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) İşlem Gören Gıda Sektörü Şirketlerinin Finansal Performansının Ölçülmesi ve Özsermaye Kârlılığını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi*, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Kalaağası, Ö. (2016). *Direkt ve Endirekt Yönteme Göre TMS 7 Nakit Akış Tabloları Standardının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kara, E. (2003). *İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi, Bir Tekstil İşletmesinde Uygulama. Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Karadeniz, E. ve Beyazgül, M. (2016). Halka Açık Turizm Şirketlerinin Nakit Dönüşüm Sürelerinin Analizi: Türkiye ve Bazı Avrupa Ülkeleri Karşılaştırması. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 27, 2, 243-257.

Karadeniz, E. ve Kahiloğulları, S. (2014). Akdeniz Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanımı. *Eskişehir Orhangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9, 1, 73-90.

Karadeniz, E. ve Koşan, L. ve Kahiloğulları, S. (2014). Borsa İstanbul'da İşlem Gören Spor Şirketlerinin Finansal Performansının Oran Yöntemiyle Analizi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 2, 129-144.

Karaoğlan, S. (2016). *BİST Kimya Petrol Plastik Endeksi'ndeki (XKMYA) İşletmeleri Finansal Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Ölçümü. Yüksek Lisans Tezi*, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

- Karğın, M. ve Aktaş, R. (2011). Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Raporlanmış Nakit Akış Tablosu ve Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 52, 1-24.
- Kenger, M. D. (2017). *Banka Personel Seçiminin Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinden ENTROPİ Temelli MAUT, ARAS ve GRİ İlişkisel Analiz Yöntemleri İle Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Kepçe, N. (2017). Nakit Akış Bilgilerini Farklı Şekilde Kullanarak Şirketlerin Ekonomik Özelliklerini Değerlendirebilir Miyiz? Türk İmalat Sektörü Örneği. *Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 4, 2, 62-69.
- Kısakürek, M. M. (2005). *İşletme Faaliyet Nakit Akımlarının Tahmin Edilmesi-İMKB'de Bir Uygulama. Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kısakürek, M. M. ve Ayarlıoğlu, M. A. (2007). Endirekt Yönteme Göre Nakit Akım Tablosunun Hazırlanması. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25, 1, 193-213.
- Kızılaslan, H. ve Nalinci, S. (2013). Tarıma Dayalı Sanayi İşletmelerinde Finansal Performans Analizi (Amasya İli Un Sanayi Sektöründen Bir Örnek). *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, Sayı.4 31-48.
- Köroğlu, K. (2007). *Fon ve Nakit Akım Tablolarının Düzenlenmesinde Yeni Bir Yaklaşım Olarak Zorunlu Modüller Doğru Yapma Modeli Önerisi. Doktora Tezi*, İzmir Üniversitesi, İzmir.
- Kürklü, E. (2014). Nakit Yönetiminin Başarısının Sağlanmasında İç Kontrolün Rolü: Üretim Ve Hizmet İşletmeleri Arasındaki Farklılıkların Tespiti. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 2/2, 375-392.
- Laswad, F. ve Baskerville, R. F. (2007). An Analysis of The Value of Cash Flow Statements of New Zealand Pension Schemes. *The British Accounting Review*, 39, 347-355.
- Lee, M. (2015). Financial Analysis of National University Hospitals in Korea. *Osong Public Health Res Perspect*, 6, 5, 310-317. Doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.phrp.2015.10.007>.

- Malichova, E. ve Durisova, M. (2015). Evaluation of Financial Performance of Enterprises in IT Sector. *Procedia Economics and Finance*, Sayı 34, 238-243.
- Metin, S. ve Yaman, S. ve Korkmaz, T. (2017). Finansal Performansın TOPSIS ve MOORA Yöntemleri İle Belirlenmesi: BİST Enerji Firmaları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Uygulama. *Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 2, 371-394.
- Mulford, W. C. ve Comiskey, E. E. (2002). *The Financial Numbers Game Detecting Creative Accounting Practices*. United States of America: John Wiley And Sons, Inc.
- Okka, O. (2010). *İşletme Finansmanı*. Ankara: Nobel Kitabevi Yayınları.
- Omağ, A. (2014). Yüzde Yöntemi İle Analiz ve Gıda Sektörüne Yönelik Bir Uygulama. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 6, 11, 65-82.
- Orçun, Ç. ve Eren, B. S. (2017). TOPSIS Yöntemi İle Finansal Performans Değerlendirmesi: Xutek Üzerinde Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı, 75, 139-154.
- Orhan, A. ve Başar, A. B. (2015). İşletmelerde Nakit Akış Profilleri ve Analizi: BİST 100 İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 8, 2, 107-122.
- Ömürbek, V. ve Kınay B. (2013). Havayolu Taşımacılığı Sektöründe TOPSIS Yöntemiyle Finansal Performans Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18, 3, 343-363.
- Önal, Y. B. ve Karadeniz, E. ve Koşan L. (2006). Finansal Analiz Tekniklerinin Otel İşletmelerinde Stratejik Yönetim Aracı Olarak Kullanımına İlişkin Teorik Bir Değerlendirme. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi (SOİD)*, 3, 2, 16-24.
- Örten, R. ve Kaval, H. ve Karapınar A. (2013). *Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları (TMS-TFRS) Uygulama ve Yorumları*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- Örücü, E. (2011). *Modern İşletmecilik*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.

Özdemir, S. (2014). Nakit Akış Tablosunun Hazırlamasında Yöntem Tartışmaları ve TMS 7 Standardı Şartlarına Uygun Brüt (Dolaysız) Yönteme Göre Örnek Bir Uygulama. *Mali Çözüm Dergisi*, 24, 125, 57-72.

Özyürek, H. ve Erdoğan, E. (2011). Finansal Kurumlarda Mali Analiz ve Bir Uygulama. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3, 2, 229-238.

Poyraz, E. (2013). *Finansal Yönetim*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.

Sabuncuoğlu, Z. ve Tokol, T. (2013). *Meslek Okulları İçin Genel İşletme*. İstanbul: Beta Kitabevi Yayınları.

Sakarya, Ş. (2008). Nakit Yönetiminde Nakit Dönüş Süresi Analizinin Kullanılması: İMKB'deki KOBİ'ler Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13, 2, 227-248.

Sakarya, Ş. ve Akkuş, H. T. (2015). Finansal Performansın Ölçülmesinde Geleneksel Oranlar İle Nakit Akım Oranlarının Karşılaştırmalı Analizi: BİST Çimento Sektörleri Üzerine TOPSIS Yöntemi İle Bir Uygulama. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17, 1, 109-123.

Saleem, Q. ve Rehman, R. U. (2011). Impacts of Liquidity Ratios on Profitability (Case Of Oil and Gas Companies Of Pakistan). *Interdisciplinary Journal of Research in Business*, 1, 7, 95-98.

Sarioğlu, L. (2008). *Nakit Akış Tablosu İle İlgili Türkiye'deki Düzenlemeler Ve Uluslararası Uygulamalarla Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.

Sayım, F. ve Orhan, T. (2011). Sağlık Bakanlığı Web Tabanlı Merkezi Muhasebe Kayıt Ve İstatistik Modüllerinin Hastanelerde Kurumsal Yönetim İşlevleri Açısından Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16, 1, 185-204.

Serbest, Ç. (2007). *Firmada Değer Yaratan Unsurlar Ve İndirgenmiş Nakit Akımları Yöntemi İle Firma Değerlemesi Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Shahbazı, H. (2013). *Nakit Akım Tablosu Bileşenleri İle İMKB'ye KOTE Şirketlerin Hisse Senedi Getirileri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Sudak, K. (2004). *Ekonomik Krizlerin İşletme Yönetimine Etkilerinin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Şen, L. M. ve Zengin B. ve Yusubov, F. (2015). Otel İşletmelerinde Finansal Analizlere İlişkin Bir Örnek Olay İncelemesi. *İşletme Bilim Dergisi*, 3, 1, 64-85.
- Şimşek, M. Ş. (2009). *İşletme Bilimlerine Giriş*. Konya: Adım Kitabevi Yayınları.
- Taslak, S. ve Kara, M. (2014). *İşletme Bilimine Giriş (Modern İşletmecilik)*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Tosunoğlu, B. (2010). *İç Denetimin İşletmelerin Yönetim Fonksiyonları ve Performansları Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Tuan, K. (2008). *İşletme Yönetiminin Kontrol Fonksiyonunun Bağımsız Dış Denetim Üzerindeki Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Tunçsiper, B. ve Sakarya, Ş. (2005). İMKB İmalat Sanayindeki 500 Büyük Firmannın 1997-2002 Yılları Arası Finansal Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10, 1, 1-24.
- Türkmen, S. Y. ve Çağıl, G. (2012). İMKB'ye KOTE Bilişim Sektörü Şirketlerinin Finansal Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle Değerlendirilmesi. *Maliye Finans Yazıları Dergisi*, Sayı 95, 59-78.
- Uyar, A. (2008). Nakit Akış Oranlarının Finansal Performans Analizinde Kullanımı. *Anadolu BİL Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 3, 9, 80-90.
- Uygurtürk, H. ve Korkmaz T. (2012). Finansal Performansın TOPSIS Çok Kriterli Kara Verme Yöntemi İle Belirlenmesi: Ana Metal Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama. *Eskişehir Orhangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7, 2, 95-115.

Uygurtürk, H. ve Vargün, H. (2016). Finansal Performans Ölçüm Aracı Olarak Nakit Akım Odaklı Finansal Analiz: İnşaat Ve Bayındırlık Sektörü Üzerine Bir Uygulama. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 358-369.

Ürem, E. (2009). *Nakit Akım Tablosunun Uluslararası Muhasebe Standardı (IAS-7) ve Türk Mevzuatı Yönünden İncelenmesi Ve Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Yavuz, H. (2014). *Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetim Kararları Üzerinde Etkileri: Bartın İlindeki KOBİ'ler Üzerinde Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın.

Yıldırım, B. F. (2015). Çok Kriterli Karar Verme Problemlerinde ARAS Yöntemi. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6, 9, 285-296.

Yıldırım, F. (2009). *Finansal Tablolar Analizinde Nakit Akış Rasyoları: Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi Sektöründe Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

Yılmaz, H. (1999). İşletmelerin Finansal Yönetiminde Nakit Akış Rasyo Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14, 1, 185-198.

Zhao, L. (2013). Does the Presentation Format of The Statement of Cash Flows Affect Analysts Cash Flow Forecast. *The Journal of International Management Studies*, 8, 2, 49-53.

Zhao, L. Ve El-Masry, E. E. (2013). Assessing The Ability of The Direct Method Format of The Statement of Cash Flows to Boost Financial Analysts Judgment Accuracy. *The Journal of Human Resource and Adult Learning*, 9, 2, 1-7.

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Gelir Tablosu ve Nakit Akım Tablosunun Karşılaştırılması.....	24
Tablo 1.2. Nakit Akım Tablosunun Direkt Yönteme Göre Düzenlenmesi.....	32
Tablo 1.3. Nakit Akım Tablosunun Endirekt Yönteme Göre Düzenlenmesi.....	34
Tablo 1.4. Nakit Akımlarının Faaliyetlerine Sınıflandırılması.....	39
Tablo 3.1. Çalışma Kapsamına Alınan Firmalar.....	65
Tablo 3.2. Çalışmada Kullanılan Finansal Oranlar.....	66
Tablo 4.1. 2017 Yılına İlişkin Kriterlere Ait Karar Matrisi (A).....	81
Tablo 4.2. 2017 Yılına İlişkin Normalize Edilmiş Karar Matrisi (R).....	82
Tablo 4.3. 2017 Yılına İlişkin Ağırlıklandırılmış Normalize Edilmiş Karar Matrisi (V).....	83
Tablo 4.4: 2017 Yılına İlişkin İdeal (A^+) Ve Negatif İdeal (A^-) Çözümün Belirlenmesi.....	84
Tablo 4.5: 2017 Yılına İlişkin Alternatifler Arasındaki Mesafe Ölçütleri (S^+, S^-) ve İdeal Çözüme Göre Yakınlık Değerleri (C).....	84
Tablo 4.6: 2013, 2014, 2015, 2016 ve 2017 Yıllarına İlişkin Çalışma Kapsamına Alınan İşletmelerin “C” Değerleri Ve Sıralamaları.....	85
Tablo 4.7: 2017 Yılına İlişkin Kriterlere Ait Karar Matrisi.....	86
Tablo 4.8: 2017 Yılına İlişkin Optimal Değerli Karar Matrisi.....	87
Tablo 4.9: 2017 Yılına İlişkin Normalize Karar Matrisi.....	88
Tablo 4.10: 2017 Yılına İlişkin Ağırlıklı Normalize Karar Matrisi.....	89
Tablo 4.11: 2017 Yılına İlişkin Optimallik Fonksiyon Değerleri.....	90
Tablo 4.12: Çalışma Kapsamına Alınan İşletmelerin 2013, 2014, 2015, 2016 ve 2017 Yıllarına İlişkin Opimallik Fonksiyon Değerleri ve Sıralamaları.....	91
Tablo 4.13: TOPSIS ve ARAS Yöntemlerinin Karşılaştırmalı Sonuçları.....	93

ÖZGEÇMİŞ

Eyüp YILKAN, 1989 yılında Ağrı'da doğdu. Orta öğrenimini Patnos Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2016 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi, İşletme Bölümünden mezun olarak lisans eğitimini tamamladı. Yüksek lisans eğitimine, 2016 yılında Karabük Üniversitesi, İşletme Ana Bilim Dalı'nda başladı.